

Koulutuksen roolit nuorten aikuisten syrjäytymisessä - kuvaileva kirjallisuuskatsaus

Niko Romakkaniemi
Pro gradu -tutkielma
Kasvatustieteiden tiedekunta
Kasvatustiede
Lapin yliopisto
2022

Tiivistelmä

Romakkaniemi, Niko. 2022. Koulutuksen roolit nuorten aikuisten syrjäytymisessä – kuvaileva kirjallisuuskatsaus. Kasvatustieteen Pro gradu -tutkielma. Lapin yliopisto. Kasvatustieteiden tiedekunta. 68 sivua.

Tämä tutkimus käsittelee koulutuksen rooleja nuorten aikuisten syrjäytymisessä. Tässä tutkimuksessa siis selvitetään, miten koulutus voi ehkäistä nuorten aikuisten syrjäytymistä ja miten koulutus voi lisätä nuorten aikuisten syrjäytymistä. Aihe on ajankohtainen, sillä koulutus ja syrjäytyminen ovat jatkuvasti polttavia puheenaiheita nyky-yhteiskunnassamme ja ilmiöinä nekin muuttuvat aikojen kuluessa. Sekä koulutus että syrjäytyminen koskettavat koko yhteiskuntaa ja sen rakenteita, joten niitä on syytä tutkia lisää ymmärtääksemme niitä paremmin.

Tutkimuksellisenä lähestymistapana tässä tutkimuksessa toimi teoreettinen laadullinen tutkimus, jonka toteutusmuotona toimii kuvaileva kirjallisuuskatsaus. Tutkimuksen aineisto koottiin aiemmista tutkimuksen aihetta käsittelevistä tutkimuksista. Tutkimusaineistoon valikoitui yhteensä 15 tutkimusta, jotka on julkaistu vuosien 2010–2022 välillä. Aineisto analysoitiin käyttäen laadullista sisällönanalyysia ja analyysi oli aineistolähtöistä. Laadullisen analyysin työkaluista käytössä oli tematisointi, eli teemoittelu. Tematisointia hyödynnettiin aineiston keskeisten aihepiirien hahmottamisessa.

Tutkimuksen tulokset analysoitiin tutkimusongelmien pohjalta. Koulutuksen syrjäytymistä ehkäiseviksi teemoiksi muodostuivat: nuorten aikuisten ohjaus ja tuki koulutusjärjestelmätasolla; koulutus osallisuuden vahvistajana; nuorten aikuisten kokemus omasta toimijuudestaan; koulutuksen arvostus sekä sopiva koulutustaso. Koulutuksen syrjäytymistä edistäviksi teemoiksi muodostuivat: toisen asteen koulutuksen puuttuminen; nuorten aikuisten koulutuksen keskeytyminen; toimijuuden ja resursien rajoittuneisuus koulutuksen suhteen sekä työn ja koulutuksen ulkopuolella olevat nuoret, eli NEET-nuoret. Tutkimuksen pohdintaosassa koulutukseen liittyviä syrjäytymisprosesseja ja syrjäytymistä ehkäiseviä prosesseja tarkasteltiin Marcian identiteettiteorian avulla.

Tämä tutkimus tuotti ajankohtaista tietoa koulutuksen erilaisista vaikutuksista suhteessa nuorten aikuisten syrjäytymiseen. Tutkimuksen tulosten myötä koulutuksen rooleja voidaan tulevaisuudessa tarkastella ja kehittää paremmin nuorten aikuisten tarpeita vastaaviksi.

Avainsanat: koulutus, nuori, nuori aikuinen, nuorten aikuisten syrjäytyminen, syrjäytyminen, syrjäytymisen ehkäisy

Sisällysluettelo

1. Johdanto	1
2. Syrjäytyminen monimuotoisena ilmiönä	4
2.1. Koulutusta ja syrjäytymistä käsitteleviä aiempia tutkimuksia	4
2.2. Syrjäytymisen käsitteen määrittelyä	7
2.3. Nuorten aikuisten syrjäytyminen	9
2.4. Koulutuksen merkitys syrjäytymisprosessissa	10
3. Identiteetin rooli syrjäytymisprosessissa	13
3.1. Identiteetti käsitteenä	13
3.2. Nuoren aikuisen identiteetti	14
3.3. Identiteetti ja syrjäytyminen	16
3.4. James Marcian identiteettiteoria	17
4. Tutkimusmenetelmät	19
4.1. Kuvaileva kirjallisuuskatsaus	19
4.2. Aineiston keruu ja esittely	21
4.2.1. Aineiston keruu	21
4.2.2. Aineiston esittely ja kuvaus	22
4.3. Aineistolähtöinen sisällönanalyysi	26
4.4. Aineistonanalyysin toteuttaminen	27
5. Koulutuksen vaikutukset nuorten aikuisten syrjäytymiseen	30
5.1. Koulutus syrjäytymistä ehkäisevänä tekijänä	30
5.1.1. Nuorten aikuisten ohjaus ja tuki koulutusjärjestelmätasolla	31
5.1.2. Koulutus osallisuuden vahvistajana	33
5.1.3. Nuorten aikuisten kokemus omasta toimijuudestaan	35
5.1.4. Koulutuksen arvostus	36
5.1.5. Sopiva koulutustaso	37
5.2. Koulutus syrjäytymistä edistävänä tekijänä	38
5.2.1. Toisen asteen koulutuksen puuttuminen	39
5.2.2. Nuorten aikuisten koulutuksen keskeytyminen	41
5.2.3. Toimijuuden ja resurssien rajoittuneisuus koulutuksen suhteen	43
5.2.4. Työn ja koulutuksen ulkopuolella olevat nuoret, eli NEET-nuoret	45
6. Yhteenveto ja johtopäätökset	47
6.1. Koulutuksen ehkäisevät vaikutukset nuorten aikuisten syrjäytymisessä	47

6.2. Koulutuksen edistävät vaikutukset nuorten aikuisten syrjäytymisessä	51
7. Pohdinta	55
7.1. Koulutuksen vaikutukset identiteettiin syrjäytymistä ehkäisevällä tavalla	55
7.2. Koulutuksen vaikutukset identiteettiin syrjäytymistä edistävällä tavalla	56
7.3. Tutkimuksen eettiset valinnat	58
Lähteet	60

1. Johdanto

Tutkimukseni otsikko on koulutuksen roolit nuorten aikuisten syrjäytymisessä. Pyrin siis selvittämään, millaisia vaikutuksia koulutuksella on suhteessa nuorten aikuisten syrjäytymiseen. Olettamukseni tutkimuksen alussa on, että vaikutuksia voisi olla sekä syrjäytymisen suhteen ehkäiseviä että syrjäytymisen suhteen edistäviä. Lähestyn tutkimusaiheittani kuvailevan kirjallisuuskatsauksen avulla. Valitsin juuri kuvailevan kirjallisuuskatsauksen, sillä aihepiirini on laaja ja kuvailevassa kirjallisuuskatsauksessa aineistot ovat tyypillisesti laajoja (Salminen 2011). Kuvailevalla kirjallisuuskatsauksella kykenen kuitenkin kattavasti kuvaamaan tutkittavana olevaa ilmiötä ja tarpeen tullen myös erittelemään sen ominaisuuksia (emt. 2011). Kuvailevan kirjallisuuskatsauksen kautta pyrin kokoamaan yhteen aiempien aiheittani koskevien tutkimuksen tuloksia ja vertailemaan niitä. Tämän prosessin lopullisena päämääränä on tuottaa uutta tutkimustietoa aiheestani.

Koulutuksen roolia ei voi vähätellä, sillä se on läsnä meidän jokaisen elämässä jossakin elämänvaiheessa. Koulutus on tärkeää meille jokaiselle yksilöllisesti, mutta se on tärkeää myös yhteiskunnallisella ja kansainvälisellä mittakaavalla. Kansainvälinen yhteisö on laajasti tunnustanut, että koulutus on yksi tärkeistä tekijöistä kestäväen kehityksen ytimessä. Koulutus nähdään edellytyksenä köyhyyden vähentämiselle, työelämätaidoille sekä kestäväälle talouskasvulle. Koulutuksella pystytään myös edistämään tasa-arvoa, yhdenvertaisuutta ja demokratiaa. (Anttalainen 2022.)

Koulutuksella nähdään olevan myös selkeä yhteys terveyteen ja hyvinvointiin. Yksilöiden välisiä ongelmia terveyden ja hyvinvoinnin suhteen on pystytty selittämään koulutuksen tason mukaan. Vähän koulutetuilla nämä ongelmat ovat yleisempiä, kuin korkeammin koulutetuilla. Koulutuksen nähdään muovaavan yksilöiden tietoja, taitoja sekä arvoja. Koulutus vaikuttaa suoraan työmarkkina- ja ammattiasemaan ja tätä kautta myös tulotasoon ja taloudelliseen asemaan. (THL 2019.)

Syrjäytyminen ja nuorten aikuisten syrjäytyminen ovat sekä yksilöllisiä, että yhteiskunnallisia ilmiöitä. Ne vaikuttavat siis sekä yksilöiden elämään, että myös yhteiskunnan toimintaan. Tutkimukseni rajaan nuoret aikuiset 18–29-vuotiaisiin yksilöihin.

Syrjäytyminen käsitteenä on monimuotoinen, eikä vain yhtä kattavaa määritelmää ole olemassa. Syrjäytymisellä kuvataan usein köyhyyttä ja huono-osaisuutta moniulotteisena ilmiönä. Syrjäytymiseen yhdistetään usein erilaisina yhdistelminä muun muassa epävakaa työura, huono osaamistaso, pienituloisuus, huonot asuinolot, huono terveys tai perheen hajoaminen. Esimerkiksi koulutus on nostettu

esiin yhtenä tekijänä syrjäytymisen ehkäisyssä. Syrjäytymisestä puhuttaessa on kiinnitetty vain vähän huomiota mielenterveyden ongelmista johtuvaan syrjäytymisvaaraan, vaikka niiden on osoitettu lisäävän huomattavasti syrjäytymisriskiä. (Marttunen & Haravuori & Santalahti 2014.)

Yhteiskunnallisella tasolla syrjäytymisen vaikutukset näkyvät taloudellisina kustannuksina. Nämä taloudelliset kustannukset koostuvat esimerkiksi erinäisten korjaavien palveluiden käytöstä sekä toimeentulon tuista sekä valtion menettämistä verotuloista. Muun muassa edellä mainittuja ongelmia koetetaan ehkäistä erilaisia interventioilla. Näiden interventioiden kustannukset yhteiskunnalle yhdestä syrjäytyneestä yksilöstä on laskettu olevan 700 000 euron kansantulon ja 430 000 euron julkisen talouden menetys. Edellä olevat lukemat ovat hyvin lähellä totuutta, mikäli kyseessä oleva yksilö on koko elämänsä työtön ja tukien varassa. (Hilli & Ståhl & Merikukka & Ristikari 2017.)

Edellä olen tuonut esiin koulutuksen ja syrjäytymisen yksilöllisiä sekä yhteiskunnallisia suhteita ja vaikutuksia. Näen tämän tutkimuksen toteuttamisen ajankohtaisena ja tärkeänä, koska koulutus ja syrjäytyminen eivät ole muuttumattomia ilmiöitä, vaan nekin muuttuvat ajan kuluessa. Viimeisimpänä näitä muuttaneena ilmiönä on toiminut COVID 19 – pandemia, eli koronapandemia. Pandemia on vaikuttanut yhteiskuntiin kokonaisuuksina ja tätä mukaa myös syrjäytymiseen sekä koulutukseen (Valtioneuvosto 2021). Koulutuksen saralla pandemian ollessa pahimmillaan koulutusinstituutioiden kampuksia jouduttiin sulkemaan ja siirtymään täysin etäopetuksen piiriin. Tämä vähensi nuorten aikuisten sosiaalista yhdessäoloa ja toi mukanaan ongelmia opintojen sekä heidän hyvinvointinsa suhteen (Enbuske 2021).

Sosiaalisen yhdessäolon väheneminen ja tästä ajoittain seuraava yksinäisyyden tunne ovat taas vahvistaneet syrjäytymisen kokemusta joidenkin nuorten kohdalla. Yksinäisyyden kokemuksia ovat aiheuttaneet ihmissuhteiden väheneminen ja nuorten kohdalla etenkin se, ettei näe ystäviään (Enbuske 2021). Ystävyys-suhteet vaikuttavat myös nuorten hyvinvointiin ja niiden puute yhdessä yksinäisyyden kanssa ovat nostaneet psyykkisten ongelmien määrää nuorten keskuudessa. Yksinäisyys, ahdistuneisuus, huoli tulevaisuudesta ja eristäytyneisyys ovat esimerkkejä psyykkisestä oireilusta koronapandemian aikana. (Valtioneuvosto 2021.)

Toinen syy koulutuksen ja syrjäytymisen tutkimiselle on se, että kumpikaan niistä tuskin on katoamassa ainakaan lähitulevaisuudessa, jos koskaan. Henkilökohtaisella tasolla koulutuksen roolien tutkiminen kiinnostaa itseäni, sillä olenhan itsekkin opiskelija ja mukana koulutuksen saralla. Aiheena syrjäytyminen on myös kiinnostava ja laaja-alainen.

Tutkimukseni alussa avaan syrjäytymisen ja koulutuksen käsitteiden teoreettista taustaa sekä tuon esiin joitakin aiheitani sivuavia aiempia tutkimuksia. Tämän jälkeen avaan identiteetin teoreettista taustaa sekä sen yhteyttä syrjäytymiseen. Identiteetin käsitettä tulen tässä tutkimuksessa käyttämään apuvälineenä selittäessäni koulutuksen vaikutuksia nuorten aikuisten syrjäytymisessä. Tulen pohtimaan sitä, miten koulutus muokkaa nuorten aikuisten identiteettejä. Tästä jatkan edelleen pohtimalla, miten edellinen vaikuttaa nuorten aikuisten syrjäytymiseen edistävällä tai ehkäisevällä tavalla. Sitten avaan tarkasti tutkimukseni tutkimusmenetelmät. Tutkimukseni aineistonanalyysin tulen suorittamaan käyttäen laadullista analyysia ja analyysini tulee olemaan aineistolähtöistä. Tutkimusmenetelmiäni seuraavat tutkimukseni tulokset. Lopussa ovat tutkimukseni yhteenveto sekä pohdinta.

2. Syrjäytyminen monimuotoisena ilmiönä

Seuraavaksi käsittelen oman tutkimukseni kannalta keskeisiä aiempia tutkimuksia sekä tutkimukseeni liittyviä keskeisiä käsitteitä. Keskeisimmät käsitteet muotoutuivat pitkälti aiheeni teoriapohjan myötä. Määrittelen tässä käsitteitä tutkimukseni kannalta keskeisistä näkökulmista, eli koulutuksen ja syrjäytymisen kannalta.

2.1. Koulutusta ja syrjäytymistä käsitteleviä aiempia tutkimuksia

Tässä alaluvussa nostan esiin oman tutkimukseni kannalta mielestäni merkittävimpiä aiempia tutkimuksia. Esiin nostamissani tutkimuksissa tullaan käsittelemään koulutusta, syrjäytymistä ja nuoria aikuisia, tai osaa näistä, eri tavoilla. Pyrin löytämään myös tutkimuksia, joissa käsitellään aiempien lisäksi myös identiteettiä jollain tapaa.

Koulutuksesta syrjäytymisen ehkäisy Varsinais-Suomessa on Sakari Aholan, Loretta Gallin ja Sari Ikonen vuonna 2009 kirjoittama raportti, joka liittyy vuonna 2008 toteutettuun tutkimus- ja kehittämishankkeeseen Koulutuksesta syrjäytymisen ehkäisy Varsinais-Suomessa. Raportissa pureudutaan koulutuksesta syrjäytymisen ongelmaan esimerkiksi toisen asteen oppilaitosten kohdalla keskittymällä etenkin ammatillisen koulutuksen keskeyttämiseen, joka nähdään laajasti koulutuksesta syrjäytymisen suurimpana ongelmana. Näiden oppilaitosten osalta keskitytään pohtimaan koulutuksen keskeyttämisen syitä sekä oppilaitoksissa käytettyjä hyviä käytäntöjä keskeyttämisen minimoimiseksi. Raportin yhteenvetona todetaan, että yhä suurempi osa nuorista voi entistä huonommin. Suurten kaupunkien ja kouluyksiköiden toimintaan tarvittaisiin tämän vuoksi lisää resursseja. Myös ennaltaehkäiseviin toimiin pitäisi saada lisää resursseja. Raportissa tuodaan esiin myös, että jo käytössä olevien syrjäytymisen ehkäisytoimien moninaisuus on laaja. Toisin sanoen, kaikki keinot nuorten hyvinvoinnin parantamiseksi ja syrjäytymisen ehkäisemiseksi ovat jo olemassa, ne täytyy vain viimein ottaa käyttöön. (Ahola & Galli & Ikonen 2009).

Toinen samantapainen raportti koskee nuorten syrjäytymistä ja alueellisen eriytymisen vähentämistä. Sen on kirjoittanut Sari Tuuva-Hongisto (2019). Raportissaan Tuuva-Hongisto tuottaa tutkimuskirjallisuuden, toimenpideohjelmien ja hankeraporttien avulla kuvaelman nuorten syrjäytymisen ja alueellisen eriytymisen vähentämiseksi tuotetuista toimenpiteistä Suomessa. Raportin yhteenvetona esiin nostetaan nuorten osallisuuden kasvattaminen yhteiskunnan toiminnoissa, jonka avulla nuorten syrjäytyminen sekä alueellinen eriytyminen saataisiin laskuun. Työllisyys, työllistäminen ja

työelämätaitojen korostaminen ovat merkittäviä tekijöitä nuoren pitämisessä osana yhteiskuntaa ja sen toimintoja. Tärkeinä tekijöinä esiin nostetaan myös koulutusjärjestelmä, peruspalvelut ja varhainen tuki syrjäytyminen ja eriytymisen ennakkoivassa ehkäisyssä. Viimeisimpänä esiin tuodaan myös nuorten oman äänen kuuleminen, eri alueiden nuorten integraatio sekä heidän sosiaalisen pääomansa kehitys. (Tuuva-Hongisto 2019.)

Koulutus, palkkaerot ja syrjäytyminen on Rita Asplundin vuonna 2001 kirjoittama ja ETLAN julkaisema raportti. Tutkimuksessa tuodaan esiin EU-rahoitteisen tutkimushankkeen tärkeimpiä tuloksia. Raportissaan Asplund toteaa koulutuksen olevan kannattava investointi. Kannattavuus koskee niin yksilöä, kuin koko yhteiskuntaakin. Tutkimuksen mukaan saman koulutuksen saaneet yksilöt voivat suoriutua hyvin eri tavoin työelämässä. Eli samanikäiset, saman koulutuksen saaneet yksilöt hyötyvät ainakin taloudellisesti hyvin eri lailla koulutuksestaan. Tämä tilanne näyttää kasvattavan eroja mitä korkeammin koulutettu ryhmä on kyseessä. Korkeampi koulutus, ja koulutus yleensä, eivät siis poista työttömyyden ja syrjäytymisen riskiä. (Asplund 2001.)

”Puristuksissa? Nuoret ja kestävä hyvinvoinnin ehdot” on Kelan julkaisema ja Tuula Helnen sekä Tuuli Hirvilammin kirjoittama tutkimus vuodelta 2021. Tutkimuksessa käsiteltiin kestävää hyvinvointia ja sen ehtoja nuorten aikuisten näkökulmasta käsin katsottuna. Tutkimuksessa selvitettiin kriittisen diskurssianalyysin avulla, miten erinäiset hyvinvoinnin ehdot nousivat esiin aktivointitoimissa mukana olleiden nuorten omaan puheen kautta. Tavoitteena oli nuorten omien arvostuksien, merkitystenantojen sekä kokemusten avulla täydentää tai muokata muun yhteiskunnan ylläpitämää kuvaa nuorista itsestään. Tutkimuksessa käsiteltyjä diskursseja olivat maailma nuorten ympärillä, työn haittavaikutukset ja hyvinvoinnin moniulotteisuus sekä nuorten kokemukset. Kaiken pohjana toimi kestävä hyvinvoinnin teoria. (Helne & Hirvilammi 2021.) Analyysissa avattiin, miten hyvinvointi ilmenee nuorten oman puheen kautta ja, miten nuoret itse tulkitsevat kulutusyhteiskunnan, työn ja sosiaaliturvajärjestelmän vaikuttavan hyvinvointiin ja sen ehtoihin. Analyysin tulosten mukaan kaikki nuoret tavoittelevat omalla tavallaan kestävää hyvinvointia ja elintasoja. Esiin nousee myös tietoisuus siitä, ettei täysin vapaiden valintojen teko ole nykyisessä yhteiskunnassa ja maailmassa aina mahdollista, vaan niitä rajoittavat tietyt ehdot sekä rajaukset. Lopuksi Helne ja Hirvilammi (2021) toteavat vielä, että nuorten oman äänen kuuleminen ja sen huomioiminen ovat tärkeitä askelia kohti kestävää hyvinvointia. Nuoret itse tuovat parhaiten esiin sen, mitä merkityksellinen elämä ja hyvinvointi heille itselleen tarkoittavat.

Study of Young People Permanently Excluded From School on Harry Danielsin, Ted Colen, Edward Sellmanin, Jane Suttonin, John Visserin ja Julie Bedwardin vuonna 2003 kirjoittama tutkimus, joka on julkaistu Birminghamin yliopistossa. Tutkimuksessa käsiteltiin nuoria, jotka ovat pysyvästi poissuljettu koulusta ja sen toiminnasta. Poissuljettujen nuorten määrän nähtiin olevan nousussa ja tämä herätti suurta yhteiskunnallista huolta, jonka vuoksi myös tämä tutkimus toteutettiin. Tutkimuksen tavoitteena oli nostaa esiin tekijöitä, jotka yhdistettiin positiivisiin lopputulemiin poissuljettujen oppilaiden kohdalla. Positiivisilla lopputulemilla viitattiin elinolojen ja hyvinvoinnin tasoon koulusta poissulkemisenkin jälkeen. Lopputulemia tarkasteltiin siis sekä koulutuksen pariin palanneiden nuorten, että myös niiden nuorten kohdalla, jotka eivät koskaan jatkaneet koulutustaan. Tutkimuksen tulosten mukaan noin 50 % nuorista, jotka oli poissuljettu pysyvästi koulun toiminnasta, olivat 23–24 kuukauden kuluttua päässeet koulutuksen, harjoittelun tai työelämän piiriin mukaan. Tämän saavuttamiseksi tutkimuksen mukaan seuraavat neljä tekijää olivat tärkeitä. Ensimmäisenä nuorilla piti olla uskoa omiin kykyihinsä. Toisena poissulkemisen jälkeen nuoret tarvitsivat jatkuvaa tukea erilaisilta viranomaisilta. Kolmantena nuoret tarvitsivat perheen ja/tai läheisten ystävien tukea yhteisöihinsä kiinnittymisessä. Neljäntenä tekijänä oli nuorten oma tunne siitä, että heidän pysyvä poissulkeminsä koulusta ja sen toiminnasta oli ollut epäreilu. Tulokset toisen puolikkaan osalta nuorista, jotka eivät olleet halunneet osaksi koulutusta, harjoittelua tai työelämää, olivat vaihtelevampia ja aiheuttivat enemmän pettymyksiä. (Daniels ym. 2003.)

Jyväskylän yliopistossa julkaistu Piia Silvennoisen (2007) väitöskirja ”Ikä, identiteetti ja ohjaava koulutus. Ikääntyvät pitkäaikaistyöttömät oppimisyhteiskunnan haasteena” toteutettiin tarkastelemalla ohjaavan koulutuksen ESR-projektia ja sen vaikutusta kahdentoista yli 45-vuotiaan ikääntyvän pitkäaikaistyöttömän elämiin. Tämän tutkimuksen kohderyhmä ei varsinaisesti vastaa oman tutkimukseni kohderyhmää, mutta tutkimuksen aihepiiri vastaa omaani siinä määrin, että päätin valita tämän silti yhdeksi aikaisemmaksi tutkimukseksi. Tutkimusten tulosten mukaan ohjaavan koulutuksen projekti ja koulutuksen vaikutukset ikääntyvän pitkäaikaistyöttömän tulevaisuuteen nähtiin ristiriitaisina. Esiin nousivat myös ristiriidat uusien ja vanhojen oppimisen tapojen välillä sekä refleksiivisten minäprojektien ehtojen vastakkainasettelu identiteetin rakentamisen ehtojen kanssa. Kokonaisuudessaan kouluttautumisen nähtiin muuttuneen elämänmittaiseksi projektiksi, joka ei ole enää sidottu vain nuoruuteen. Se nähtiin sekä mahdollisuutena, että velvoitteena. Oppiminen itsessään ei ole ongelmallista, mutta ikääntyvien pitkäaikaistyöttömien kohdalla se muuttuu sellaiseksi, kun sen odotetaan tapahtuvan refleksiivisen minäprojektin kautta. (Silvennoinen 2007.)

2.2. Syrjäytymisen käsitteen määrittely

Syrjäytymisen määritelmä nähdään monimuotoisena ja sillä viitataan taloudellisten resurssien puutteen, yhteiskunnasta eristymisen/eristämisen sekä sosiaali- ja kansalaisoikeuksien rajallisuuden yhdistelmiin. Siihen liitetään erilaisina yhdistelminä muun muassa ongelmat koulutuksessa, huono osamistaso, työuran epävakaus, pienituloisuus, huonot asuinolot, heikko terveys sekä perheen hajoaminen. Syrjäytyminen nähdään prosessina, jonka myötä ilmenee yhteiskunnallista huono-osaisuutta. (Marttunen & Haravuori 2015.)

Syrjäytyneiksi luokiteltavien lista on lohdutonta luettavaa ja siihen kuuluvat esimerkiksi: työttömät ja pitkäaikaistyöttömät, päihde- ja huumeongelmaiset, erilaiset rikolliset, kodittomat tai huonoissa asuinoloissa asuvat, köyhät, velkaiset, alhaisen koulutuksen saaneet, eronneet, syrjäseuduilla asuvat, maahanmuuttajat, mielenterveysongelmista kärsivät sekä kroonikkopotilaat. Syrjäytyminen voi koskettaa kaikkia ihmisiä, ikään katsomatta. Eli syrjäytymisen riskiryhmiin luokiteltavien lista on lohduttoman pitkä, mutta edellä oleva luettelo on siis vasta syrjäytymisen käsitteellinen alkupiste, sillä melkein jokainen syrjäytymislukitus voidaan purkaa pienempiin yksiköihin tai yksityiskohtaisempiin ilmiöihin. Tämä listaus kertoo meille kuitenkin jotain hyvin merkittävää syrjäytymisen määrittelyn lähtökohtaisista ominaisuuksista. Itse syrjäytymisen käsitteen määrittely on osoittautunut hyvin vaikeaksi tehtäväksi, eli sille ei ole saatu vain yhtä kaikkien hyväksymää määritelmää. Syrjäytymisen käsite on pysynyt muutostilassa, eikä syrjäytymisen ympärillä pyörivä keskustelu ole saavuttanut missään vaiheessa yleistä määritelmällistä konsensusta. Syrjäytymisen käsitteen määrittelemisen mahdottomuus ei kuitenkaan tarkoita sitä, että syrjäytymisen käsite olisi tutkimuskohteena mahdoton. Käsitteen monimuotoisuus tarjoaa enneminkin tutkijoille aina uusia mahdollisuuksia löytää jotain uutta. (Sandberg 2015.)

Syrjäytymisen ehkäiseminen sekä ennaltaehkäiseminen ovat myös ajankohtaisia ja paljon keskustelua herättäviä puheenaiheita. Syrjäytymistä ehkäiseviksi tekijöiksi on nostettu esimerkiksi sosiaalisten investointien lisääminen varhaislapsuuteen, palvelujen ja osallisuuden vahvistaminen, tuen lisääminen koulunkäynnissä ja näin keskeytyksien ehkäiseminen sekä nuorisotakuun ja muut työelämätoimet. (THL 2022.)

Sosiaalisilla investoinneilla viitataan perheiden riittävään toimeentuloon, vanhempien viettämään aikaan lasten kanssa sekä korkeatasoisen varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen takaamiseen. Palveluiden ja osallisuuden vahvistamisella viitataan varhaisen tuen ja mahdollisen lisätuen tarjoamiseen.

Näihin kuuluvat esimerkiksi nuorisotyö, opiskeluhoito sekä oppimisen ja koulunkäynnin tukipalvelut. Koulunkäynnin tukemisessa päärooleissa ovat opiskeluhoito sekä oppilaanohjaus. Näiden avulla pyritään parantamaan esimerkiksi yksilön sisäistä motivaatiota, myönteistä minäkäsitystä sekä yhteenkuuluvuuden tunnetta. Nuorisotakuu ja muut työelämätoimet painottuvat työelämään suuntautumiseen ja niihin kuuluvat esimerkiksi erilaiset työpajatoiminnot sekä monialaiset ohjaamotoiminnot. (THL 2022.)

Englanniksi syrjäytymiseen viitataan usein joko käsitteillä ”marginalisation” tai ”social exclusion”. ”Marginalisation” ei käänny suoraan suomeksi, joten siitä käytetään käsitettä marginalisaatio. DeClark (2007) määrittelee marginalisaation erilaisuuden tunteeksi ja tuen puutteeksi yhteiskunnan sisällä. Tuen puutteella hän tarkoittaa sitä, että yksilöt tuntevat, ettei heillä ole mahdollisuuksia saada tukea yhteiskunnalta samoilla tavoin, kuin muilla yhteiskunnan jäsenillä on. DeClarkin (2007) mukaan marginalisaatio voidaan ymmärtää yksilöllisten poikkeamien sekä yhteiskunnallisten rakenteiden lopputulemana. Marginalisaation hän näkee yhtyvän usein yhteiskunnallisiin sekä taloudellisiin suhteisiin yksilön elämässä.

Marginalisaatio nähdään yksilön kokemuksena valtavirran ulkopuolella olemisena, johon voi mahdollisesti, mutta ei välttämättä, liittyä huono-osaisuuden kokemuksia. Syrjäytymisestä se eroaa siinä, että syrjäytyminen nähdään huono-osaistumisen prosessina, jolloin huono-osaisuus on vahvasti läsnä kaikessa yksilön kokemassa. (Järvinen & Jahnukainen 2001.)

”Social exclusion” kääntyy suoraan suomeksi käännettynä sosiaalisesti ulosjättämiseksi, mutta se käännetään syrjäytymiseksi (Sandberg 2015). Levitasin ym. (2007) mukaan se on monimutkainen ja moniulotteinen tapahtumaketju. Siihen liitetään usein joko resurssien, oikeuksien tai palveluiden puute tai niiden kieltäminen kokonaisuudessaan. Se nähdään myös kyvyttömyytenä osallistua normaaleihin ihmissuhteisiin ja aktiviteetteihin, jotka ovat saatavissa suurimmalle osalle yhteiskunnan yksilöistä. Se vaikuttaa sekä yksilöiden elämänlaatuun, että yhteiskunnan oikeudenmukaisuuden ja yhtenäisyyden kokonaisuudessaan. (Levitas ym. 2007.)

Kuten aiemmin nostin esille, niin syrjäytymisen tyhjentävä määrittelemine on hyvin haasteellista. Kotimaisissa ja ulkomaisissa määrittelyissä ilmiölle löytyy yhteneväisyyksiä, mutta myös eroavaisuuksia, kuten edellä käy ilmi. Yhteistä kaikille on kuitenkin yhteiskunnan sisällä koettu erilaisuus ja sen ulkopuolelle jäämisen tunne. Levitaksen ym. (2007) määritelmä syrjäytymisestä vastaa parhaiten tutkimuksen tavoitteita. Aineistohaussa tulenkin käyttämään termiä ”social exclusion”.

2.3. Nuorten aikuisten syrjäytyminen

Syrjäytymiseen liitettävänä merkittävänä riskitekijöinä nuorten aikuisten suhteen nähdään koulutuksen ja työelämän ulkopuolelle jääminen sekä toimeentulo-ongelmat. Näiden lisäksi syrjäytymisen riskitekijöiden nähdään usein liittyvän jo lapsuuden perheen tilanteeseen, vanhempien työttömyyteen, perheen elintason mataluuteen sekä vanhempien terveydellisiin ongelmiin. Syrjäytymisen ja sen riskitekijöiden nähdään siis välittyvän sukupolvien ylitse. (Marttunen & Haravuori 2015.)

Koulutuksen ulkopuolelle jääminen voi merkittä olematonta tai vähäistä koulutusta, joka voi tarkoittaa myöhemmässä elämässä myös työelämän ulkopuolelle jäämistä. Marttunen ja Haravuoren (2015) mukaan työmarkkinoilla tapahtuneen huomattavan muutoksen vuoksi, on heikosti koulutetun työvoiman kysyntä pudonnut huomattavasti. Täten heikosti koulutetuilla nuorilla aikuisilla, joilla on vaikeuksia vastata nykyisen työelämän tehokkuusvaatimuksiin, on suuri riski pudota työmarkkinoiden ulkopuolelle (Marttunen & Haravuori 2015).

Suomessa syrjäytyminen käsitteenä liitetään usein vahvasti nuoriin ja nuoriin aikuisiin. Nuorten syrjäytyminen ja sen erilaiset vaikutukset ovatkin jo pitkään olleet merkittävä osa suomalaisessa sosiaalipoliittisessa keskustelussa. Nuoriin liitettävissä syrjäytymiskursseissa esiin tulleita näkökulmia ovat olleet esimerkiksi huoli toimeentulosta nuorista, vastuu nuorten kasvattamisesta sekä heidän kehittymisestään yhteiskunnan normien mukaisesti eläviksi aikuisiksi, huono-osaisuuden kertyminen ja syrjäytymisen kustannukset yhteiskunnalle. (Suurpää 2009.)

Nuorien ja nuorten aikuisten syrjäytymisestä puhuttaessa esiin nousee usein NEET-käsite (Not in Employment, Education or Training). Se viittaa yleisesti nuoriin, jotka eivät ole työelämässä, koulutuksessa, valmennuksessa eivätkä suorittamassa asevelvollisuutta. Työn ja koulutuksen ulkopuolella olevia nuoria nähdään olevan ns. tavallisissa nuorissa ja myös erilaisissa vähemmistöissä, esimerkiksi maahanmuuttajissa sekä seksuaalivähemmistöissä. (Sandberg ym. 2018.)

Työn ja koulutuksen ulkopuolella olevien nuorten ikäjakauma on usein tutkijan ja tutkimuksen mukaan vaihteleva. Työn ja koulutuksen ulkopuolella oleviin nuoriin luokitellaan yleisesti 18–29-vuotiaat, mutta Sandberg ym. (2018) laskevat mukaan nuoret 16 ikävuodesta lähtien. Siten vuonna 2015 Suomessa työn ja koulutuksen ulkopuolella oleviksi nuoriksi laskettiin 21 % 16–29-vuotiaista miehistä ja 15 % saman ikäisistä naisista. Sukupuolten välistä eroa selittää osaltaan miesten heikompi koulutustaso verrattuna naisiin. (Sandberg ym. 2018.)

Työn ja koulutuksen ulkopuolella olevien nuorten osuus Suomessa on kasvanut ja se on korkea myös kansainvälisesti. Vuonna 2015 sen arvioitiin edelleen olevan myös kasvusuunnassa. NEET-tilanne ei aina kerro suoraan syrjäytymisestä, sillä ryhmän sisällä olevien elämäntilanteet voivat vaihdella. Vuosia jatkuessaan NEET-tilanteella on kuitenkin havaittu olevan yhteyksiä sosiaalisiin ja psyykkisiin ongelmiin. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2019.)

Työn ja koulutuksen ulkopuolella olevilla nuorilla on tutkimusten mukaan fyysisiä, psyykkisiä ja sosiaalisia ongelmia, joiden kestot vaihtelevat hetkellisistä, lyhyt- ja pitkäaikaisiin. Usein nämä ongelmat ovat myös vaikeasti toisiinsa kietoutuneita. Heidän työ- ja toimintakykynsä voi olla alentunut tai rajoittunut. Arvioiden mukaan viidenneksellä nuorista esimerkiksi aiemmin mainitut ongelmat estävät kouluttautumisen tai työnteon. Viidenneksellä nuorista on suuria ongelmia elämänhallintansa kanssa ja/tai he eivät tiedä, mihin suuntaan elämässään suuntautua. (Sandberg ym. 2018.)

Nuorten aikuisten syrjäytymiseen viitataan englannin kielessä esimerkiksi käsitteellä *social exclusion of young adults*. Esimerkiksi EU:n raportissa heihin viitataan käsitteellä *social exclusion of marginalized youngsters*. Raportin mukaan nuorten tai nuorten aikuisten syrjäytymiseen tai sen riskiin vaikuttavat vanhempien työttömyys, köyhyyden uhka, tulo- ja elintason mataluus sekä epävakaus, sukupuolten välinen epätasa-arvoisuus, maahanmuuttotaustaisuus tai etniseen vähemmistöön kuuluminen, vaikeat elämäntilanteet, koulupudokkuus sekä mahdollisuuksien puute. (Incluso.)

Nuorten aikuisten syrjäytymistä määriteltäessä esiin nousevat usein siis jo ongelmat lapsuudessa, jotka saattavat limittyä sukupolvien ylitse. Riskitekijöitä syrjäytymiselle on useita ja ne saattavat myös kasaantua helposti. Koulutuksen roolin näen liittyvän vahvasti syrjäytymiseen, sen riskitekijöihin, mutta myös syrjäytymisen ehkäisyyn (Helne & Hirvilammi 2021). Koulutus on yksi merkittävimmistä tekijöistä, sillä se voi vaikuttaa yksilöiden nykytilanteeseen, mutta myös vahvasti tulevaisuuden elämäntilanteeseen. Tässä tutkimuksessa nuori syrjäytynyt, tai syrjäytymisvaarassa, oleva aikuinen tarkoittaa siis yksilöä, joka on jäänyt koulutuksen ulkopuolelle, tai hänellä on vaara jäädä koulutuksen ulkopuolelle.

2.4. Koulutuksen merkitys syrjäytymisprosessissa

Käsitteenä koulutuksen ei ole aina nähty kuuluvan kasvatustieteelliseen peruskäsitteistöön ja siihen on jo varhaisessa vaiheessa liitetty oma erityistehtävänsä, erityistaitojen edistäminen. Koulutuksen on nähty alusta asti liittyvän työelämän, ammattien tai yhteiskunnallisten tehtävien vaatimuksiin.

Nykyajan kasvatustieteessä koulutuksen käsite nähdäänkin sisällöllisesti hyvin laajana. Yhtäältä sitä voidaan tarkastella luontevana osana muodollisen koulujärjestelmän organisoitua kasvatusta ja opetusta, toisaalta sitä voidaan tutkia myös erilaisista näkökulmista ja eri painoituksin. (Siljander 2014.) Kasvatustieteen näkökulmasta käsin keskeisintä lienee tarkastella ja ymmärtää koulutusta juuri suhteessa kasvatukseen ja kasvatuksen peruskäsitteisiin.

Esimerkiksi Suomen ja muiden Pohjoismaiden koulutuspolitiikkaa ja itse koulutusta pidetään elinikäisen oppimisen edelläkävijöinä esimerkiksi Euroopan Unionin sisällä. Yhteisenä piirteenä Pohjoismaille on se, että suurella osalla aikuisväestöstä on tilaisuus osallistua sekä viralliseen, että epäviralliseen koulutukseen. (Ehlers, Wärvik & Larson 2014.) Esimerkiksi Suomi ja muut Pohjoismaat lasketaan hyvinvointivaltioiksi, joissa yhdeksi keskeiseksi hyvinvoinnin tekijäksi lasketaan koulutus ja se, että kaikilla on siihen mahdollisuus (Bardy 2010). Yksilön lähtökohdista riippumatta kaikille tarjotaan mahdollisuus kouluttautua (Miettinen 2010).

Tilastokeskuksen määritelmän mukaan koulutuksella tarkoitetaan tutkintoon johtavaa koulutusta. Tällä tutkintoon johtavalla koulutuksella viitataan esimerkiksi peruskoulun koko oppimäärään, lukio-koulutuksen koko oppimäärään, ammatilliseen perustutkintoon, ammattitutkintoon, ammattikorkeakoulututkintoon tai yliopistokoulutuksen tutkintoon johtavaa koulutusta. (Tilastokeskus n.d.)

Koulutus voidaan nähdä myös transformatiivisena, mikäli se mahdollistaa perusoletusten, ajatusten, tunteiden ja toimintatapojen rakenteelliset muutokset. Muutoksen nähdään tapahtuvan vaiheittain; ensin yksilö huomaa, että hänen olettamuksensa tai uskomuksensa saattavat olla ongelmallisia, jolloin hän alkaa tarkastella niitä kriittisesti. Kriittinen tarkastelu puolestaan voi johtaa hänen näkemyksiensä muuttumiseen. Tämän johdosta hänen käyttäytymisessään tai toiminnassaan voidaan havaita muutoksia sekä pyrkimystä ymmärtää kokonaisvaltaisemmin erilaisia ongelmia. Yksilön pyrkimyksenä on hankkia uusia tietoja ja taitoja, joiden avulla hän kykenee sulauttamaan uudet näkemyksensä osaksi elämäänsä. (Arbeiter & Bučar 2021.)

Englanniksi koulutus kääntyy käsitteeksi ”education”. Smithin (2021) mukaan koulutus on viisasta, toiveikasta ja kunnioittavaa oppimisen kultivointia sekä muutoksen läpikäymistä. Hänen mukaansa koulutus on prosessi, jossa työskennellään yhdessä muiden yksilöiden kanssa totuuden ja mahdollisuuksien etsinnän parissa. Oppiminen on tärkeä osa koulutusta ja oppiminen nähdään tässä sekä prosessina, että lopputulemana. Prosessina se tarkoittaa yksilön olemista ja elämistä maailmassa, lopputulemana se tarkoittaa uutta ymmärrystä tai arvostusta jotain asiaa kohtaan. (Smith 2021.)

Koulutus on harkittua ja tarkoituksellista, eli sillä on aina jokin päämäärä. Tarkoituksena on usein ymmärryksen ja arviointikyvyn kehittäminen ja näin ollen jonkin toiminnan mahdollistaminen. (Smith 2021.) Nuorten aikuisten kohdalla koulutuksen päämääränä nähdään usein tulevaisuuteen valmistautuminen. Tämä voi tarkoittaa joko jatkokoulutuksen mahdollistamista tai työelämään suuntautumista.

Tässä tutkimuksessa käsittelen koulutusta prosessina, joka valmistaa nuoria aikuisia tulevaisuuteen, joko jatko-opintoihin tai työelämään. Esiin tulevat nousemaan myös koulutuksen tarjoamat mahdollisuudet, joiden käyttäminen tai käyttämättä jättäminen tuovat mukanaan erilaisia vaikutuksia nuorten aikuisten elämäntilanteisiin. Tulen keskittymään hyvinvointivaltioiden, esimerkiksi Pohjoismaiden, koulutukseen, sillä se antaa kaikille yksilöille lähtökohtaisesti samat mahdollisuudet koulutuksen suhteen.

3. Identiteetin rooli syrjäytymisprosessissa

Tässä luvussa avaan tutkimukseni teoreettista viitekehystä, joka tulee muotoutumaan identiteetin käsitteen ympärille. Määrittelen ensin identiteettiä käsitteenä ja avaan hieman myös minuuden sekä minäkuvan käsitteitä, sillä identiteettiä ja minuutta käytetään ajoittain lähes toistensa synonyymeina tutkimuksissa. Tämän jälkeen pohjustan identiteetin ja syrjäytymisen välistä suhdetta, joka tuo tutkimukseeni mielenkiintoisen näkökulman. Luvun lopussa avaan yhtä identiteettiteoriaa, jonka näen soveltuvan hyvin oman tutkimukseni aihepiiriin. Tutkimukseni teoreettiseksi viitekehyyksi valitsin juuri identiteetin, koska pohtiessani tutkimukseni lopullista aihetta huomasin syrjäytymisen ja identiteetin muodostumisen olevan usein yhteydessä toisiinsa.

3.1. Identiteetti käsitteenä

Identiteetin on käsitteenä nähty vakinaistuvan jokapäiväisessä kielenkäytössä, mutta silti tutkimuskontekstissa sille ei kuitenkaan ole löydetty yhtä yksiselitteistä määritelmää. Tämän vuoksi identiteettiä käytetään käsitteenä vaihtelevasti väljien ja kapeiden määrittelyiden muodossa. Väljyys tulee esille esimerkiksi siinä, mihin identiteetin käsitteellä viitataan. Useimmiten identiteetti määritellään kolmella ulottuvuudella. Ensimmäisen ulottuvuuden nähdään liittyvän itseymmärrykseen tai kiinnostukseen itsestä. Toisen ulottuvuuden nähdään kuvaavan yksilön erityisyyttä ja yhteisyyttä. Kolmas ulottuvuus keskittyy identiteetin yhteisölliseen asemaan. (Ropo 2015.)

Yksilön jokapäiväisessä arjessa identiteetti tarkoittaa kysymystä siitä, kuka tai keitä tunnemme olevamme ja mihin kuulumme nyt ja tulevaisuudessa. Nykyiset identiteettiteoriat painottuvat pitkälti tutkimaan sitä, miten yksilöt pystyvät muodostamaan identiteettejään, vai pystyvätkö, ja miten yksilöt pystyvät ylläpitämään identiteettejään nykypäivän yhteiskunnan rivakoiden muutosten myötä. Identiteettejä koettelevat erilaiset kriisit, esimerkiksi epävarmuus tulevaisuudesta tai ammatin menettäminen. Kriisien myötä yksilöitä voi kohdata identiteetin uudelleenrakennuksen vaihe. (Ropo 2015.)

Identiteettiä on tutkittu useilla eri tieteenaloilla ja täten identiteetin käsitteellä viitataan eri tieteenalojen kesken myös eri asioihin. Esimerkiksi sosiologian piirissä identiteetin käsitteellä voidaan käsittää yhteiskunnallisen jäsenyyden erilaisia kategorioita, yhteisöihin tai ammatteihin kuulumista sekä verkostoja tai rooleja, jotka kuuluvat yksilön vaikutuspiiriin. Taas psykologian piirissä identiteetin käsite viittaa persoonallisen olemisen, kuulumisen tai samaistumisen tunteeseen. (Ropo 2015.) Tässä tutkimuksessa tulen keskittymään identiteetin käsitteeseen sen psykologisesta näkökulmasta käsin.

Etenkin persoonallisen kuulumisen ja samaistumisen tunteiden avulla uskon voivani avata koulutuksen vaikutusta nuorten aikuisten syrjäytymisen suhteen.

Identiteetin käsitettä pohdittaessa on otettava huomioon myös minuuden käsite. Minuuden käsitteen huomioiminen on tarpeellista, koska identiteetin ja minuuden käsitteitä käytetään nykypäivänä lähes toistensa synonyymeinä, myös Saastamoisen (2006) mukaan useat nykykirjoittajat käyttävät näitä käsitteitä synonyymisesti keskenään. Nykyään valloilla olevan käsityksen mukaan tärkeintä on hahmottaa, että identiteetti ja minuus eivät ole itsestäänselvyksiä, vaan ne vaativat tietoista pohdintaa ja monessa suhteessa ne on tuotettava erilaisen identiteettityön avulla (emt. 2006). Psykologiassa identiteetti ja minuus nähdään yksilön piirteenä tai ominaisuutena. Täten sillä voidaan viitata siis yksilön toimintaa, käyttäytymistä tai ajattelutapoja ennakoivaan tai ennustavaan toimintaan. Psykologian saralla identiteetin ja minuuden käsitteitä ei aina pyritä erottamaan toisistaan lainkaan. (Ropo 2015.)

Identiteetin käsitteen nähdään liittyvän vahvasti minuuden käsitteeseen siten, että minuuden muuttuessa kohteeksi, eli kun sitä määritellään ja arvotetaan, siirrytään silloin identiteetin käsitteeseen. Identiteetin käsite jaetaan usein kahtia; persoonalliseen ja sosiaaliseen identiteettiin. Persoonallisella identiteetillä viitataan jatkuvuuden ja johdonmukaisuuden tunteisiin yksilön minäkokemuksessa elämäkerran vaihdoksissa ajallisella jatkumolla. Sosiaalisella identiteetillä viitataan samaistumiseen erinäisiin sosiaalisiin yhteisöihin tai ryhmiin sekä myös johdonmukaisuuteen erinäisissä sosiaalisissa rooleissa toimittaessa. Identiteetin nähdään siis viittaavan tapoihin, joiden avulla yksilöt ymmärtävät ja määrittelevät itsensä suhteessa itseensä, sosiaaliseen ympäristöönsä sekä kulttuuriinsa. (Saastamoisen 2006.)

Kuten edellä käy ilmi, identiteetin yksiselitteinen määrittäminen on vähintäänkin haastavaa. Ropo (2015) toteaaakin, että vaikka identiteetin määrittely onkin vaikeaa, ollaan tutkimuksen kentällä kuitenkin samaa mieltä siitä, että identiteetti on sellainen tekijä, joka liittyy olennaisesti ihmisenä olemiseen ja kaikilla yksilöillä on identiteetti, tai vähintään pitäisi olla. Mikäli identiteetti puuttuu, oletuksena on, että yksilö pyrkii sen hankkimaan (Ropo 2015).

3.2. Nuoren aikuisen identiteetti

Ikävaiheista juuri nuoruuden nähdään olevan kriittisintä aikaa identiteetin ja minäkuvan uudelleenrakennuksen suhteen. Siirtymä lapsuudesta nuoruuteen vaatii tätä uudelleenrakennusta. Nuoren

aikuisen identiteetti ja minäkuva siirtyvät lähemmäs oman itsensä määrittelemistä, eli näiden voidaan odottaa muuttuvan yhtenäisemmäksi kokonaisuudeksi. Myös erilaisten sosiaalisten roolien sekä ideologioiden vaikutus kasvaa tässä ikävaiheessa. (Raatikainen 2018.) Erilaisilla sosiaalisilla rooleilla voidaan viitata esimerkiksi työhön tai opiskeluihin. Ideologioilla voidaan viitata esimerkiksi myös työhön tai opiskeluihin ja siihen, mihin suuntaan yksilö näiden saralla haluaa suuntautua.

Nuoren aikuisen identiteetin rakentumisen kannalta on erittäin tärkeää, millaisena nuori itse näkee itsensä, ja millaista vaikutelmaa hän itsestään luo, miten hän tuo sen muille näkyviin ja miten hän tätä vaikutelmaa pitää yllä. Länsimaissa yksilön identiteetin määrittämisen ja rakentamisen on yleensä nähty pohjautuvan pitkälti ajattelutapaan, jossa se nähdään yksilöllisenä prosessina. Nykypäivän maailmassa yhdeksi vahvimmista identiteetin määrittämisen ja rakentamisen tekijöistä on noussut sosiaalinen media, jota etenkin nuoret käyttävät. Sosiaalisen median käyttötapoja on useita ja tätä myötä sen kautta identiteettiä voi myös rakentaa useilla tavoilla sen kautta. Esiin on silti nostettava myös nuoret, jotka kieltäytyvät tästä mallista rakentaa identiteettiä kieltäytymällä sosiaalisesta mediasta. (Raatikainen 2018.)

Nuoren aikuisen minäkuvan, tai minäkäsityksen, nähdään riippuvan vahvasti hänen ihmissuhteistaan. Nuori näkee siis itsensä muiden yksilöiden kautta, sellaisena, kuin hän muiden ajattelee itsensä näkevän. Näitä muita yksilöitä ovat nuorelle kaikkein tärkeimmät ja läheisimmät yksilöt, esimerkiksi läheiset ystävät ja perheenjäsenet. Nuoren aikuisen minäkäsitys on siis murroksessa jatkuvasti, sillä se riippuu hänen ihmissuhteistaan. (MLL 2004.)

Ihmissuhteet eivät ole silti ainoita asioita, jotka määrittävät nuoren aikuisen minäkuvaa. Nuorta ympäröivät sosiaaliset puitteet, esimerkiksi hänen perheensä, etninen taustansa ja sosioekonominen asemansa, vaikuttavat myös hänen minäkuvansa kehitykseen. Nuoren minäkuva muodostuu myös nuoren oman itsenäisen toiminnan myötä. (MLL 2004.) Esimerkiksi vapaa-ajan harrastuksissa koetut onnistumiset, lahjakkuuden löytäminen ja halu panostaa tähän voivat omalta osaltaan rakentaa nuoren minäkuvaa.

Koulutus nousee esiin yhtenä suurena vaikuttajana nuoren aikuisen identiteettityön kannalta. Oikean koulutuspolun ja oman alansa löytäminen osoittautuvat usein haasteellisiksi tehtäviksi nuorelle aikuiselle ja joskus nämä päätökset johtavat koulutuksen keskeytymiseen. Tutkimusten mukaan lähiyhteisön vähäinen tuki vaikeuttaa myös nuorten oman koulutuspolun löytämistä. Nuorten koulutushalukkuutta vähentävät ajoittain myös epäsuotuisat odotukset työllistymisen suhteen. Ystävien valinnat ja

suuntautuminen vaikuttavat myös vahvasti nuoreen omiin valintoihin. Nuori voi siis helposti kokea olevansa eksyksissä hakiessaan omia rajojaan ja pohtiessaan tulevaisuuttaan. Nämä kaikki ovat kuitenkin tärkeitä palikoita nuoren oman identiteettityön kannalta. (Lämsä 2009a.)

3.3. Identiteetti ja syrjäytyminen

Niemelän (2002) mukaan kaikkien yksilöiden perustarpeisiin sisältyy pyrkimys löytää ja säilyttää ehyt kokemus hänen omasta minästään. Tämän kokemuksen hän näkee koostuvan yksilöllisten, kulttuuristen ja sosiaalisten tekijöiden summana. Itse kokemus syntyy ja kehittyy sosiaalisen vuorovaikutuksen ja yksilön omien sisäisten psyykkisten prosessien kautta. Ehjän identiteetin, minäkuvan ja kokemuksen omasta minästään nähdään siis olevan yksilölle tärkeätä ihmisenä olemisen perustavalla tasolla. Syrjäytymistä ei voi selittää pelkästään sillä, että sen syy olisi pelkästään yksilön identiteetistä johtuva, mutta se vaikuttaa silti siihen omalla tavallaan. Yksilön identiteetti vaikuttaa syrjäytymisen kokemukseen, mutta myös syrjäytymisen kokemus vaikuttaa yksilön identiteettiin.

Nykypäivän yhteiskunnassa yksilön odotetaan olevan yhä itsenäisempi ja tämä heijastuu myös identiteettityössä, jonka mukaan yksilön pitää itse löytää oma identiteettinsä. Yksilöllisyyden korostaminen johtaa väijäämättä myös itsekkyyden kasvuun. Itsenäisyys ja yksilöllisyys voivat johdattaa yksilöitä rakentamaan vahvoja identiteettejä, kun he joutuvat työskentelemään niiden parissa yksin ja ratkomaan niitä kohtaavia ongelmia. Kriisien kohtaaminen ja selvittäminen luovat näin pohjaa vahvalle identiteetille. Kääntöpuolella itsenäisyyden ja yksilöllisyyden ihannoinnissa ovat yksilöt, jotka eivät omin päin saa selvitettyä heidän identiteettejään koskevia kriisejä. (Niemelä 2002.)

Syrjäytymistä ennalta ehkäisevänä, lieventävänä tai korjaavana toimintana yhtenä vaihtoehtona esiin nostetaan yksilön identiteetin muodostumisen tukeminen ja selkiinnyttäminen. Esimerkiksi jo lapsuusiässä havaittu identiteettikriisi nähdään yhtenä riskitekijänä myöhemmän iän syrjäytymiselle. Nuoruusiän identiteettikriisit juontavat usein juurensa perheiden sisäisiin ongelmiin. (Lämsä 2009a.)

Syrjäytyneen yksilön kokemuksia voi luonnehtia huonommuuden, kelpaamattomuuden, toivottoisuuden sekä avuttomuuden tunteilla ja nämä heijastuvat myös hänen identiteetissään. Esimerkiksi yksilön saama kohtelu ei-vertaisena ja tätä seurannut nöyryytyksen tunne, määrittävät syrjäytyneen identiteettiä. Voidaan puhua jopa koko yksilön identiteettiä painavasta häpeästä. Syrjäytyneeksi leimaaminen ja leimautuminen muokkaavat myös identiteettiä, joka taas omalta osaltaan vahvistaa syrjäytymisen kokemusta. (Lämsä 2009b.)

Huono-osaisuutta selitetään yleisesti pienituloisuuden kautta, johon liitetään usein käsite köyhyys. Köyhyydellä taas viitataan varallisuuden ja kulutustarpeiden puutteisiin sekä velkaisuuteen. Köyhyys voidaan nähdä myös subjektiivisena ilmiönä, jolloin kyse on yksilöiden kokemuksista köyhyyden suhteen. Köyhyyden yhtenä tunnusmerkkinä toimii myös heikko työmarkkina-asema. Niukan tulotason, heikon työtilanteen tai työttömyyden nähdään olevan myös syrjäytymisen riskitekijöitä. Nämä kaikki yhdessä voivat johtaa huono-osaisen identiteettiin. (Ohisalo, Laihiala & Saari 2015.)

3.4. James Marcian identiteettiteoria

James Marcia esitteli vuonna 1966 identiteettiteoriaansa, jossa identiteetti jaetaan neljään osaan riippuen itse identiteetin kehittyneisyydestä. Nämä neljä identiteettiä luokkaa ovat: selkiintymätön (identity-diffusion), etsivä (identity-moratorium status), omaksuttu (identity-foreclosure status) ja saavutettu (identity-achievement status) identiteetti. Jokainen identiteettistatus saavutetaan kaksivaiheisen prosessin kautta; ensimmäisessä vaiheessa yksilö kartoittaa erilaisia vaihtoehtoja sekä mahdollisuuksia, ja toisen vaiheen aikana hän sitoutuu tekemiinsä valintoihin. Identiteetin kehitys tulee siis aina pitämään sisällään kaksi erillistä osiota, kriisin ja sitoutumisen, joiden toteutuminen tai toteutumattomuus määräävät sen, kuinka kehittynyt identiteetti yksilöllä tulee olemaan. (Marcia 1966.)

Selkiintymätön (identity-diffusion) identiteetti on Marcian (1966) mukaan identiteetin tasoista kehittymättömin. Selkiintymättömän identiteetin omaava yksilö ei luultavasti ole läpikäynyt kriisiä, jossa hän olisi joutunut pohtimaan erilaisia näkemyksiä tai arvoja sekä kartoittanut erilaisia vaihtoehtoja. Yksilö ei ole sitoutunut tekemiinsä valintoihin, tai valitsematta jättämiseen, siispä hänen arvonsa ja näkemyksensä luultavasti vaihtelevat voimakkaasti ja hänen valintansa ovat helposti vaihdettavissa. Yksilö itse ei kuitenkaan näe tätä millään tapaa haitallisena itselleen, eikä pyri korjaamaan asiaa eli ”selkiyttämään” identiteettiään.

Etsivän (identity-moratorium status) identiteetin tasolla oleva yksilö on kriisin keskellä. Kriisin ollessa vielä tapahtumaisillaan, ei hänkään ole vielä päässyt sitoutumaan valintoihinsa. Yksilö kuitenkin kokee valintoihin sitoutumattomuuden itselleen haitalliseksi ja siten hänen tavoitteenaan on muuttaa olemassa olevaa tilannetta, eli sitoutua valintoihinsa ja näin löytää oma identiteettinsä. Tällä identiteetin tasolla yksilöt ovat normaalisti nuoruudessa ja varhaisaikuisuudessa. (Marcia 1966.)

Omaksutun (identity-foreclosure status) identiteetin omaavat yksilöt, jotka ovat sitoutuneet arvoihin, valintoihin ja näkemyksiin kokematta itse kriisiä. Omaksutun identiteetin omaavan yksilön kohdalla on vaikea määrittää, mitkä valinnat, arvot ja näkemykset ovat lopulta hänen omiaan, eivätkä esimerkiksi hänen lähipiiriltään tai vanhemmiltaan omaksuttuja. Esimerkiksi tällaisen yksilön koulutusvalinnat voivat olla peräisin hänen vanhemmiltaan. Omaksutun identiteetin omaavasta yksilöstä on siis tullut sellainen yksilö, jollaiseksi häntä on lapsesta saakka kasvatettu ja jollaiseksi hänen on toivottu kasvavan. (Marcia 1966.)

Saavutettu (identity-achievement status) identiteetti on identiteetin tasoista kaikkein kehittynein. Yksilö, jonka identiteetti on saavutettu, on kartoittanut erilaisia vaihtoehtoja täysin itsenäisesti, käyttäen apunaan omien näkemystensä pohdintaa, vertailua ja kyseenalaistamista. Yksilön tekemät valinnat ovat todella hänen omiaan ja saavuttaakseen nämä hän on ehkä käynyt lävitse jonkinlaisen identiteettikriisin. Kaikki tämä on saanut hänet todella sitoutumaan tekemiinsä valintoihin. (Marcia 1966.)

Tutkiessani sitä, miten koulutus muokkaa nuorten aikuisten identiteettejä ja miten tämä taas vaikuttaa heidän syrjäytymiseensä, uskon Marcian identiteettiteorian tuovan käyttökelpoisia näkökulmia tutkimusongelmieni suhteen. Aiemmassa myös Marcia itse toteaa etenkin etsivän identiteetin liittyvän juuri nuoruuteen ja varhaisaikuisuuteen.

4. Tutkimusmenetelmät

Tutkimukseni tavoitteena on selvittää, millaisia vaikutuksia koulutuksella on suhteessa nuorten aikuisten syrjäytymiseen. Keskityn erityisesti tutkimaan koulutuksen suhdetta nuorten aikuisten syrjäytymiseen juuri nuorten aikuisten näkökulmasta käsin. Käytännöllisenä tavoitteena tutkimuksellani on tuottaa tietoa siitä, miten tästä eteenpäin koulutuksen ja sen eri toimintojen kautta voitaisiin tunnistaa ja ehkäistä nuorten aikuisten syrjäytymistä.

Tutkimukseni kohdejoukoksi rajaan Pohjoismaissa asuvat 18–29-vuotiaat nuoret aikuiset. Nuorten aikuisten ikämääritelmät hajautuvat hieman, mutta näen juuri 18–29-vuotiaiden olevan siinä vaiheessa, jossa heillä on mahdollisuus aloittaa ja jatkaa opintojaan, jotka tulevat määrittämään heidän tulevaisuuttaan myös mahdollisen työllistymisen ja työelämän suhteen. Toinen tutkimukseni kohdejoukkoa rajaava tekijä on Pohjoismaissa asuminen, koska Pohjoismaiden oppivelvollisuuslait takaavat kaikille nuorille aikuisille ainakin perusopetuksen, joka antaa nuorille eväitä jatko-opintojen suhteen. Tästä eteenpäin koulutus on vapaaehtoista, mutta edelleen maksutonta. Nämä tekijät yhdessä takaavat nuorille aikuisille lähtökohtaisesti tasavertaiset mahdollisuudet koulutuksen suhteen.

Tutkimusongelmani on siis, millaisia vaikutuksia koulutuksella nähdään olevan suhteessa nuorten aikuisten syrjäytymiseen? Tutkimusongelmani jakautuu vielä kahteen alakysymykseen, jotka ovat miten koulutuksen nähdään ehkäisevän nuorten aikuisten syrjäytymisriskiä ja miten koulutuksen nähdään lisäävän nuorten aikuisten syrjäytymisriskiä?

4.1. Kuvaileva kirjallisuuskatsaus

Tämän tutkimuksen tutkimuksellisena lähestymistapana toimii teoreettinen laadullinen tutkimus, joka toteutetaan kuvailevana kirjallisuuskatsauksena (esim. Planting 2022). Päädyin toteuttamaan tutkimukseni juuri kuvailevana kirjallisuuskatsauksena, koska tutkimukseni aihepiiri on laaja ja rajaukseni koskee kaikkia Pohjoismaita. Täten esimerkiksi haastatteluiden tai kyselyjen tekeminen olisi mielestäni ollut hyvin haastavaa. Kirjallisuuskatsauksen avulla pystyn kuitenkin hahmottamaan ja keräämään aineistoni suhteellisen vaivattomasti. Tutkimukseni aineiston tulen keräämään aiheittani käsittelevistä jo olemassa olevista tutkimuksista sekä artikkeleista, tutkimustani voisi siis luonnehtia myös metatutkimukseksi (Jokinen, Lähteenmäki & Nokelainen 2009).

Salmisen (2011) mukaan perustelut kirjallisuuskatsauksen tekemiselle voidaan jakaa viiteen osaan: tavoitteena voi olla olemassa olevan teorian kehitys ja uuden rakennus, jonkin teorian arviointi, kokonaiskuvan rakennus jostain tietystä asiakokonaisuudesta, pyrkimys tunnistaa ongelmia tai mahdollisuus kuvata jonkin teorian kehityskaarta historiallisesti. Itse kirjallisuuskatsaukset on perinteisesti jaettu kolmeen eri tyyppiin: kuvailevaan kirjallisuuskatsaukseen, systemaattiseen kirjallisuuskatsaukseen sekä meta-analyysiin. Näistä yleisimpänä pidetään kuvailevaa kirjallisuuskatsausta. (Salminen 2011.)

Kuvailevaa kirjallisuuskatsausta voidaan luonnehtia yleiskatsaukseksi ilman tiukkoja ja rajattuja sääntöjä. Itse katsauksiin käytetyt aineistot ovat usein laajoja ja niiden valintaa eivät rajaa metodiset säännöt. Silti kuvailevan kirjallisuuskatsauksen avulla pystytään laajasti kuvailemaan tutkittavana olevaa ilmiötä sekä tarpeen tullen myös luokittelemaan milloinkin kyseessä olevan ilmiön ominaisuuksia. Kuvailevan kirjallisuuskatsauksen tutkimusongelmat eivät ole myöskään niin tarkkaan määriteltyjä, kuin verrattaessa systemaattiseen kirjallisuuskatsaukseen sekä meta-analyysiin. Ajoittain kuvailevaa kirjallisuuskatsausta kutsutaan myös traditionaaliseksi kirjallisuuskatsaukseksi ja sen nähdään toimivan täysin itsenäisenä metodinaan. (Salminen 2011.) Myös Kangasniemi ym. (2013) toteavat kuvailevan kirjallisuuskatsauksen aineiston kokoamisessa keskeisen painoarvon olevan aiempien tutkimusten sisällöllisellä valinnalla. He näkevät tutkimusaineiston ja tutkimuskysymyksen olevan koko tutkimuksen ajan vuorovaikutuksessa keskenään, jolloin molemmat tarkentuvat koko prosessin ajan.

Kuvaileva kirjallisuuskatsaus itsessään voidaan jakaa vielä kahteen osaan, narratiiviseen sekä integroivaan kirjallisuuskatsaukseen (Salminen 2011). Tässä tutkimuksessa tulen käyttämään kuvailevaa narratiivista kirjallisuuskatsausta. Narratiivinen kirjallisuuskatsaus nähdään metodisesti kevyimpänä kaikista kirjallisuuskatsauksista. Narratiivisen kirjallisuuskatsauksen pyrkimyksenä on antaa laaja kuva tutkittavasta aiheesta. Sillä voidaan myös kuvailla tutkittavan aiheen historiaa ja sen kehitystä aikojen saatossa. (emt. 2011.)

Narratiivinen kirjallisuuskatsauskin jaetaan ajoittain vielä kolmeen osaan: toimitukselliseen, kommentoivaan ja yleiskatsaukseen (Salminen 2011). Näistä kolmesta vaihtoehdosta tutkimukseni tulee nojaamaan narratiiviseen yleiskatsaukseen. Narratiivinen yleiskatsaus nähdään aiemmista kolmesta vaihtoehdosta laajimpana toteuttamistapana, jonka päämääränä on aiempien tutkimusten tiivistäminen. Yleiskatsauksen analyysi nähdään kuvailevana synteessinä, joka tuo tutkimuksen tulokset yhteen ytimekkäästi sekä johdonmukaisesti. Narratiivisten kirjallisuuskatsausten tutkimusaineistoa

hankittaessa systemaattisen seulonnan merkitys on vähäinen, mutta silti sen johtopäätöksiä pidetään uskottavina synteeseinä. (Salminen 2011.) Tavoitteena on siis saada esitettyihin tutkimuskysymyksiin kuvailevat vastaukset (Kangasniemi ym. 2013).

Kuvailevan narratiivisen kirjallisuuskatsauksen nähdään ajantasaistavan aiempaa tutkimustietoa, vaikkei se tarjoakaan kaikkein analyttisimpiä tuloksia. Esimerkiksi opetuksen alalla narratiivista kirjallisuuskatsausta on käytetty tuottamaan oppilaille ajankohtaista tietoa aiheista, joihin muulla tieteellisellä kirjallisuudella ei ole pystytty. (Salminen 2011.) Myös tässä tutkimuksessa tarkoitukseni on tuoda yhteen aiempien tutkimusten tuloksia, vertailla niitä ja tuottaa niiden avulla ajankohtaista tutkimustietoa aiheestani.

4.2. Aineiston keruu ja esittely

Tutkimukseni aineiston keräsin hyödyntäen Google Scholarin, Arton ja Ebscon tietokantoja. Hakukseni toimivat suomenkielisinä termeinä koulutus, syrjäytyminen, nuoret, nuoret aikuiset ja identiteetti. Englanninkielisinä hakusanoina käytin termejä education, social exclusion ja young*. Hakukseni rajaavina tekijöinä jokaisen tietokannan kohdalla toimivat vaatimus vertaisarvioinnista, vuosirajaus, joka oli vuosille 2000–2022, oman tutkimukseni kohderyhmän ikärajaus sekä kohdehenkilöiden asuminen Pohjoismaissa. Seuraavaksi avaan tarkemmin jokaisessa tietokannassa tekemiäni hakuja ja niiden sisältöjä.

4.2.1. Aineiston keruu

Ebscon kautta tekemiini hakuihin sisällytin Academic Search Eliten sekä ERIC:n kautta tulleet artikkelit. Valitsin juuri edellä olevat kaksi Ebscon hakuun, koska näin niiden käsittelevän aihepiiriäni parhaiten Ebscon tarjoamista vaihtoehdoista. Suoritin hakuni termeillä education AND social exclusion AND young*. Nuoriin aikuisiin viittaavaksi hakutermitse valitsin young*, koska nuoria ja nuoria aikuisia käytetään lähes toistensa synonyymeina. Täten hakutermi young* sisältää sekä termin young, että termin young adults. Hakuani rajaaviksi tekijöiksi pystyin lisäämään vertaisarvioinnin sekä vuosirajauksen ennen itse haun suorittamista. Lisäksi rajasin tähän hakuuni hakukieleksi vain englannin, koska kielitaitoni ei riitä muihin ulkomaisiin kieliin. Tämän jälkeen suoritin haun, jonka tuloksena tuli 689 hakutulosta. Tämän jälkeen rajasin hakutuloksiani lisäämällä geography-kohdasta löytyneen Pohjoismaat ja näin täyttäen hakuvaatimukseni. Lopullisia hakutuloksia oli tämän jälkeen 25

kappaletta. Pehdyttyäni näihin jäljellä oleviin artikkeleihin lopuksi jäljelle jäi 5 kappaletta artikkeleita, jotka käsittelivät tutkimukseni aihepiiriä.

Kansalliskirjasto Arton hakuni suoritin termeillä koulutus AND syrjäytyminen AND nuor*. Valitsin tässäkin tapauksessa hakutermin nuor*, sillä se sisälsi termit nuoret ja nuoret aikuiset. Hakuni rajaa vaksi termiksi sain tässä lisättyä vuosirajauksen. Hakuni tuotti 120 tulosta, jonka jälkeen rajasin tulokset vielä verkossa saatavilla oleviin artikkeleihin, sillä niitäkin löytyi 39 kappaletta. Tämän jälkeen pehdyin artikkeleihin tarkemmin ensin otsikoiden ja tiivistelmien myötä, jotta sain selvitettyä, että täyttivätkö ne muut hakurajaukseni ehdot. Tässäkin tapauksessa muut ehdot olivat vertaisarviointi, kohderyhmäni ikärajaus sekä maantieteellinen raja. Lopulta artikkeleita, jotka täyttivät kaikki hakuehtoni sekä soveltuivat tutkimukseni aihepiiriin sisällöltään, jäi 4 kappaletta.

Google Scholarin hakuni suoritin käyttäen kahta hakulauseketta. Hakujani pystyin rajaamaan vuosiluvuilla. Ensimmäinen näistä oli koulutus AND nuoret aikuiset AND syrjäytyminen. Toinen hakulausekkeeni oli koulutus AND nuoret AND syrjäytyminen AND identiteetti. Hakutuloksia tuli huomattavasti enemmän, mitä muista tietokannoista, joten rajasin hakutulosten tarkastelemisen ensimmäiseen 10 sivuun. Valitsin artikkeleita lähempään tarkasteluun ensiksi otsikon perusteella, jonka jälkeen pehdyin tiivistelmään/kautta artikkelin johdantoon, selvittääkseni vastaako artikkeli muita hakuehtojani. Lopulta vuosirajauksen, vertaisarvioinnin, kohderyhmäni ikäraajauksen ja maantieteellisen rajauksen myötä artikkeleita valikoitui tutkimukseni aineistoksi 6 kappaletta. Google Scholarin käyttö tietokantana on haasteellisempaa muihin tietokantoihin nähden, sillä rajaamisen tekeminen on vaikeampaa. Silti näen Google Scholarin myötä löytämäni artikkelien olevan hyödyllisiä, sillä sen kautta löysin myös samoja artikkeleita, kuin esimerkiksi Arton kautta.

4.2.2. Aineiston esittely ja kuvaus

Kaiken kaikkiaan tutkimukseni aineistoksi valikoitui yhteensä 15 julkaisua, jotka täyttivät tutkimukseni aineistonhaun kannalta keskeisimmät vaatimukset. Kaikki 15 julkaisua löytyvät taulukosta 1, joka löytyy seuraavan sivun alusta.

Taulukko 1. Tutkimuksen aineistona toimivat julkaisut.

Tekijä(t)	Julkaisuvuosi	Julkaisun nimi	Julkaisija
Aaltonen, Sanna & Kivi-järvi, Antti & Myllylä, Martta	2019	Työn ja koulutuksen ulkopuolella olevien nuorten aikuisten koettu hyvinvointi	Yhteiskuntapolitiikka-lehti
Ahola, Sakari & Kivelä, Suvi	2007	'Education is important but...' Young people outside of schooling and the Finnish policy of 'education guarantee.'	Educational Research-lehti
Ahola, Sakari & Galli, Loretta	2010	Nuorten koulupudokkaiden ja heidän ohjaajiensa syrjäytymispuheen ulottuvuudet. Teoksessa Puhakka, Tiina & Kuussaari, Kristiina & Anttila, Anu-Hanna (toim.) Ohipuhuttu nuoruus?	Valtion nuorisoasiain neuvottelukunta, Nuorisotutkimusverkosto ja Terveiden ja hyvinvoinnin laitos
Brunila, Kristiina	2014	Hooked on a feeling: education, guidance and rehabilitation of youth at risk	Critical Studies in Education-lehti
Bäckman, Olof & Nilsson, Anders	2016	Long-term consequences of being not in employment, education or training as a young adult. Stability and change in three Swedish birth cohorts	European Societies-lehti
Cameron, Claire & Jackson, Sonia & Hauari, Hanan & Hollingworth, Katie	2012	Continuing educational participation among children in care in five countries: Some issues of social class	Journal of Education Policy-lehti
Gustafsson Björn, Katz Katarina, Österberg Torun	2017	Why do some young adults not graduate from upper-secondary school? On the importance of signals of labour market failure	Scandinavian Journal of Educational Research-lehti
Hiilamo, Heikki & Määttä, Anne & Koskenvuo, Karoliina & Pyykkönen, Jussi & Räsänen, Tapio & Aaltonen, Sanna	2017	Nuorten osallisuuden edistäminen: selvitysmiehen raportti	Diakonia ammattikorkeakoulu

Huttunen, Kristiina & Pekkarinen, Tuomas	2016	Koulutuksen nivelvaiheet ja nuorten syrjäytyminen	Nuorisotutkimusseura ry.
Lehtonen, Olli & Kallunki, Valdemar	2013	Nuorten aikuisten syrjäytymiskierre	Janus-lehti
Mäki-Ketelä, Juha	2012	Kiskot vievät elämään: Ammatillisessa ja koulutuksellisessa marginaalissa elävien nuorten erilaisia elämänraiteita	Itä-Suomen yliopisto Filosofinen tiedekunta Kasvatustieteen alan väitöskirja
Mäkinen, Sanna	2016	Nuorten toimijuuden tilat ja rajat koulutuksen katveista kerrottuna	Nuorisotutkimus-lehti
Opetusministeriö	2007	Nuorten ohjauspalveluiden tehostaminen	Opetusministeriö
Paananen, Reijo & Surakka, Anne & Kainulainen, Sakari & Ristikari, Tiina & Gissler, Mika	2019	Nuorten aikuisten syrjäytymiseen liittyvät tekijät ja sosiaali- ja terveyspalveluiden sijoittuminen	Sosiaalilääketieteellinen aikakauslehti
Vehviläinen, Jukka	2008	Kuvauksia koulutuksen keskeyttämisestä	Opetushallitus

Tutkimusaineistoni julkaisuista 11 kappaletta on vertaisarvioituja artikkeleita ja 4 kappaletta tieteellisiä julkaisuja. Näihin julkaisuihin sisältyy kaksi raporttia, yksi väitöskirja sekä yksi toimitettu artikkeliteos (kahdeksan artikkelia). Toimitetun artikkeliteoksen artikkeleista yksi artikkeli (Ahola & Galli 2010) on tutkimusaineistossani. Artikkeleita laajempien julkaisujen käyttäminen tutkimusaineistona vaatii analyysin yhteydessä enemmän työtä, mutta valitsin silti nämä 4 teosta osaksi aineistoani, sillä laajuudestaan huolimatta ne vastasivat hakuehtojani.

Tutkimusaineistoni 11 vertaisarvioidusta artikkelista seitsemän kappaletta on suomenkielisiä ja neljä kappaletta englanninkielisiä. Artikkelit sijoittuvat Suomeen ja muihin Pohjoismaihin ja näistä kahdeksan kappaletta on julkaistu Suomessa ja kolme kappaletta ulkomailla. Seuraavaksi avaan tarkemmin kaikkien tutkimusaineistooni valikoitujen julkaisujen metodisia valintoja seuraavan sivun alussa olevassa taulukossa 2.

Taulukko 2. Tutkimusaineiston julkaisujen metodiset valinnat

Julkaisu	Aineistokeruutapa	Aineiston analyysitapa
Kuvauksia koulutuksen keskeyttämisestä	Kyselyt	Diskurssianalyysi
Ohipuhuttu nuoruus?	Kyselyt Tilastot	Diskurssianalyysi Tilastoanalyysi
Kiskot vievät elämään – ammatillisessa ja koulutuksellisessa elävien nuorten erilaisia elämänraiteita	Kyselyt Haastattelut	Laadullinen sisällönanalyysi Teemoittelu Tyypittely
Nuorten osallisuuden edistäminen	Tilastot	Tilastoanalyysi
Nuorten toimijuuden tilat ja rajat koulutuksen katveista kerrottuna	Haastattelut	Narratiivinen analyysi
Nuorten aikuisten syrjäytymiseen liittyvät tekijät ja sosiaali- ja terveystalveluiden ajoittuminen	Tilastot	Tilastoanalyysi
Työn ja koulutuksen ulkopuolella olevien nuorten aikuisten koettu hyvinvointi	Kyselyt	Tilastoanalyysi
Nuorten aikuisten syrjäytymiskierre	Haastattelut	Operationalisointi
Koulutuksen nivelvaiheet ja nuorten syrjäytyminen	Tilastot	Tilastoanalyysi
Nuorten ohjauspalveluiden tehostaminen	Tilastot	Tilastoanalyysi
Hooked on a Feeling: Education, Guidance and Rehabilitation of Youth at Risk	Haastattelut	Diskurssianalyysi
Continuing Educational Participation among Children in Care in Five Countries: Some Issues of Social Class	Tilastot	Tilastoanalyysi
Long-term consequences of being not in employment, education or training as a young adult. Stability and change in three Swedish birth cohorts	Tilastot	Tilastoanalyysi
Why Do Some Young Adults Not Graduate From Upper-Secondary School? On the Importance of Signals of Labour Market Failure	Tilastot	Faktorianalyysi
'Education is important but...' Young people outside of schooling and the Finnish policy of 'education guarantee'	Kyselyt Haastattelut	Diskurssianalyysi Tilastoanalyysi

Yhteenvetona aineistoni 15 tutkimuksesta 9 kappaletta oli kvantitatiivisia ja 6 kappaletta kvalitatiivisia. Aineistonhankinnassa suosituimpia olivat kyselyt, haastattelut ja erilaiset tilastorekisterit, joita kaikkia käytettiin määrällisesti lähes saman verran aineistoni joukossa. Aineistonanalyysissä olivat käytössä diskurssianalyysi, tyypittely ja teemoittelu sekä erilaiset tilastoanalyysit. Suurin osa tutkimuksista ajoittui vuosien 2010–2022 väliin, joten tutkimusten sisältämä tieto on edelleen ajantasaista. Suurempi vuosivaihtelu tutkimusten kesken tuo mukanaan myös erilaisia näkökulmia ja tämän myötä saan aineistolleni syvyyttä sekä omanlaista laajuutta.

4.3. Aineistolähtöinen sisällönanalyysi

Aineistoni analyysissä käytin laadullista analyysia, jonka tavoitteena on selkeyttää keräämääni aineistoa sekä tuottaa uutta tietoa tutkimastani aineistosta (Seitamaa-Hakkarainen 2014). Laadullisen aineiston analyysin suorittamiseen ei ole olemassa mitään yleismaailmallista mallia tai ohjetta, jonka mukaan pitäisi sanatarkasti edetä. Tarkoituksena on kuitenkin aina aloittaa pienestä ja edetä siitä suurempaan, eli aineistoa täytyy tarkastella pintaa syvemältä. Laadullisen aineiston analyysi edellyttää siis aina tutkijalta aineiston tulkintaa. (Salo 2015). Aikomukseni oli siis luoda aineistostani selkeä ja mielekäs kokonaisuus tiivistämällä sitä. Analyysini oli aineistolähtöistä ja tavoitteena oli muodostaa aineistostani teoreettisen kokonaisuus.

Laadullisen analyysin suorittamiseen on olemassa useita menetelmiä ja jokaisen tutkimuksen kohdalla tutkija joutuu tekemään oman valintansa sen suhteen, mitä menetelmää hän käyttää. Tutkimukselliset lähestymistavat ohjaavat aina myös analyysitavan valintaprosessia. Tutkimuksen analyysimenetelmää ei siis tule, eikä voi, valita ilman harkintaa, sillä sen tulee toimia yhdessä tutkimusongelman, teoreettisen viitekehyksen sekä aineiston kanssa. (Salo 2015.)

Teemoittelussa tutkija etsii aineistostaan tutkimusongelman perusteella keskeisimmät aiheet eli teemat. Teemoittelu nähdään myös hyödyllisenä tapana jäsentää aineistoa sen alkuvaiheessa, mikäli sen jälkeen siirryttäisiinkin muuhun analyysitapaan. Teemoittelun pääperiaatteena on löytää aineistosta tutkimustehtävän pohjalta keskeisimmät asiakokonaisuudet ja useimmin esiintyvät tyypilliset piirteet. Sitaattien, eli aineistokatkelmien, esiin nostaminen analyysin tuloksien esittelemisen yhteydessä on myös yksi teemoittelun tunnuspiirre. Sitaattien on tarkoitus esitellä teemoittelua ja avata lukijalle sitä, miten tutkija on tutkimuksessaan teemoittelua käyttänyt. (Teräs & Toiviainen 2014.)

Laadullisen analyysin perusmenetelmistä tulen siis käyttämään tutkimuksessani tematisointia eli teemoittelua. Tematisoinnin kautta pyrin hahmottamaan aineistoni keskeisiä aihepiirejä, eli teemoja, joiden kautta käsittelen tutkimusongelmiani. Teemani tulevat siis hahmottumaan tarkasti vasta aineistonanalyysin yhteydessä. Etukäteen en siis muodosta yhtään teemoja, vaan kaikki teemani tulevat muodostumaan aineistoni kautta. Myös Teräs ja Toiviainen (2014) nostavat esiin tärkeimpänä seikkana teemoittelusta sen, että teemojen tulee syntyä aina analyysin tuloksena. Tutkijalla ei siis voi olla valmiita teemoja, joihin aineistonpalasia vain sijoitellaan.

Teemoittelun käyttäminen juuri kuvailevan kirjallisuuskatsauksen ja sen aineiston analyysissä on mielestäni toimivaa, sillä aineistoni on laajahko ja teemoittelu tarjoaa toimivat työkalut aineiston analysoimista varten. Saan tiivistettyä aineistoani mielestäni parhaiten teemoittelemalla sen ja muodostamalla tämän pohjalta teemoja, jotka tulevat kuitenkin kuvaamaan aineistoani tiiviisti, mutta kattavasti.

4.4. Aineistonanalyysin toteuttaminen

Aloitin aineistoni analyysin ja teemojen etsimisen tutkimusongelmani, keskeisten käsitteideni ja omien lähtökohtieni perusteella. Tutkimusongelmiani oli kaksi ja ne olivat: miten koulutus voi lisätä nuorten aikuisten syrjäytymistä ja miten koulutus voi ehkäistä nuorten aikuisten syrjäytymistä. Tutkimusongelmani ohjasi siis myös omaa lähtökohtaani tutkimukseen, jonka mukaan oletin koulutuksella olevan useampia rooleja suhteessa nuorten aikuisten syrjäytymiseen. Keskeiset käsitteeni olivat tutkimuksessani syrjäytyminen, nuorten aikuisten syrjäytyminen, koulutus ja identiteetti. Identiteettiä ja minäkuvaä käytettiin ajoittain lähes toistensa synonyymeina, joten minäkuva oli käytännössä myös yksi keskeisistä käsitteistäni. Toinen synonyymipari olivat nuoret ja nuoret aikuiset. Näitä kahta käsitettä olin huomannut käytettävän myös lähes toisensa synonyymeina, joten otin vapauden tehdä näin itsekin. Määrittävintä näiden käsitteiden kohdalla ei ollut itselleni nimitys, vaan ikähaitari, jolla tämän ryhmän rajasin. Itselläni tämä ikähaitari olivat 18–29-vuotiaat nuoret aikuiset.

Karkealla otannalla jaoin siis aineistoni teemat kahtia. Toinen puolikas teemoista meni ”negatiiviselle” puolelle, eli miten koulutus saattaisi lisätä nuorten aikuisten syrjäytymistä. Toinen puolikas meni taas ”positiiviselle” puolelle, eli miten koulutus saattaisi ehkäistä nuorten aikuisten syrjäytymistä. Lähtökohtaisesti teemojen lukumäärän suhteen minulla ei ollut odotuksia, siis että kumman puolen edustajia löytäisin enemmän. Aluksi kävin aineistoni lävitse ja etsin aineistosta ensin teemoja,

jotka kirjasin ylös sellaisenaan. Luin aineistoni lävitse sen enempiä miettimättä ja kirjasin teemat ylös sellaisenaan, kuin ne mieleeni ensimmäisenä tulivat.

Ensimmäisen teemakirjauksen jälkeen luin aineistoni lävitse uudelleen, tällä kertaa vielä tarkemmin ja keskittyen ajatuksella lukemaani. Kirjasin tällä kertaa uudelleen löytämäni, pitkälti samat teemat, kahtia jaottelun avulla positiivisten ja negatiivisten vaikutusten yläteemojen alle. Positiivisen listan puolelle kertyi 5 teemaa ja negatiivisen listan puolelle kertyi 4 teemaa. Yhdistelin ensimmäisen ja toisen lukukerran jälkeen löytämäni teemoja, sillä aluksi niitä oli enemmän, mutta jotkut niistä sain yhdistettyä saman teeman alle. Esimerkiksi koulupaikkaa ilman jääminen ja koulupudokkuus yhdistyivät koulupudokkuuden teeman alle. Teemoista 2 kappaletta olivat sellaisia, jotka pystyin sijoittamaan molempien kahden yläteeman alle. Nämä olivat nuorten toimijuuden tilojen vaihtelut. Näiden teemojen vaikutukset voivat siis toimia sekä lisäävinä, että ehkäisevinä nuorten aikuisten syrjäytymisen suhteen. Niiden vaikutukset riippuvat asiayhteydestä, tai tilanteesta, jossa niitä käsiteltiin.

Kun aloitin teemojen etsinnän aineistostani, aluksi vaikutti siltä, että syrjäytymistä lisääviä teemoja koulutuksen suhteen löytyisi jokseenkin enemmän. Kuitenkin aineistossa edetessäni alkoi eteeni tullemaan myös syrjäytymistä ehkäiseviä teemoja koulutuksen suhteen. Lukumäärällisesti molempia teemoja löytyi siis saman verran.

Mielestäni tässä kohtaa on otettava huomioon lähtökohtani, joka oli koulutuksen roolit nuorten aikuisten syrjäytymisessä. Rooleilla odotin koulutuksella olevan sekä positiivisia, että negatiivisia vaikutuksia nuorten aikuisten syrjäytymisen suhteen. Tämä osaltaan ohjasi teemojeni etsintää ja saatoin löytää luultavammin teemoja molempien vaikutusten suhteen. Tätä näkökulmaa ohjasivat omat kokemukseni ja näkökulmani. Toinen tutkija toisesta näkökulmasta saattaisi löytyä erilaisia teemoja ja tasapaino positiivisten sekä negatiivisten vaikutusten osalta voisi olla erilainen. Toinen tutkija saattaisi erilaisten kokemusten ja erilaisen näkökulman pohjalta löytää ehkä vain positiivisia, tai vain negatiivisia vaikutuksia koulutuksen suhteesta nuorten aikuisten syrjäytymiseen.

Seuraavalla sivulla on taulukko 3, jossa esittelen kaikki aineistonanalyysissäni löytämäni teemat.

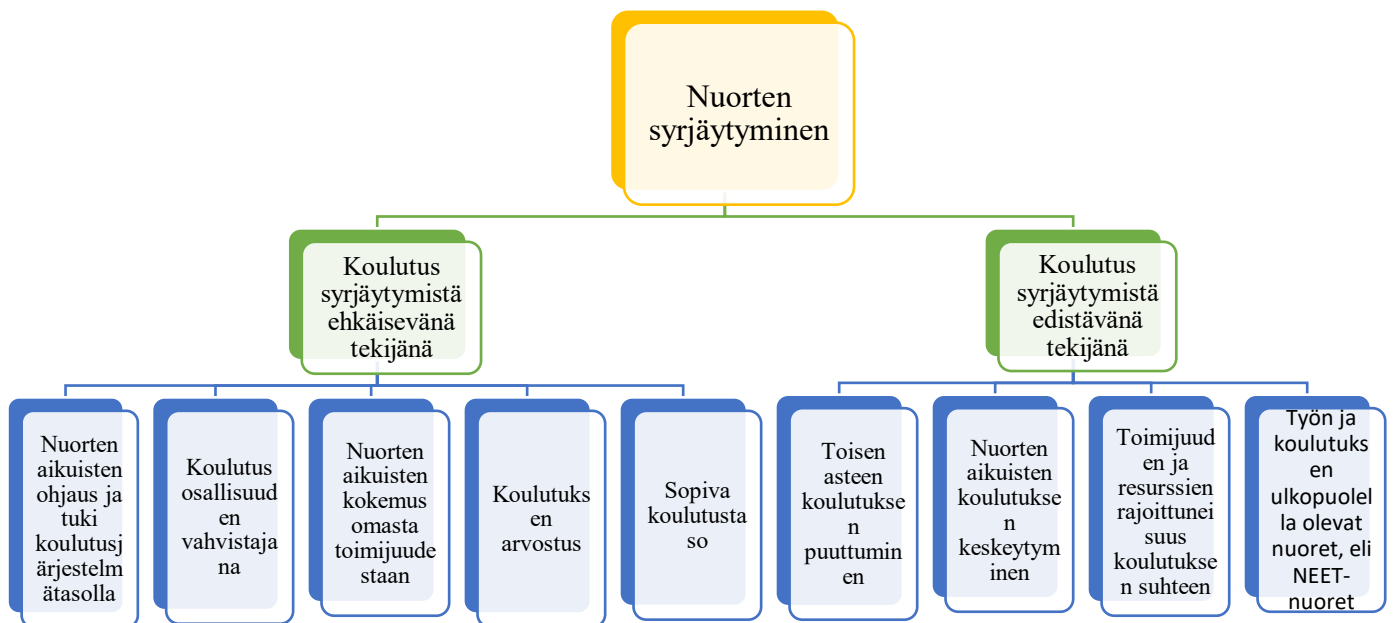
Taulukko 3. Aineistonanalyysistä muodostuneet teemat

Koulutuksen vaikutus nuorten aikuisten syrjäytymiseen	
Positiivinen/ehkäisevä	Negatiivinen/edistävä
Nuorten aikuisten ohjaus ja tuki koulujärjestelmätasolla	Nuorten aikuisten koulutuksen keskeytyminen
Koulutus osallisuuden vahvistajana	Toisen asteen koulutuksen puuttuminen
Nuorten aikuisten kokemus omasta toimijuudesta	Työn ja koulutuksen ulkopuolella olevat nuoret, eli NEET-nuoret
Koulutuksen arvostus	Toimijuuden ja resurssien rajoittuneisuus koulutuksen suhteen
Sopiva koulutustaso	

5. Koulutuksen vaikutukset nuorten aikuisten syrjäytymiseen

Seuraavaksi nostan esiin aineistonanalyysissäni käyttämäni teemoittelun avulla esiin tulleita teemoja sekä niiden erilaisia vaikutuksia nuorten aikuisten syrjäytymiseen. Aloitan tutkimusteni tulosten esittelyn tutkimusongelmani ensimmäisen alakysymyksen pohjalta. Ensimmäinen alakysymykseni käsittelee koulutuksen ehkäisevää vaikutusta suhteessa nuorten aikuisten syrjäytymiseen. Alla kuvio 1, jossa ovat yhteenvedoni tutkimukseni kaikki teemat.

Kuvio 1. Tutkimuksen teemat

5.1. Koulutus syrjäytymistä ehkäisevänä tekijänä

Aineistoni perusteella voi todeta, että koulutuksella nähdään olevan useita positiivisia vaikutuksia suhteessa nuoriin aikuisiin ja heidän elämäntilanteisiinsa. Koulutus nähtiin usein hyödyllisenä tekijänä tulevaisuuden suhteen, niin ammatillisen, kuin myös sosioekonomisen aseman suhteen (Mäki-Ketelä 2012). Vaikka koulutus yksistään ei aina ole tausta varmistusta työpaikasta, nosti se nuorten aikuisten toiveikkuutta tämän suhteen. Myös nuorten osallisuuden ja oman toimijuuden tukeminen olivat

tärkeitä palasia koulutusvalintojen ja koulutuksen suorittamisen kannalta (Mäkinen 2016). Koulutuksen ei nähty olevan pelkästään institutionaalinen oppimisprosessi, vaan koulutukseen liittyivät vahvasti myös esimerkiksi yhteisöt, joihin opintojen varrella tutustuttiin ja liittyttiin. Koulutusjärjestelmätasolla nuorille aikuisille tarjottavien erilaisten ohjaus- ja tukimuotojen merkitys nousi myös esiin kannustavana tekijänä koulutuksen ja sen jatkamisen suhteen (Opetusministeriö 2007).

Seuraavaksi nostan esiin aineistonanalyysissäni esiin tulleita alateemoja, joissa koulutus näyttäytyi ehkäisevänä tekijänä suhteessa nuorten aikuisten syrjäytymisriskiin. Nämä teemat koostuivat nuorten aikuisten, heidän lähiverkostojensa, sosiaalisten ympäristöjensä sekä yhteiskunnan mukanaan tuomista tekijöistä, jotka koulutuksen avulla nivoutuivat yhteen.

5.1.1. Nuorten aikuisten ohjaus ja tuki koulutusjärjestelmätasolla

Aineistoni analyysin perusteella nuorten aikuisten syrjäytymistä ehkäisevänä tekijänä esiin nousi nuorten aikuisten ohjaus ja tukeminen koulutusjärjestelmätasolla. Koulutusjärjestelmätasolla keskitytään siis esimerkiksi koulutusinstituutioiden ja oppilaitosten tarjoamaan apuun ja tukeen koulutuksen saralla (Opetusministeriö 2007). Puhuttaessa koulutuksesta ja ohjauksesta, katseet kääntyvät usein oppilaitosten suuntaan, joissa nuoret suorittavat opintojaan. Tämä ei ole väärä tulkinta, sillä aineistoni perusteella oppilaitosten odotetaan usein tarjoavan tukea ja apua sitä kaipaaville yksilöille. Nuorten auttamisen ja ohjaamisen ei odoteta silti tapahtuvan ainoastaan oppilaitosten kautta, vaan myös erilaiset valtiolliset instituutiot tukevat aineistoni perusteella nuoria aikuisia koulutuksen saralla (Mäki-Ketelä 2012). Heille tarjotaan näissä tukea ja ohjausta, mutta myös taloudellista tukea, jonka merkitys nuorelle opiskelijalle on jopa lähes yhtä suuri. Eritoten esiin nousi kaksi projektia, jotka tähtäävät jatkokoulutukseen sekä koulutuksen varmistamiseen kaikille. Näitä käsittelem tarkemmin myöhemmin tässä alaluvussa.

Yhteiskunnallisella tasolla koulutus nähdään yhtenä vaikuttavimpana tekijänä nuorten syrjäytymisen ehkäisyssä. Toimenpiteinä toimivat usein erilaiset hankkeet ja projektit, joiden päämääränä on luoda toimivia käytänteitä koulutuksen nivelvaiheissa olevien ja koulutuksen keskeytystä pohtivien nuorten keskuudessa. Nuorten tukemisen ja ohjaamisen saralla myös opinto-ohjauksen rooli, jonka nähtiin ehkäisevän syrjäytymistä, lyhentävän koulutusaikoja, nostavan koulutustasoa ja lisäävän yhteiskunnallista tasa-arvoa. Näiden toimien nähtiin myös auttavan koulutus- ja yhteiskuntatakuun toteutumisesta sekä parantavan nuorten kokonaisvaltaista osallisuutta heidän omissa yhteisöissään. (Ahola & Galli 2010.)

Aineistoni analyysin kautta esiin nousi eritoten kaksi projektia, jotka tähtäsivät jatkokoulutukseen ja koulutustakuun varmistamiseen kaikille nuorille aikuisille. Nämä projektit ovat VaSkooli ja ammattistartti. Opetusministeriö (2007) toteaa, että VaSkoolin avulla kehitettiin koulutustakuumalli, jonka tavoitteena oli pitää kaikki nuoret koulutuksen piirissä. Yhtenä perusteluna koulutustakuulle nostettiin esiin ne kustannukset, joita yhteiskunnalle aiheutuu yksilöiden koulutuksesta ja työelämästä syrjäytymisen myötä. Jos nuori syrjäytyy pysyvästi työmarkkinoilta, on siitä laskettu aiheutuvan jopa miljoonan euron lisäkustannukset yhteiskunnalle ennen kuin kyseinen yksilö on 60-vuotias.

VaSkoolin kehitystyömallissa keskeisiä tekijöitä olivat moniammatilliset ohjaus- ja tukitoiminnot, joustava työelämäyhteistyö, haluttujen koulutuspaikkojen riittävyys, myös oppilaiden vanhempien tukeminen sekä oppilaiden oman elämisen tukeminen ja kokemusten kartuttaminen työelämästä. (Ahola & Kivelä 2007.) Kyseinen projekti oli aineistossani vielä pienemmän mittakaavan projekti, mutta sen nähtiin olevan yleistettävissä myös suuremman mittakaavan käyttöä varten. Koulutustakuu itsessään ei suoraan vähennä nuorten aikuisten syrjäytymisriskiä, mutta se tarjoaa kaikille nuorille aikuisille mahdollisuuden koulutukseen ja kouluttautumiseen. Täten koulutustakuun voidaan nähdä kuitenkin vähentävän syrjäytymisriskiä, kun nuori aikuinen on valmis ottamaan vastaan hänelle tarjotun mahdollisuuden.

Toinen aineistostani esiin noussut hanke oli ammattistartti. Ammattistartti nousi esiin puhuttaessa apu- ja tukimuodoista, joita nuorille pyritään tarjoamaan koulutuksen nivelvaiheissa. Mäki-Ketelän (2012) mukaan ammattistartin periaatteena on toimia ammatilliseen peruskoulutukseen ohjaavana ja valmistavana koulutuksena. Sen on tarkoitus auttaa nuoria ammatinvalintaan liittyvissä kysymyksissä ja myös tarjota apua itse koulutukseen hakeutumisen kanssa tai opinnoissa suoriutumisessa. Ammattistarttiin hakeutuvien piiriin kuuluvat silti myös esimerkiksi ammatillisen koulutuksen keskeyttäneet nuoret aikuiset. Ammattistartin nähdään kohentavan nuoren aikuisen opiskelu- ja elämäntaitoja sekä ammatillisen koulutuksen vaatimat tietopohja ja valmiudet kehittyvät. Nuorille tarjotaan yksilöllistä ohjausta ammatinvalinnassa ja urasuunnittelussa, ja samalla häntä myös koulitaan aktiiviseen yhteiskunnan jäsenyyteen. (Mäki-Ketelä 2012.) Ammattistartti, ja myös VaSkooli, nähtiin kannustinmuotoina nuorille aikuisille opintojen ja koulutuksen aloittamisen sekä jatkamisen suhteen. Peruseriaate molemmissa on täten sama, pyrkimys pitää nuoret aikuiset koulutuksen piirissä, ja näin ennaltaehkäistä mahdollisen syrjäytymisen riskiä.

Vaikka koulutus onkin meillä Suomessa ja muissa Pohjoismaissa lähes maksutonta, pois lukien esimerkiksi lukuvuosimaksut ja mahdolliset oppimateriaalit, on nuori opiskelija silti paljolti valtiollisten

tukien varassa opiskeluvuosiensa aikana. Näitä tukia ovat esimerkiksi opintotuki, opintotuen asumislisä sekä opintolaina, joka on näistä kolmesta ainoa, joka täytyy joskus maksaa takaisin valtiolle. Aineistoni analyysin perusteella esimerkiksi Kelan ja TE-toimistojen kautta saatavien taloudellisten tukien merkitys on nuorelle opiskelijalle suuri, sillä näiden avulla hän voi keskittyä opintoihin ja koulutukseen murehtimatta siitä, miten hän selviytyy taloudellisesti koulutuksensa aikana. Näiden taloudellisten tukien nähtiin siis toimivan kannustimina koulutuksen aloittamisen ja jatkamisen suhteen, verrattuna siihen, että nuori siirtyisi työelämään vähäisemmällä koulutuksella tai jäisi työttömäksi ja yhteiskunnan muiden tukien varaan (Hiilamo ym. 2017).

Opiskelijoiden taloudelliseen tilanteeseen nähdään vaikuttavan vahvasti koulutuksen eteneminen ja koulutuksesta valmistuminen. Epävakaan taloudellisen tilanteen nähdään vaikuttavan yksilön itsetuntoon, terveyteen, arkielämän toimintoihin ja elämään kokonaisuutena. Heikon taloudellisen tilanteen nähdään altistavan yksilöitä syrjäytymisen riskitekijöille. Nuorille aikuisille on siis tärkeätä tarjota myös taloudellista tukea heidän opintojensa aikana. Taloudellisella tuella vahvistetaan opintoihin kiinnittymistä sekä laajemmassa mittakaavassa myös yhteiskunnan osallisena olemista. (Hiilamo ym. 2017.)

5.1.2. Koulutus osallisuuden vahvistajana

Aineistoni analyysin perusteella nuorten aikuisten osallisuuden tunteen tukemista ja vahvistamista koulutuksen eri keinojen kautta pidettiin syrjäytymistä ehkäisevänä tekijänä. Nuoren aikuisen toimijuuden ja osallisuuden tukeminen sivuavat paikoin toisiaan, mutta aineistossani osallisuuden tukemisella viitataan lähemmin yhteiskunnalliseen osallisuuteen, sekä siihen, miten koulutus voi tässä auttaa. Osallisuuden nähdään tässä tapauksessa liittyvän siis vahvasti yhteiskuntaan ja sen toimintoihin kiinnittymiseen, esimerkiksi työelämän kautta (Hiilamo ym. 2017). Koulutus nähtiin aineistossani hyödyllisenä välineenä, sekä nuorten, että muiden yksilöiden toimesta juuri yhteiskuntaan kiinnittymisen välineenä. Koulutus nähtiin siis keskeisenä yhteiskunnallisen osallisuuden määrittäjänä.

Osallisuuden tukeminen ja vahvistaminen eivät liittyneet pelkästään yhteiskuntaan kiinnittymiseen, mutta myös pienempien mittakaavojen toimintoihin. Eri oppilaitosten ja koulujen erilaisien yhteisöjen osallisuus nähtiin tärkeänä tekijänä nuorten kannalta. Ahola & Galli (2010) toteavat, että opiskelijoiden pitäisi tukea toinen toisiaan ja tätä kautta kokea yhteenkuuluvaisuuden sekä osallisuuden tunteita. Yhteisöllisyys antaa nuorille kiinnostuksen elämässä ja näin estää heitä syrjäytymästä.

Kaiken kaikkiaan yhteisöllisyyden sekä osallisuuden lisäämisen on nähty ehkäisevän nuorten syrjäytymistä.

Osallisuuden tukeminen ja vahvistaminen koulutuksen kautta ja sen saralla vaikuttavat myös myöhempään työelämään. Mäki-Ketelä (2012) näkee koulutuksen yhtenä keskeisimpänä yhteiskunnallisen osallisuuden ja sopeutumisen määrittäjänä, sillä nyky-yhteiskunnassa koulutusurana nähdään yhtenä tärkeimpänä yksilön asemaa työmarkkinoilla määrittävistä muuttujista. Osattomuus yhdistetään vahvasti syrjäytymiseen, joten osallisuuden vahvistaminen on tämänkin vuoksi tärkeä tavoite yhteiskunnallisella tasolla. Esimerkiksi Suomen hallituksen valtakunnallisen nuorisotyön- ja politiikan ohjelman pääteemana vuonna 2019 oli nuorten syrjäytymisen ehkäiseminen ja osallisuuden tukeminen.

Osallisuus käsitetään usein tunteena, joka ilmenee yksilön ollessa osallisena jossakin yhteisössä, esimerkiksi opiskelun tai järjestötoiminnan välityksellä. Itse yhteisöissä osallisuus tarkoittaa jäsenten välistä arvostusta, tasavertaisuutta ja luottamusta. Yhteiskunnallisella tasolla osallisena olemisella viitataan yksilöiden mahdollisuutta esimerkiksi koulutukseen, työhön ja sosiaalisiin suhteisiin. (Mäki-Ketelä 2012). Nuorten aikuisten osallisuuden tukemisesta ja vahvistamisesta hyötyvät siis etenkin nuoret aikuiset itse, mutta myös erilaiset koulutusinstituutiot sekä lopulta koko yhteiskunta itsessään. Koulutus ja yhteiskunta auttavat nuoria aikuisia, mutta samalla myös nuoret aikuiset auttavat yhteiskuntaa.

Aineistoni analyysin perusteella nuorten omaan aktiivisuuteen vaikutti olennaisesti kokemus siitä, että heillä on mahdollisuus vaikuttaa erilaisiin asioihin. Näitä asioita olivat esimerkiksi koulutusva-linnat, jotka koskettivat suoraan heitä itseään, mutta myös asiat, jotka eivät suoranaisesti koskettaneet nuoria pelkästään henkilökohtaisella tasolla. Tällaisia asioita saattoivat olla esimerkiksi opiskelu- ja koulutusympäristöön liittyvät seikat, jotka koskettivat nuoria sekä yksilöinä, että ryhmänä. Seuraavaksi nostan esiin suoran lainauksen aineistostani:

” Hannele arvostaa koulutusta, työtä, omaa asuntoa, riippumattomuutta vanhemmista ja yhteiskunnasta, säännöllistä elämänrytmiä sekä mahdollisuutta vaikuttaa omiin asioihin. Hän suhtautuu varsin luottavaisesti tulevaisuuteensa ja uskoo voivansa itse vaikuttaa omilla ratkaisullaan ja päätöksillään merkittävästi siihen, millaiseksi se tulee muodostumaan. Elämässä tuntuu olevan tarkoitus.”
(Mäki-Ketelä 2012.)

Edellä oleva sitaatti kuvaa nuorta aikuista, joka kokee voivansa vaikuttaa itseään koskeviin asioihin ja tämän myötä myös haluaa vaikuttaa niihin. Tällöin hän on aktiivinen nuori aikuinen, jolla on myös valoisat näkymät oman tulevaisuutensa suhteen. Hänellä on myös selkeä päämäärä ja tavoitteet, joihin pyrkiä ja nämä taas ovat merkityksellisiä tekijöitä nuoren aikuisen identiteetin rakennuksen ja rakentumisen kannalta. (Mäki-Ketelä 2012.)

5.1.3. Nuorten aikuisten kokemus omasta toimijuudestaan

Nuoren aikuisen toimijuudella viitataan yleisesti nuoren aikuisen mahdollisuuden vuorovaikutteis-pohjaisiin toimintoihin, eli esimerkiksi arjen mielekkääseen konstruamiseen ja nuoren oman paikan luomiseen instituutioissa ja ympäröivässä yhteiskunnassa. Toimijuuden tarkastelemisen nähdään olevan sopiva näkökulma havainnoitaessa tunnistamiseen liittyviä suhteita ja niiden positiivista kehittymistä nuoren aikuisen arkielämässä. Toimijuuden toteutumisen korostetaan olevan mahdollista vain sosiaalisen kanssakäymisen sekä keskinäisten riippuvuuksien ollessa läsnä. Tuettaessa nuorten aikuisten toimijuutta, on tukemisen pääpisteenä oltava nuorten sosiaalisen elämän kautta rakentuva sekä dynaamisesti muotoutuva arkielämän kokonaiskokemus. (Mäkinen 2016.)

Aineistoni perusteella nuorten aikuisten omalla toimijuudella viitattiin nuorten aikuisten mahdollisuuksiin toimia ja tuoda esiin omia mielipiteitään, omaa ääntään, esimerkiksi erilaisissa koulutus- ja opiskeluympäristöissä. Tärkeätä oli juuri nuorten oman ääneen esiin saaminen ja sen kuuleminen muiden yksilöiden toimesta. Muut yksilöt saattoivat olla joko esimerkiksi nuoren opiskelukavereita, muita hänen lähipiiriinsä kuuluvia yksilöitä, tai oppilaitosten henkilökuntaa. Nuorten toimijuuden nähtiin olevan vahvasti yhteydessä aina hänen ympärillensä oleviin yksilöihin. (Mäkinen 2016.)

Nuorten aikuisten toimijuuden tukeminen ja vahvistaminen nähtiin tärkeinä tekijöinä nuoren opinnoissa pärjäämisen, hänen ihmissuhteidensa, ja pitemmällä aikavälillä, myös hänen tulevaisuutensa kannalta. Nuorten toimijuuden tukemisen ja vahvistamisen lisäksi, myös nuoren oma aktiivisuus oli tärkeää. Nuoren ollessa aktiivinen ja samalla hyödyntäen saamansa tuen, tuloksena oli aktiivinen nuori toimija, jolla oli mahdollisuuksia ja myös halua vaikuttaa häntä koskeviin asioihin (Ahola & Galli 2010). Aineistoni pohjalta tämä oli selvästi syrjäytymistä ehkäisevä tekijä.

Nuorten aikuisten toimijuuden tukijoina nähtiin yleensä toimivan hänen lähiverkostonsa ja muut sosiaaliset ympäristöt (Paananen ym. 2019). Lähiverkostoilla viitattiin esimerkiksi perheenjäseniin, läheisiin ystäviin, opiskelukavereihin sekä oppilaitosten henkilökuntaan. Sosiaaliset ympäristöt

tarkoittivat esimerkiksi asuinalueita, opiskeluympäristöä sekä harrastus- tai ajanviettoympäristöjä. Nuoren lähiverkostot ja sosiaaliset ympäristöt limittyivät usein, sillä suurelta osin hänen lähiverkostoihinsa kuuluvat yksilöt toimivat myös hänen sosiaalisissa ympäristöissään.

Nuoren elämässä hänen toimijuutensa tukemisen kannalta hänelle tärkeiden yksilöiden on tärkeää tunnistaa ja tunnustaa nuorelle itselleen tärkeät asiat. Nuori hakee siis ikään kuin hyväksyntää hänelle tärkeiltä ihmisiltä, olivat ne sitten hänen perhettään tai läheisiä ystäviään. Mäkinen (2016) toteaa koulutuksen suhteen tämän tarkoittavan hänen ympärillään olevien aikuisten, perheenjäsenten ja esimerkiksi opettajien, nuoren oman äänen kuulemista ja tunnustamista esimerkiksi hänen koulutuspolkuaan koskevissa valinnoissa. Toisena tärkeänä ryhmänä nuorelle toimivat hänen kaverinsa ja opiskelukaverinsa. Halu samaistua kavereihin ja myös heiltä saatu tunnustus olivat ainakin yhtä tärkeitä, kuin aikuisilta saatu tunnustus, paikoin jopa tärkeämpiä.

Nuorten aikuisten toimijuus ei ole siis tärkeää vain puhuttaessa nuorista yksilöinä, vaan myös puhuttaessa nuorista kollektiivisesti. Aiemmin on jo noussut esiin nuorten halu samaistua muihin nuoriin, mutta on tärkeää kannustaa nuoret tukemaan toinen toistaan ja työskentelemään yhdessä, sillä siitä hyötyvät nuoret niin yksilöinä, kuin ryhmänäkin.

5.1.4. Koulutuksen arvostus

Aineistoni perusteella nuoret aikuiset suhtautuivat koulutukseen usein oman tulevaisuutensa rakentamisen kannalta. Koulutuksen tuomaa hyötyä ajateltiin erityisesti tulevaisuuden työmarkkinoiden ja työllistymisen kannalta. Koulutusta kuvailtiin ajoittain ikään kuin välineenä, jonka avulla saatiin varmistettua, tai parannettua, omaa ammatillista ja/tai sosioekonomista asemaa (Mäki-Ketelä 2012). Koulutuksen, ja etenkin jatkokoulutuksen, nähtiin parantavan nuorten omasta mielestä työllistymisen mahdollisuutta sekä tarjoavan mahdollisuuden parempipalkkaiseen työhön. Palkan ja työllistymisen yleensä nähtiin taas edesauttavan elintason ylläpitämistä tai parantamista. Työllistymisen ja elintason myönteiset vaikutukset ulottuivat myös suoraan yksilön terveyden parantamiseen sekä syrjäytymisen ehkäisyyn (Huttunen & Pekkarinen 2016).

Koulutuksen arvon näkeminen tulevaisuuden työllistymisen kannalta osoitti nuorten kohdalla kykyä ajatella itseään ja omia elinolojaan pidemmällä aikavälillä. Työtä ja työntekoa pidettiin välttämättöminä itsestäänselvyyksinä, jotka eivät aina olleet kaikkein mieluisimpia asioita, mutta jotka täytyi silti hoitaa. Myös Brunila (2014) nostaa esiin työn merkityksellisyyden nuorten kannalta nykyisessä

yhteiskunnassa. Usein työ on tärkein toimeentulon ja elintason ylläpitämisen väline, mutta se nähdään usein myös tärkeänä osana jokapäiväistä arkea. Jokapäiväisen arkitoiminnan tasolla työn kautta nuorten nähdään voivan kehittää itseään ja pysyvän vuorovaikutuksessa muiden yksilöiden kanssa. (Brunila 2014.) Työn avulla nuoret saavat siis haluamansa elintason, ovat vuorovaikutuksessa muiden kanssa sekä tuntevat olevansa osa yhteiskuntaa ja sen toimintoja. Edellä olevat seikat taas kaikki ovat tekijöitä, jotka yhdistetään syrjäytymisen ehkäisyyn.

Työllistyminen itsessään on tärkeää nuoren aikuisen kohdalla toimeentulon takaamisen ja elintason ylläpitämisen kannalta, mutta myös yhteiskuntaan kiinnittymisen ja sen toiminnoissa pysymisen kannalta. Myös itse syrjäytymisen käsite liitetään aika ajoin vahvasti työmarkkinoilta syrjäytymiseen ja työttömyyteen, vaikka onkin muistettava kaikkien tapausten olevan yksilökohtaisia (Lehtonen & Kallunki 2013). Työttömyyttä ei siis aina seuraa suoraan syrjäytyminen, mutta sitä seuraavat toimeentulon niukkuus ja sen vaikutukset elintasaan sekä mahdollinen yhteiskunnan ulkopuolelle jääminen, altistavat yksilöä syrjäytymiselle.

5.1.5. Sopiva koulutustaso

Nuorten aikuisten tyytyväisyys omaan koulutustasoonsa tarkoitti aineistoni pohjalta sitä, että nuoret aikuiset kokivat koulutuksen ja kouluttautumisen tarjonnan heille työn ja siitä saatavan palkan myötä sellaisen elintason, johon he olivat tyytyväisiä. Hyväksi koetun koulutustason myötä tulevan palkan koettiin lähes aina vaikuttavan myönteisesti myös elintasaan ja tätä myötä nuoren aikuisen kokonaisvaltaiseen hyvinvointiin myönteisellä tavalla. Myös Aaltonen, Kivijärvi & Myllylä (2019) nostavat tutkimuksessaan esiin yksilön elintason ja hänen kokonaisvaltaisen hyvinvointinsa välisen suhteen. Yksilön tyytyväisyys ei aina tarkoita korkeata elintaso, vaan sellaista elintaso, johon hän itse on tyytyväinen. Elintason, joissain tapauksissa myös tulotason, on nähty vaikuttavan myönteisesti jopa yksilön onnellisuuteen. Tyytyväisyys omaan elintasaan ja onnellisuuden kokemukset vähentävät syrjäytymisriskiä. (Ks. myös Lehtonen & Kallunki 2013).

Koulutuksen suorittamiseen ja jatkamiseen korkeammalle tasolle, tai tasolle, johon nuori aikuinen koki olevansa tyytyväinen, vaikuttivat olennaisesti myös aiemmat kokemukset koulun ja koulutuksen suhteen. Myönteisillä aiemmilla koulukokemuksilla viitattiin aineistossani yleiseen kokemukseen koulun ja koulutuksen sujuvuudesta sekä koulun piirissä toimivien muiden yksilöiden ja yhteisöjen kohtaamisiin (Mäkinen 2016). Koulutuksen sujuvuus ei tarkoittanut sitä, että nuori olisi selvinnyt opinnoistaan ilman minkäänlaisia ongelmia, vaan sitä, että hän kohdatessaan ongelmia sai niihin

tarvitsemaansa apua ja tukea (Opetusministeriö 2007). Apua ja tukea hän sai juuri koulun piirissä muilta yksilöiltä ja yhteisöiltä. Muut yksilöt ja yhteisöt tarkoittivat esimerkiksi opettajia ja muuta koulun henkilökuntaa sekä opiskelukavereita. Lämsä (2009a) puhuu tekijöistä, jotka vaikuttavat koulunkäyntiin asennoitumiseen. Näitä tekijöitä ovat nuoren oma kokemus itsestään oppijana sekä kokemus hänen asemastaan koulu yhteisöissä. Esimerkiksi juuri aiemmat tekijät vaikuttavat myöhempiin koulukokemuksiin ja mahdollisesti myös edessä olevaan koulutukseen ja siihen suhtautumiseen.

Nuoren aikuisen opiskelun aikaisten ystävien rooli oli tärkeä avun ja tuen saamisen muodossa, mutta myös koulutuksen jatkamisen ja suorittamisen saroilla (Mäkinen 2016). Ystävien koulussa suoriutuminen ja suunnitelmat opintojen jatkamisesta rohkaisivat ja kannustivat nuoria aikuisia myös samaan. Nuorelle aikuiselle juuri hänen ystävänsä ovat tärkeimpiä samaistumisen kohteita ja tämä tarkoittaa myös halua olla samanlainen, kuin muutkin ystävät. Tässä tapauksessa nuoren aikuisen ystävien kautta välittynyt koulutusmyönteinen ilmapiiri tarttui myös itse nuoreen aikuiseen ja tämä taas osaltaan vähensi nuoren aikuisen syrjäytymisriskiä.

Juuri oman koulutuspolkunsä ja tätä kautta oman koulutusalan sä löytäminen ovat nuoren aikuisen elämässä tärkeitä tapahtumia myös identiteetin rakentumisen kannalta. Nuoren aikuisen lähi yhteisön, esimerkiksi perheen, ystävien ja koulun henkilökunnan, tarjoama apu ja tuki auttavat nuorta hahmottamaan ja löytämään oman polkunsä. (Mäki-Ketelä 2012.) Erityisesti nuoren aikuisen ystävien kautta saadut myönteiset vaikutteet koulutuksen suhteen rohkaisevat oman koulutuspolun löytämisessä ja tätä kautta auttavat identiteetin rakennustyössä.

Myönteinen suhtautuminen koulutukseen, sen hyödyllisyyden ja tarpeen ymmärtäminen, tyytyväisyys omaan koulutus- ja elintasoon, myönteiset aiemmat koulukokemukset sekä lähipiiriltä, ja etenkin ystäviltä, saatu tuki ja apu ovat tekijöitä, jotka auttavat nuoren aikuisen identiteetin rakennuksessa (Mäki-Ketelä 2012). Näiden tekijöinä summana nuorella aikuisella on mahdollisuus rakentaa itselleen ehjä ja selkeä identiteetti, joka nähdään yleisesti syrjäytymistä ehkäisevänä tekijänä.

5.2. Koulutus syrjäytymistä edistävänä tekijänä

Aiemmin käsittelin aineiston analyysini pohjalta esiin nousseita teemoja, jotka tukivat koulutuksen ehkäisevää vaikutusta suhteessa nuorten aikuisten syrjäytymiseen. Nyt siirryn tekijöihin, jotka saattavat lisätä nuorten aikuisten syrjäytymisriskiä koulutuksen saralla. Koulutuksen keskeytyminen erinäisistä syistä nähtiin useimmiten altistavana tekijänä syrjäytymisen suhteen (Vehviläinen 2008).

Keskeyttämisen syitä saattoivat olla esimerkiksi nuoren aikuisen vieraantuminen koulutusjärjestelmästä, jotkin muut kohtaamisongelmat koulutusjärjestelmän kanssa tai nuoren aikuisen omat henkilökohtaiset ongelmat. Koulusta ja koulutuksesta irtaantumisen nähtiin usein johtavan myös kokonaisvaltaisempaan ulkopuolisuuteen ympäröivän yhteiskunnan suhteen. Esimerkiksi työelämän ja sosiaalisten yhteisöjen ulkopuolisuuden nähtiin usein liittyvän muun muassa taloudellisiin ongelmiin sekä yksinäisyyteen, jotka taas ovat syrjäytymisen riskitekijöitä.

Puhuttaessa koulutuksen keskeyttämisestä tai keskeytymisestä esiin nousivat myös termit koulupudokas ja koulupudokkuus (Ahola & Galli 2010). Koulupudokkuuden ei nähty johtavan suoraan syrjäytymiseen, mutta se on myös yksi syrjäytymisen riskitekijöistä. Bäckman & Nilsson (2016) nostavat esiin erityisenä ryhmänä nuorten aikuisten keskuudesta työn ja koulutuksen ulkopuolella olevat nuoret, eli NEET-nuoret. NEET-ryhmään kuuluvien nuorten aikuisten nähtiin voivan kokonaisvaltaisesti huomattavasti huonommin verrattaessa muihin nuoriin aikuisiin. NEET-nuoreksi leimautuminen indikoi myös suurempaa syrjäytymisen riskiä. (Bäckman & Nilsson 2016.) Nuorten aikuisten toimijuuden tilat sekä heille annetut resurssit nousivat myös esiin. Toimijuuden tilojen suhteen esiin nousivat passiivisuus ja motivaation puute sekä resurssien kohdalla niiden vähäisyys tai niukkuus.

Kaikki aiemmat tekijät saattoivat johtaa alhaiseen koulutustasoon tai jopa kouluttamattomuuteen. Eriytyisenä riskitekijänä nähtiin toisen asteen koulutuksen puute tai keskeyttäminen (Huttunen & Pekkarinen 2016). Alhaisella koulutustasolla nähtiin olevan suoria vaikutuksia yksilön kokonaisvaltaiseen hyvinvointiin sekä myös hänen ammatilliseen ja sosioekonomiseen asemaansa.

5.2.1. Toisen asteen koulutuksen puuttuminen

Seuraavaksi käsittelen aineistostani esiin nousseen toisen asteen koulutuksen puutteen nuorilla aikuisilla ja sen vaikutuksen heidän syrjäytymiseensä. Juuri toisen asteen koulutuksen puute nähtiin riskitekijänä syrjäytymisen suhteen, sillä perusasteen koulutuksella nuoren aikuisen työmarkkina-asema sekä hänen sosioekonominen asemansa olivat heikompia verrattaessa väestönosaan, joka on käynyt toisen asteen koulutuksen (Gustafsson, Katz & Österberg 2017). Työmarkkinakilpailussa perusasteen koulutuksen ei nähty pärjäävän toisen asteen koulutukselle. Ilman toisen asteen koulutusta oleminen tarkoittaa usein pitkittynyttä kouluttamattomuutta, joka yhdistetään vahvasti syrjäytymiseen. Nuorten aikuisten toisen asteen koulutuksen käymättömyyteen vaikuttavina tekijöinä nähtiin hänen vanhempiensa koulutustaso sekä nuoruusajan perheen yleinen elintaso (Paananen ym. 2019). Mikäli vanhempien koulutustaso oli matala, vaikutti se myös nuoren aikuisen tulevaan koulutustasoon.

Toisen asteen koulutus nähdään tärkeänä nivelvaiheena perusasteen ja korkeamman koulutuksen välillä. Ilman toisen asteen koulutusta jää korkeampi koulutus usein saavuttamatta. Työelämään pääsy ilman toisen asteen tutkintoa nähtiin haastavana ja pidemmän aikavälin tutkimuksissa ilman toisen asteen tutkintoa olevien työmarkkina-asema on vielä haastavampi, ja nämä tekijät yhdessä nostavat syrjäytymisen riskiä (Huttunen & Pekkarinen 2016). Toisen asteen koulutuksen korostaminen ja sen mahdollinen puuttuminen eivät siis vielä yksistään johda syrjäytymiseen, mutta nostavat sen riskiä. Ilman toisen asteen koulutusta nuoren aikuisen on mahdollista löytää työpaikka ja ansaita elantoa. Ongelmaksi matalan koulutusasteen usein mukanaan tuoma matalapalkkaisempi työ voi muotoutua esimerkiksi erilaisten tapahtumien myötä, jotka vaativat taloudellisia investointeja. Tällöin matalamman palkkatason omaava nuori joutuu tinkimään elintasostaan, joka usein johtaa erilaisiin terveyden ja mielenterveyden ongelmiin. Paanasen ym. (2019) mukaan heikompi elintaso ja toimeentulon vaikeudet ovat myös usein yhdistetty syrjäytymiseen. Koulutuksen rooli työelämään pääsyssä ja kiinnittymisessä on suuri ja täten kouluttamattomuuden merkitys syrjäytymisessä on merkittävä.

Ilman toisen asteen koulutusta olevan nuoren aikuisen asema työmarkkinoilla on haastava. Työmarkkinakilpailussa taistelu työpaikoista on usein kiivasta ja niissä valttikortteina toimivat etenkin korkeamman koulutuksen sekä työkokemuksen omaaminen. Täten ilman toisen asteen koulutusta olevan nuoren aikuisen voi olla vaikea saada työpaikkaa, tai harjoittelupaikkaa, jonka avulla hän voisi kartuttaa työmarkkinoille arvokasta työkokemusta. Lähes kouluttamattoman nuoren aikuisen on siis vaikea saada työkokemusta, jonka avulla hän saisi parempaa palkkaa, joka taas nostaisi hänen elintasoaan. (Huttunen & Pekkarinen 2016).

Minkä nuorena oppii, sen vanhana taitaa. Tämä sanonta kuvastaa yhtä mahdollista syytä nuoren aikuisen koulutuksen vähäisyydelle. Tämä syy on vanhempien matala koulutustaso. Aineistonanalyysini perusteella vanhempien matala koulutustaso vaikutti ajoittain myös nuoren aikuisen tulevaan koulutustasoon (Gustafsson, Katz & Österberg 2017). Syynä tähän voi olla esimerkiksi kotoa opittu malli koulutuksen ”tarpeettomuudesta”, jolloin tähdätään työmarkkinoille heti, kun koulutustaso siihen riittää (Vehviläinen 2008). Kodin ilmapiiri koulutuksen suhteen saattaa siis muokata nuoren ajatusmalleja. Esiin vanhempien vaikutuksen suhteen nousivat myös vanhempien, ja jopa lähiympäristön, työttömyys, jotka lisäsivät koulutuksesta huolimatta nuoren aikuisen riskiä jäädä jatkokoulutuksen ulkopuolelle (Paananen ym. 2019). Ahola ym. (2009) toteavat nuoren kotoa opittujen mallien vaikuttavan mahdollisesti hänen myöhempään käytökseensä. Esimerkiksi vanhempien ollessa

työttöminä, jääden täten aamuisin aina kotiin, voi tämä hyvinkin heijastua nuoreen ja hänen elämäntyyliinsä (Ahola ym. 2009).

Vaikeudet nuoren aikuisen lapsuudessa perheen matalan elintason myötä vaikuttivat myös nuoren riskiin toisen asteen koulutuksen suorittamisen suhteen. Tähän vaikutti myös vanhempien matala koulutustaso. Paananen ym. (2019) puhuvat nuoren aikuisen vanhempien huono-osaisuudesta. Huono-osaisuudella viitattiin esimerkiksi vanhempien toimeentulon ongelmiin. Heidän mukaansa useat vanhempien kokemista vaikeuksista lisäsivät myöhemmässä elämässä nuorten aikuisten syrjäytymisen riskiä.

5.2.2. Nuorten aikuisten koulutuksen keskeytyminen

Nuorten aikuisten koulutuksen keskeytyminen nähtiin aineistoni pohjalta yhtenä syrjäytymisen riskitekijänä. Syitä koulutuksen keskeytymiseen oli useita ja osa näistä johtui nuoresta itsestään riippuvista syistä, ja osa syistä, joihin nuori itse ei suoraan voinut vaikuttaa. Nuoresta itsestään riippuvia syitä olivat esimerkiksi ongelmat nuoren omassa elämässä, motivaation puute tai taloudelliset ongelmat. Nuoresta itsestään riippumattomista syistä nousivat esiin nuoren ja koulutusjärjestelmän väliset kohtaamisongelmat. Tämä tarkoitti esimerkiksi opetusmenetelmien soveltuvuutta verrattuna nuoren tarpeisiin ja sitä, että ne eivät kohdanneet (Vehviläinen 2008).

Vehviläinen (2008) ja aineistoni ulkopuolelta Ahola ym. (2009) avaavat lisää koulutuksen keskeyttämiseen johtavia syitä. Heidän tutkimuksessaan yleisimpinä opintojen keskeyttämisen negatiivisina syinä olivat motivaation puute, ongelmat mielenterveyden suhteen sekä alanvalintaan liittyvät ongelmat. Mielenterveyden ongelmat nähtiin ikään kuin ongelmien yläotsikkona, sillä esimerkiksi motivaation puute ja väärä alavalinta saatettiin liittää siihen. Esiin nousivat myös taloudelliset syyt opintojen keskeytymisessä. Taloudelliset syyt liittyvät vahvasti opiskelijoiden valtiolta saamaan taloudelliseen tukeen, joka yksinään harvoin riittää. Tämä ajaa opiskelijat töihin, joka taas johtaa usein opintojen viivästymiseen ja lopulta keskeytymiseen. Kaikki edellä olevat nähdään siis opintojen keskeyttämiseen johtavina negatiivisina syinä. Yksilö, joka on keskeyttänyt opintonsa negatiivisista syistä, jää lähes aina täysin koulutuksen ja työelämän ulkopuolelle. (Vehviläinen 2008 & Ahola ym. 2009.)

Mäki-Ketelä (2012) nostaa esiin motivaation merkityksen koulutuksen suhteen, sillä ilman motivaatiota nuorten mielenkiinto opiskelua kohtaan lakkaa. Koulutusmotivaation voi nähdä liittyvän läheisesti myös nuoren ja koulutusjärjestelmän kohtaamisongelmiin. Mikäli nuoren omat intressit ja

koulutuksen menetelmät, tai opetettavat asiat, eivät kohtaa, on nuoren vaikea säilyttää mielenkiintoon ja motivaatiotaan näitä kohtaan. Tässä tapauksessa nuori aikuinen usein keskeyttää opintonsa.

Opinto-ohjauksen roolin voidaan sanoa olevan ensiarvoisen tärkeää, etenkin niiden nuorten kohdalla, joilla on vaikeuksia ymmärtää kaikkia opiskelussa käytettäviä termejä, ja jotka eivät täysin tiedä, mitä opinnoiltaan haluavat. Mikäli opinto-ohjaus ei vastaa nuoren tarpeita, voi hän ajautua opinnoissaan harhapoluille ja lopulta keskeyttää opintonsa kokonaan. Mäki-Ketelä (2012) puhuu myös siitä, että pelkkä opiskelupaikan saaminen ei aina riitä. Opiskelupaikan täytyy olla myös nuorelle aikuiselle mieluinen, jotta hän jaksaa suorittaa opintonsa loppuun.

Huonot aiemmat koulukokemukset nousivat esiin aineistoni analyysissä. Huonoilla aiemmilla koulukokemuksilla viitattiin esimerkiksi epäonnistumisiin koulussa ja koulukiusaamisen kohteeksi joutumiseen. Etenkin koulukiusaaminen nähtiin negatiivisesti vaikuttavana tekijänä nuoren aikuisen myöhemmän elämän kannalta. Mäkinen (2016) toteaa koulukiusaamisen vaikuttaneen uhriensa henkiseen hyvinvointiin ja he olivat tyypillisesti huonommin koulutettuja sekä huonommissa työmarkkina-asemissa.

Koulusta ja koulutuksesta vieraantuminen nousivat myös esiin koulutuksen keskeyttämiseen johtavina tekijöinä. Koulutuksesta irtaantumisen nähtiin usein johtavan koulutuksesta vieraantumiseen, olivatpa syyt sitten nuoresta itsestään riippumattomia, tai riippuvia (Vehviläinen 2008). Koulutuksesta vieraantumisen nähtiin viittaavan prosessiin, joka alkaa koulutuksen keskeyttämisestä. Koulutuksen keskeyttämisen jälkeen koulutuksen piiriin palaaminen oli usein vaikeaa tai jopa epätodennäköistä. Tämä johti olemattomaan tai alhaiseen koulutustasoon, joka vaikutti sitten myös nuoren muuhun elämään. Koulutuksesta vieraantuminen ja tätä seurannut koulutuksen ulkopuolisuus johtivat usein myös sosiaalisten yhteisöjen ulkopuolisuuteen, työelämän ulkopuolisuuteen ja lopulta myös yhteiskunnan ulkopuolisuuteen (Cameron ym. 2012).

Termit koulupudokkuus ja koulupudokkaat nousivat myös esiin analyysini yhteydessä. Tässä yhteydessä koulupudokkailla viitattiin nuoriin aikuisiin, jotka olivat jääneet peruskoulun jälkeen täysin ilman opiskelupaikkaa tai olivat keskeyttäneet toisen asteen koulutuksen. Koulupudokkaiden kokonaisvaltaisessa hyvinvoinnissa on havaittu eroja verrattaessa muihin ryhmiin, sillä erilaisten nuorten aikuisten elämään kielteisesti vaikuttavien elintapojen ja elinolojen on nähty vahvistuvan tässä koulupudokkaiden ryhmässä (Ahola & Galli 2010). Koulupudokkuutta saattavat myöhemmässä elämässä seurata siis heikko työmarkkina-asema, tai työttömyys, sekä heikko sosioekonominen asema

kokonaisuudessaan. Nämä kaikki vaikuttavat yhdessä yksilön kokonaisvaltaiseen elintasoon, jonka heikkous on yksi syrjäytymisen riskitekijöistä. Esimerkiksi pitkäaikaistyöttömyys ja koulupudokkuus on useissa tutkimuksissa tulkittu syrjäytymisen indikaattoreina (Ahola & Galli 2010).

Koulutuksen ulkopuolisuuden ja tätä mahdollisesti seuranneen laajemman ulkopuolisuuden kierteen nähtiin johtavan nuorten aikuisten kohdalla usein myös talouden ja mielenterveyden ongelmiin. Talouden ongelmat juonsivat juurensa alhaiseen koulutustasoon, joka vaikutti heidän sosioekonomiseen asemaansa ja tätä kautta kokonaisvaltaisesti heidän elintasoonsa. Paanasen ym. (2019) mukaan nuoruusiän ulkopuolisuuden on nähty johtavan heikompaan työmarkkina-asemaan ja tulotasoon aikuisena, verrattuna muuhun väestöön. Mielenterveyden ongelmien syynä oli usein yksinäisyys, joka johtui yhteisöjen ulkopuolisuudesta sekä sosiaalisten suhteiden puutteesta. Mielenterveyden ongelmat kokonaisuudessaan ovat tutkimusten mukaan suuri tekijä puhuttaessa etenkin toisen asteen opintojen keskeyttämisestä.

5.2.3. Toimijuuden ja resurssien rajoittuneisuus koulutuksen suhteen

Nuorten aikuisten toimijuuden rajoittuneisuudella viitattiin aineistossani siihen, miten nuoret aikuiset kokivat oman äänensä ja omien valintojensa kuuluvuuden ja vaikuttavuuden heitä koskevissa asioissa. Mäkisen (2016) kyseessä on nuorten aikuisten kokemus siitä, että he eivät kokeneet saavansa ääntään kuuluviin ja pystyneet vaikuttamaan tarpeeksi heitä koskevissa asioissa koulunkäyntinsä ja koulutuksensa suhteen. Myös heille annettujen resurssien rajoittuneisuus nousi esiin ja kokemus niiden riittämättömyydestä. (Mäkinen 2016.) Tästä kumpusi seuraava esiin noussut seikka, jonka mukaan koulutukseen hakeutuivat useimmiten vain kaikkein motivoituneimmat (Hiilamo ym. 2017). Ajoittain nuoret aikuiset kokivat opiskelemattomuuden taloudellisesti kannattavammaksi, sillä etenkin valtion taloudelliset etuudet ovat tällöin helpommin saavutettavissa. Kaikki edellä olevat seikat yhdessä johtivat usein nuorten aikuisten passiivisuuteen, joka kosketti heidän elämiään usein myös koulutuksen ulkopuolella (Ahola & Galli 2010).

Nuorten toimijuudella heidän omien koulutusvalintojensa suhteen ei viitattu pelkästään koulutusinstituutioihin, vaan myös esimerkiksi nuoren aikuisen lähipiiriin, jotka usein vaikuttivat hänen koulutusvalintoihinsa. He kokivat toimijuutensa rajoitetuksi, joka saattoi johtaa ensin koulutuksen sujuvuuteen, sitten keskeyttämiseen ja lopulta vastahakoisuuteen koulutuksen suhteen ylipäätään. Mäkinen (2016) näkee yksilön toimijuuden muotoutuvan aina toisten ihmisten, yhteisöjen, instituutioiden ja yhteiskunnallisten rakenteiden kautta. Nämä ovat sosiaalisia rakenteita, jotka saattavat myös

haastaa yksilön omaa toimijuutta. Tässä tapauksessa on kyse juuri nuoren aikuisen toimijuuden haastamisesta, jonka myötä hän joutuu muuttamaan toimijuuttaan tai mukautumaan sosiaalisten rakenteiden muovaamaan toimijuuteen. Joka tapauksessa hänen edessään on ristiriitoja.

Nuoren aikuisen toimijuuden rajoittuneisuudella hänen lähipiirinsä suhteen viitattiin myös lähipiirin koulutukseen suhtautumiseen. Lähipiirin ollessa kouluttautumista vastaan, koki nuori sen haastavan hänen toimijuuttaan, joka usein muovasi myös hänen toimijuuttaan koulutuksen suhteen. Nuoresta tuli passiivinen koulutuksen suhteen ympäristössä, joka väheksyi koulutusta ja korosti mahdollisimman nopeaa työllistymistä vähäisemmällä koulutuksella.

” Opiskelu ei kannusta rahallisesti ollenkaan, vain motivoituneimmat hakevat opiskelemaan. Opiskelun tuet ja opintolaina eivät kannusta nuoria opiskelemaan, varsinkaan jos he ovat ennen opiskelua työttöminä ja tottuvat työttömyysetuudella ja asumistuella elämiseen. Tuet laskevat huomattavasti, jos lähtee opiskelemaan ja moni nuorista pohtii harvemmin asioiden kannattavuutta (kuten opiskelun) pitemmällä aikavälillä, joten motivointityötä saa tehdä todella paljon. ”

(Hiilamo ym. 2017.)

Edellä olevassa lainauksessa tulee ilmi juuri seikka koulutuksen ja opiskelun kyvyttömyydestä motiivoida nuoria aikuisia opiskelemaan. Valtiollisia tukia, esimerkiksi toimeentulotukea (Galli & Ahola 2010) saa helpommin, kuin tukia opiskelun aikana. Nuoret aikuiset näkevät siis opiskelun vaativan enemmän vaivaa. Esiin nousi myös ajattelemattomuus tulevaisuuden suhteen, jolloin nuoret elävät vain nykyhetkessä, eivätkä ajattele koulutuksen hyödyllisyyttä oman tulevaisuutensa suhteen. Hiilamo ym. (2017) toivoisivat valtiollisille tuille vastikkeellisuutta, sillä he näkisivät tämän aktivoivan nuoria aikuisia. Nykytilanteessa vastikkeettomat tuet, kuukausien joutilaana oleminen ja mahdolliset heikot lähtökohdat altistavat nuoria passiivisuudelle ja tätä kautta myös syrjäytymiselle.

Nuorten aikuisten passiivisuus koettiin suurena huolenaiheena. Kuten aiemmassa kappaleessa tuli ilmi, nuorille aikuisille annetaan ikään kuin mahdollisuus passivoitua valtiollisten tukien myötä, joita saa hyvin pienellä panostamisella. Aineistoni perusteella nuorten aikuisten passiivisuudella on vahva yhteys heidän motivaationsa kanssa. Mäki-Ketelän (2012) mukaan nuoret aikuiset kokevat koulutuksen usein haasteelliseksi, eivätkä he kykene selviytymään opinnoistaan. Tästä seuraa esimerkiksi stressiä ja itsetunnon heikentymistä. Lopulta nuorten kiinnostus koulutusta kohtaan laskee ja he menettävät motivaationsa sen suhteen. Lopputuloksena on passivoituminen opiskelun ja koulutuksen suhteen.

Nuorten aikuisten passiivisuus liitetään etenkin toimettomuuteen ja tekemättömyyteen. Puhuttaessa nuorten aikuisten toimijuudesta passiivisuus tuli ilmi siten, että nuoret eivät nähneet itseään niinkään toimijoina, vaan toiminnan kohteina. Toiminnan kohteena olevat nuoret olivat epävarmoja oman tulevaisuutensa suhteen ja he ikään kuin odottivat, että jotain tapahtuisi tai joku tekisi jotain heidän puolestaan. He ajautuivat elämässään vain eteenpäin, epävarmoina itsestään ja siitä, mitä tulevaisuus tuo tullessaan. (Ahola & Galli 2010.)

5.2.4. Työn ja koulutuksen ulkopuolella olevat nuoret, eli NEET-nuoret

Omana erillisenä ryhmänä nuorten aikuisten keskuudesta esiin nousivat NEET-nuoret. NEET-termillä (Not in Employment, Education or Training) viitataan yleensä nuoriin aikuisiin, jotka eivät ole mukana työelämässä, koulutuksissa, valmennuksissa eivätkä asevelvollisuuden piirissä (Sandberg ym. 2018). NEET-ryhmään kuuluviin nuoriin yhdistettiin toistuvasti heikosti suoriutumisen sekä alisuorittamisen piirteet, jotka taas vaikuttivat negatiivisesti myös nuoriin itseensä, esimerkiksi heidän itsetuntonsa ja identiteettinsä kannalta. NEET-nuoret kokivat myös itse oman kokonaisvaltaisen hyvinvointinsa huonommaksi verrattaessa ryhmään kuulumattomiin muihin nuoriin. Lisäksi NEET-status omaavilla on tutkimusten mukaan suurempi riski syrjäytyä verrattaessa yksilöihin, joilla ei tätä statusta ole. (Bäckman & Nilsson 2016.)

” työs tai koulutukses olis toisaalta se hyvä puoli, että olis helpompi ottaa kontaktia ihmisiin, ku vois kertoa kuuluvansa johonki juttuun tai kokonaisuuteen. Ettei aina tarvis sanoo, että ei mulla mitään oo, nytki oon tulos vasta kotoo, ku heräsin just. ”

(Mäki-Ketelä 2012).

Aiemmassa sitaatissa tuodaan esiin yhden NEET-ryhmään määritellyn nuoren aikuisen tuntemuksia omasta elämäntilanteestaan. Sitaatista nousee esiin kaipuu kontaktiin muiden ihmisten kanssa ja osattomuuden tunne, joka johtuu yhteisöjen ja yhteisöllisyyden puutteesta. Ihmissuhteiden puute johtaa helposti yksinäisyyden kokemukseen sekä muihin psyykkisiin ongelmiin, jotka ovat syrjäytymisen riskitekijöitä.

NEET-nuoriin yhdistetään usein fyysisiä, psyykkisiä ja sosiaalisia ongelmia, joiden kesto voi vaihdella, mutta jotka ovat usein toisiinsa punoutuneita. Näitten takia heidän työ- ja toimintakykynsä ovat usein alentuneita tai rajoittuneita. Osalla NEET-ryhmän nuorista on suuria ongelmia oman

elämänhallintansa kanssa ja usein he eivät tiedä, mihin suuntaan hakeutua esimerkiksi koulutuksen suhteen. (Hiilamo ym. 2017).

NEET-ryhmään kuuluminen ei siis tarkoita automaattisesti kouluttamattomuutta tai koulutusvastaisuutta. NEET-ryhmään kuuluva on usein suorittanut jonkin asteisen koulutuksen. Aaltosen, Kivijärven ja Myllylän (2019) tutkimuksen mukaan reilu 98 % NEET-ryhmään kuuluvista nuorista on käynyt koulutusta, suurin osa heistä joko peruskoulun tai toisen asteen koulutuksen. NEET-nuorilla onkin usein koulutuksen suhteen epämieluisia kokemuksia, epäonnistumisia tai vastoinkäymisiä, jotka saavat heidät lannistumaan ja näin ollen jäämään jatkokoulutuksen ulkopuolelle.

Epäonnistumisen kokemukset alentavat myös NEET-nuorten itsetuntoa. Tämän takia nuoren NEET-aikuisen on vaikea luottaa itseensä, oppimiseensa tai osaamiseensa. Näitä seuraa usein negatiivisen minäkuvan synty ja hän voi kokea olevansa muita vertaisiaan huonompi. Yleensä tämän jatkumona nuoren aikuisen on vaikea tunnistaa omia vahvuuksiaan, vaan hän näkee itsensä ainoastaan heikkouksiensa valossa. (Aaltonen, Kivijärvi & Myllylä 2019). Epäonnistumisten kasaantuminen ja tästä mahdollisesti johtuva pelko yrittää uudelleen ajavat NEET-nuorta koulutuksen, työn ja yhteiskunnan ulkopuolelle. Ulkopuolisuus ja osattomuus johtavat taas usein syrjäytymiseen.

Heikosti suoriutuminen ja alisuoriutuminen omat omiaan vaikuttamaan NEET-nuoren itsetuntoon, joka taas vaikuttaa luultavasti myös hänen itseluottamukseensa. Omien taitojen ja kykyjen aliarviointi sekä kyvyttömyys luottaa toisiin ihmisiin voivat ajaa NEET-nuorta eristäytymään muista ihmisistä ja heidän seurastaan. Tämän myötä syrjäytymisen riskit kasvavat myös merkittävästi. (Paananen ym. 2019.)

6. Yhteenveto ja johtopäätökset

Tutkimuksessani tarkastelin koulutuksen rooleja nuorten aikuisten syrjäytymisessä. Pyrkimyksenäni oli siis selvittää, millaisia erilaisia vaikutuksia koulutuksella on suhteessa nuorten aikuisten syrjäytymiseen. Tarkoitukseni oli löytää ja tuoda esille näitä erilaisia vaikutuksia aiempaan tutkimuskirjallisuuden pohjautuvan kirjallisuuskatsauksen avulla. Lähtökohtani tutkimuksen alussa oli, että näitä vaikutuksia on luultavasti sekä positiivisia, että negatiivisia suhteessa nuorten aikuisten syrjäytymiseen. Analysoidessani tutkimusaineistoani, huomasin tämän pitävän paikkansa. Tutkimukseni mukaan koulutuksella on siis sekä ehkäiseviä, että edistäviä vaikutuksia suhteessa nuorten aikuisten syrjäytymiseen. Näiden löydösten pohjalta onnistuin siis vastaamaan tutkimusongelmiini. Teemoittelun avulla aineistonanalyysi sujui jouhevasti ja esiin nousseet teemat vastasivat tutkimusongelmiini.

Seuraavaksi avaan tiivistetysti tutkimukseni tuloksia ja peilaan niitä muihin aikaisempiin tutkimuksiin, jotka eivät sisällyneet aineistooni. Aloitan ehkäisevistä vaikutuksista, joita koulutuksella oli suhteessa nuorten aikuisten syrjäytymiseen. Sitten jatkan edistävästä vaikutuksista, joita koulutuksella oli suhteessa nuorten aikuisten syrjäytymiseen.

6.1. Koulutuksen ehkäisevät vaikutukset nuorten aikuisten syrjäytymisessä

Ensimmäisenä nuorten aikuisten syrjäytymistä ehkäisevänä tekijänä koulutuksen suhteen oli nuorten aikuisten tukeminen ja ohjaaminen koulujärjestelmätasolla. Tiivistettynä tällä viitattiin esimerkiksi oppilaitosten ja koulutusinstituutioiden tarjoamaan tukeen ja apuun opiskelijoilleen. Edellä olevat nähtiin tukimuodoista tärkeimmiksi, muttei suinkaan ainoiksi. Myös erilaisten koulutukseen ja sen jatkumiseen tähtäävien projektien merkitys tunnustettiin. Nuorten aikuisten taloudellisen tuen merkitys nousi myös esiin koulutuksen ja opintojen sujuvuuden sekä jatkumisen kannalta. Tässä esiin nousivat valtiolliset instituutiot, esimerkiksi Kela, joka tukee opiskelijoita koulutuksen aikana. Taloudellinen tuki nähtiin myös erittäin tärkeänä, jotta nuoret aikuiset voivat keskittyä opintoihinsa, murehtimatta ainakaan perustoimeentulostaan.

Opintoihin ja urasuunnitteluun tarjolla olevan avun ja tuen on nähty erinäisissä hankkeissa ja projekteissa ehkäisevän syrjäytymistä, lyhentävän koulutusaikoja, nostavan koulutustasoa sekä lisäävän yhteiskunnallista tasa-arvoisuutta. Näin saadaan samalla myös edistettyä nuorten aikuisten koulutus- ja yhteiskuntatakuiden toteutumista sekä maksimoidaan heidän kokonaisvaltaisen osallisuutensa määrä niissä yhteisöissä, joissa he elämänsä aikana toimivat. (Opetusministeriö 2007.) Nuorille aikuisille

kohdennetun avun ja tuen merkitys ei rajoitus siis pelkästään heidän koulutuspolkujensa ajalle, vaan sillä nähdään olevan kauaskantoisia seurauksia heidän tulevaisuuttaankin ajatellen.

Nuoren aikuisen kannalta ohjauspalveluiden saatavilla oleminen nähdään ensisijaisen tärkeänä. Ohjauksen kautta nuorelle mahdollistuu kokemusten ja tiedon hankkiminen hänen tulevaisuutensa kannalta tärkeistä asioista, esimerkiksi työelämästä ja sen tavoista, jatko-opiskelusta nuoresta itsestään oppijana ja opiskelijana. (Opetusministeriö 2007.) Esimerkiksi Suomessa toiminnassa on kaksi toinen toistaan tukevaa ja täydentävää opinto- ja uraohjauksen palvelujärjestelmää: oppilaitosten tarjoama ohjaustoiminta ja työhallinnon ammatinvalinta- ja urasuunnittelutoiminnot sekä työnhakutoiminnot. Ohjaustoiminnoista vastaavat julkisen sektorin puolella valtion opetus- ja työhallinto ja oppilaitosten puolelta koulutuksen toimeenpanijat. Pääasiassa opiskelijoiden ohjauksesta vastaavat oppilaitokset, mutta myös työvoimatoimistojen ohjaustoiminnot ovat tarpeen tullen kaikkien opiskelijoiden käytössä. (Opetusministeriö 2004.)

Koulutuksen ja opiskeluiden aikana saatavan taloudellisen tuen merkitys nousi esiin siinä, että nuoret saavat keskittyä vain opintoihinsa, eikä heidän tarvitse stressata toimeentulostaan. Tällä tavoin opinnot eivät myöskään veny ja nuoret suoriutuvat opinnoistaan. Opintotuki, asumistuki ja opintolaina ovat esimerkkejä opiskelijoilla saatavilla olevista taloudellisesti tukimuodoista (Hiilamo ym 2017). Myös Piha & Sarmia (2020) nostavat esiin kokonaisvaltaisen ohjauksen ja tuen merkityksen, joka ulottuu myös talouteen ja mahdollisesti myös sen hallintaan koskeviin keinoihin.

Toisena tekijänä nousi esiin koulutus osallisuuden vahvistajana. Nuorten aikuisten yhteiskunnallisen osallisuuden määrittäjänä koulutuksen nähtiin olevan keskeisessä asemassa. Tässä yhteydessä nuorten aikuisten osallisuudeksi nähtiin kyky ja mahdollisuus vaikuttaa häntä koskeviin koulutukseen liittyviin asioihin, esimerkiksi koulutusvalintojen ja muihin koulutukseen liittyvien tekijöiden kautta. Tärkeätä oli myös nuoren itsensä tunne siitä, että juuri hän itse pystyy vaikuttamaan asioihin. Tätä kautta muovautui aktiivinen nuori aikuinen, joka halusi vaikuttaa itseään koskettaviin asioihin. Osallisuuden vahvistamisen on myös tutkimusten mukaan nähty ehkäisevän syrjäytymistä (Helne & Hirvilampi 2021).

Myös Niemelä (2002) tuo esiin kaikkien yksilöiden perustavan tarpeen saada kokemus oman identiteettinsä ehjyydestä. Tämän kokemuksen hän näkee syntyvän sosiaalisen vuorovaikutuksen ja yksilöiden omien sisäisten psyykkisten prosessien avulla. Kokemus ehjästä identiteetistä voi täten toimia ehkäisevänä tekijänä syrjäytymisen suhteen.

Kolmantena tekijänä esiin nousi nuorten aikuisten kokemus omasta toimijuudestaan. Nuorten aikuisten kokemus omasta toimijuudestaan seuraa osallisuuden vahvistumisen tunnetta. Kokemus osallisuudesta viittasi tutkimuksessani laajempiin nuorta ympäröiviin tekijöihin, kuten koulutuslaitoksiin sekä ympäröivään yhteiskuntaan. Kokemus omasta toimijuudesta syrjäytymistä ehkäisevänä tekijänä linkittyi vahvemmin nuoren aikuisen lähiympäristöön ja siinä toimiviin ihmisiin. Esimerkiksi nuoren aikuisen asuinympäristöön sekä siinä oleviin perheenjäseniin ja ystäviin.

Nuorten aikuisten perheenjäsenten roolina oli tukea ja kannustaa nuorta hänen omien koulutusvalintojensa ja koulutuspolkunsa suhteen. Perheenjäseniltään nuori aikuinen haki siis ikään kuin hyväksyntää omille valinnoilleen ja tämän hyväksynnän saaminen vahvisti hänen toimijuuttaan. Aineistoni perusteella nuorten omaa toimijuutta tuki kuitenkin parhaiten ystäviltä saatu palaute koulutuksen suhteen. Halu samaistua muihin nuoriin oli nuorten aikuisten kohdalla edelleen suuri ja ystävien tuki sekä rohkaisu olivat tärkeitä.

Puhuttaessa nuorten aikuisten toimijuudesta ja sen suhteesta hänen ystäviinsä, esiin nousi myös käsite nuorten yhteisöllinen toimijuus. Yhteisöllisellä toimijuudella viitattiin nuorten ryhmänä toimimiseen, jossa tuettiin ja autettiin toisia vastavuoroisesti. Korkiamäki (2015) toteaa nuorten vertaisryhmien toiminnan olevan usein tavoitehakuista, eli päämäärät tämän toiminnan suhteen ovat kaikkien tiedossa. Esimerkiksi tilanne, jossa nuori aikuinen kokee onnistuneensa auttamaan ystäväänsä, tukevat samalla myös hänen omaa toimijuuttaan. Tällä tavoin nuoret ovat keskenään kaikki tunnustettuja toimijoita, tukien toinen toistaan ja heidän toimijuuksiaan.

Korkiamäki (2015) määrittelee lisäksi nuorten yksilökohtaisen toimijuuden vuorovaikutusta nuorten yhteisöllisen toimijuuden kanssa. Puhuttaessa nuorten yhteisöllisestä toimijuudesta nuoria kannustetaan tunnustamaan toisiaan ja työskentelemään yhteistyössä yhteisten päämäärien toteuttamiseksi. Yksilö- ja yhteistöimijuus kulkevatkin lähes käsi kädessä: kahdenvälisen toimijuuden tukeminen kannustaa jaettuun yhteistoimintaan, ja taas yhteisöllisen toimijuuden tukeminen kohentaa yksilöiden kokemuksia omien mahdollisuuksien suhteen. Nuorten yhteisöllisen toimijuuden tukemisen on nähty ehkäisevän syrjäytymistä ja edistävän nuorten kokonaisvaltaista hyvinvointia. (Korkiamäki 2015.)

Neljäntenä tekijänä oli nuorten aikuisten koulutuksen arvostaminen. Aineistoni analyysin perusteella nuoret aikuiset kokivat koulutuksen hyödyllisenä ja ymmärsivät sen merkityksen heidän elintonsa sekä tulevaisuuden työllistymisen suhteen. Yleisesti koulutus koettiin siis hyödyllisenä ja

tarpeellisenä elementtinä heidän elämässään. Motivaatio kouluttautumiselle ei siis aina liittynyt pelkästään oppimisen iloon, vaan se nähtiin investointina tulevaisuuden työllistymisen sekä riittävän elintason ylläpitämistä varten. Lämsä (2009a) toteaa nuorten ymmärtäneen koulutuksen tarpeellisuuden entistä paremmin viimeisten vuosikymmenien aikana. Suurimpina tekijöinä etenkin juuri jatkokoulutuksen suhteen nuorten aikuisten keskuudessa ovat ammatin saanti sekä oman koulutusalan työhön pääsy.

Nuorten aikuisten koulutuksen arvostaminen oli siis vahvasti kytköksissä jatkokoulutukseen ja työelämään. Myös mielekkään koulutuspaikan ja tätä myötä mieluisen työpaikan saanti liitettiin koulutuksen hyödyllisyyteen. Mäki-Ketelä (2012) puhuu nuorista aikuisista, jotka ymmärtävät koulutuksen merkityksen juuri ammatin ja työpaikan saannin kannalta. Hänen mukaansa tällaiset nuoret ovat tavoitesuuntautuneita, heidän elämänhallintansa on kunnossa, he kykenevät ja haluavat käyttää omaehtoista ajatteluaan, kykenevät perustelemaan omia näkemyksiään sekä mielipiteitään ja heidän tulevaisuudenodotuksensa ovat tosiasioihin perustuvia. Mäki-Ketelä näkee nuoret toiveikkaina, optimistisina ja luottavaisina tulevaisuuden suhteen. (Mäki-Ketelä 2012.)

Nostan lisäksi esiin Asplundin (2001) tulokset koulutuksen tuomista hyödyistä tulevaisuuden työmarkkinoilla työllistymisen ja palkan suhteen. Esimerkiksi meillä Suomessa jokainen lisäkoulutukseen käytetty vuosi vaikuttaa keskimäärin palkkatasoon 8–9 prosenttia sekä miehillä, että naisilla. Toinen tekijä, joka tukee jatkokouluttautumista, on korkeammin koulutetun työvoiman kysyntä, joka monissa Euroopan maissa ja myös Suomessa ylittää korkeammin koulutettujen tarjonnan. (Asplund 2001.) Nuorten usko koulutuksen ja etenkin jatkokoulutuksen tuomaan hyötyyn tulevaisuuden suhteen on siis perusteltua.

Viidentenä ja viimeisenä tekijänä ehkäisevien vaikutusten suhteen on sopiva koulutustaso. Tutkimuksessani sopivalla koulutustasolla viitattiin koulutustasoon, johon nuoret aikuiset itse kokivat olevansa tyytyväisiä. Koulutustasoon, joka siis takasi heille elintason ja elämänlaadun, johon he itse olivat tyytyväisiä. Koulutus oli heille siis tässä tapauksessa hyödyllinen väline, jonka avulla he saivat pätevyyden ammattiin ja tätä kautta pääsivät työmarkkinoille. Työllä saatiin taas hankittua sellainen elintaso, johon he olivat tyytyväisiä. Tyytyväisyys koulutustasoon ja elintasoon vaikuttivat myös nuoren aikuisen kokonaisvaltaiseen hyvinvointiin. Helne ja Hirvilammi (2021) nostavat myös esiin tyytyväisyyden merkityksen omaan elintasoon nähden. Hyväksi koetun elintason on nähty vaikuttavan myönteisesti myös yksilön kokemiin onnellisuuden tunteisiin. Edellä olevat tekijät taas vähentävät yksilöiden syrjäytymisriskiä.

Koulutus on nostettu myös muissa aiemmissa tutkimuksissa esiin yhtenä yksilön itseluottamusta rakentavana tekijänä. Koulutuksen on nähty ensimmäiseksi takaavan pääsyn työmarkkinoille, ja toiseksi antavan liikkuvuutta eri työpaikkojen välillä. Koulutuksen nähtiin yleisesti ottaen antaneen yksilöille itseluottamusta selvitä työmarkkinoilla. (Ks. esim. Silvennoinen 2007.)

6.2. Koulutuksen edistävät vaikutukset nuorten aikuisten syrjäytymisessä

Ensimmäisenä nuorten aikuisten syrjäytymistä edistävänä tekijänä tutkimuksessani käsittelin nuorten aikuisten toisen asteen koulutuksen puuttumisen. Juuri toisen asteen koulutuksen puuttuminen nähtiin syrjäytymistä edistävänä tekijänä, sillä askel peruskoulutuksesta siirryttäessä toiseen asteen koulutukseen paransi huomattavasti nuorten aikuisten työmarkkina-asemaa sekä sosioekonomista asemaa. Huttunen ja Pekkarinen (2016) toteavat toisen asteen koulutuksen ja siihen siirtymisen olevan tärkeä askel nuorten aikuisten elämässä, sillä tässä vaiheessa he joutuvat tekemään koko koulutusuraansa koskevia päätöksiä. Toisen asteen koulutuksen puuttumisen on todettu lisäävän suuresti riskiä jäädä kokonaan ilman työtä. Tutkimusten mukaan vain 40 prosenttia nuorista aikuisista, joilla oli vain perusasteen tutkinto, oli mukana työelämässä. (Huttunen & Pekkarinen 2016.)

Lisäksi Asplund (2001) toteaa raportissaan työkokemuksen olevan erittäin tärkeitä työmarkkinoilla. Työkokemuksen kerryttäminen vaikuttaa vahvasti yksilön palkkatason nousuun ja ylin palkkataso on saavutettavissa vasta pitkän työkokemuksen avulla (Asplund 2001).

Työttömyyteen liitetään usein myös käsite köyhyys. Köyhyyteen liitetään usein heikko työmarkkina-asema sekä toimeentulon niukkuus. Työttömyys, köyhyys ja heikko työmarkkina-asema nähdään usein myös syrjäytymisen riskitekijöinä. Yhdessä nämä kaikki voivat muodostaa yksilölle huono-osaisen identiteetin, joka liitetään vahvasti syrjäytymiseen ja sen riskiin. Huono-osaisen identiteetin omaava yksilö kärsii usein köyhyydestä ja on jäänyt yhteiskunnan toimintojen ulkopuolelle. (Ohisalo, Laihiala & Saari 2015.)

Toisena syrjäytymistä edistävänä tekijänä esiin nousi nuorten aikuisten koulutuksen keskeytyminen. Nuorten aikuisten koulutuksen keskeytyminen saattoi johtua monista syistä, jotka olivat joko nuoresta itsestään riippuvaisia, tai riippumattomia. Koulutuksen keskeytymisen jälkeen riskinä oli nuorten aikuisten passivoituminen, joka vaikutti kokonaisvaltaisesti hänen elämäänsä ja hyvinvointiinsa. Passivoitumisen yhteydessä on puhuttu myös koulutusmotivaation puutteesta (Lehtonen & Kallunki 2013). Tämä saattoi johtaa koulusta ja koulutuksesta vieraantumiseen, jolloin tällaisista nuorista

aikuisista käytettiin myös termiä koulupudokas. Koulupudokkuutta seurasivat usein työttömyys, ja pitkäaikaistyöttömyys, ja nämä kaikki yhdistetään usein syrjäytymiseen.

Vehviläinen (2008) nostaa esiin koulutuksen keskeytymisen yhteyden syrjäytymiseen. Hänen mukaansa koulutuksen keskeytyminen nostaa huomattavasti mahdollisuutta laajemman yhteiskunnallisen syrjäytymisen ja huono-osaisuuden osalta. Pahimmissa ennusteissa syrjäytymisen on todettu myös lisäävän päihde- ja mielenterveysongelmia, jotka johtuvat usein lopulta laitoshoitoon saakka. (Vehviläinen 2008.)

Haapakorva, Ristikari & Kiilakoski (2017) nostavat yhtenä nuoren koulutuksen keskeyttämiseen johtavana syynä esiin opiskeluun ja koulunkäyntiin liittyvät ongelmat. Näistä esimerkkeinä ovat, ettei nuori viihtynyt koulussa, tai ettei opiskelu vastannut hänen odotuksiaan sen suhteen. Joidenkin nuorien kohdalla esiin nousi myös koulutuksessa käytettävän kielen ymmärtämisen vaikeudet. Opiskelusta ja koulunkäynnistä puhuttaessa myös oppilaitosten tarjoaman tuen puute ajoi nuoria keskeyttämään opintonsa. Tuen ollessa puutteellista nuoren koulutuksesta selviytyminen sekä hänen viihtymisensä ja osallisuutensa kouluyhteisössä olivat usein ongelmia, jotka nostivat keskeyttämisten määrää. (Haapakorva ym. 2017.)

Mäki-Ketelä (2012) toteaa, etteivät syyt koulupudokkuudessa ole aina nuoresta itsestään riippuvaisia. Koulupudokkuuden yksi osatekijä on koulun sopimattomuus kaikille nuorille. Esimerkiksi teoreettinen opiskelu on monelle nuorelle haasteellista, kun he oppisivat mieluummin tekemällä. Koulut eivät aina onnistu tukemaan nuorten kokonaisvaltaista kehitystä, jonka vuoksi nuoret liittyvät kouluun ja koulutukseen useita negatiivisia piirteitä. Etenkin toisen asteen ammatillisista perusopinnoista pudotautuneet nuoret aikuiset ovat vaarassa, koska heistä 64 % jää tutkimusten mukaan täysin koulutuksen ja työelämän ulkopuolelle. (Mäki-Ketelä 2012.)

Korkeammin koulutettujen vanhempien lasten on tutkimuksen mukaan nähty keskeyttävän koulutuksensa muita harvemmin (Myllyniemi & Kiilakoski 2017). Matalamman koulutustason omaavien vanhempien lapsilla on siis myös suurempi riski keskeyttää koulutuksensa, joka voi johtaa kouluttamattomuuteen. Nuoruuden kouluvaikeuksien sekä vanhempien työttömyyden ja talousvaikeuksien on tutkittu vaikuttavan myös nuoreen aikuiseen hänen myöhemmän hyvinvointinsa kannalta, lisäten myös syrjäytymisen riskiä (Suurpää 2009).

Tuuva-Hongiston (2019) mukaan syrjäytyminen nähdään prosessina, jonka riskitekijöinä nähdään esimerkiksi irrallisuus koulukulttuurista sekä koulutuksen ja/tai työmarkkinoiden ulkopuolelle joutuminen. Syrjäytyminen johtaa usein ulkopuolisuuteen yhteiskunnasta ja sen toiminnoista sekä myös sosiaalisista suhteista. Ulkopuolisiksi joutuneista nuorista 80 % suorittaa ainoastaan perusasteen tutkinnon. (Tuuva-Hongisto 2019.) Koulutuksen ulkopuolelle joutumisella voi siis olla kauaskantoisia seurauksia, jotka eivät ole nähtävissä heti. Koulutuksesta vieraantuminen ei tapahdu hetkessä, kuten ei myöskään syrjäytyminen. Erilaisten riskitekijöiden kasaantuminen voi kuitenkin johtaa kierteeseen, joka johtaa syrjäytymiseen ja yhteiskunnan ulkopuolisuuteen.

Kolmantena syrjäytymistä edistävänä tekijänä oli nuorten aikuisten toimijuuden ja resurssien rajoittuneisuus koulutuksen suhteen. Tässä yhteydessä toimijuuden ja resurssien rajoittuneisuudella viitattiin nuorten aikuisten omaan kokemukseen siitä, kuinka he pystyivät vaikuttamaan itseään koskeviin koulutusvalintoihin. Tämän nähtiin koskevan tilanteita niin koulutusinstituutioiden, kuin myös esimerkiksi hänen lähipiirinsä suhteen. Kokemus siitä, ettei nuori aikuinen saanut ääntään riittävästi kuuluviin, tai sitä ei otettu vakavasti, haastoi nuoren aikuisen toimijuuden kokemusta ja usein lisäsi siihen negatiivisia vivahteita koulutuksen suhteen. Nuoren aikuisen toimijuuden muovautuminen koulutusvastaiseksi lisää hänen riskiään syrjäytymisen suhteen, sillä elämänmittainen kouluttautuminen on nähty voimavarana syrjäytymisen ennaltaehkäisyn suhteen (Levitas ym. 2007).

Ahola ja Galli (2010) puhuvat toimijuuden ja valintojen välisestä suhteesta. Tilanteessa, jossa nuori aikuinen kokee valintojensa olevan rajoitettuja, tai lähes merkityksettömiä, muokkaa se myös hänen toimijuuttaan passiiviseen suuntaan. Nuorten toimijuus muovautuu tällöin usein passiiviseksi toiminnan kohteena olemiseksi.

Resurssien rajoittuneisuudella viitattiin myös konkreettisten resurssien rajoittuneisuuteen, lähinnä talouteen liittyvissä asioissa. Koulutuksen ja opiskelun tuet ovat opiskelijoiden käytettävissä, mutta tutkimukseni mukaan osa nuorista aikuisista niiden eteen tehtävän työmäärän olevan suurempi suhteessa valtiollisiin tukiin, joita saa esimerkiksi työttömänä ollessa. Tämä lisäsi myös passivoitumisen riskiä, joka ulottui myös koulutuksen piiriin (Mäki-Ketelä 2012).

Viimeisenä syrjäytymistä edistävänä tekijänä olivat työn ja koulutuksen ulkopuolella olevat nuoret, eli NEET-nuoret. Tutkimukseni mukaan työn ja koulutuksen ulkopuolella olevien nuorten ryhmään kuuluviin yhdistettiin usein esimerkiksi epäonnistumiset, ja niiden pelko, alisuoriutuminen ja näiden vaikutukset kyseisten nuorten itsetuntoon ja myös identiteettiin.

Esimerkiksi vuonna 2019 Suomessa NEET-nuoria laskettiin olevan noin 48 000 (THL 2022). Työn ja koulutuksen ulkopuolella olevien nuorten yhteenkuuluvuuden tunteen yhteiskunnallisella tasolla todettiin olevan muita nuoria aikuisia heikompaa ja yleensä he olivat myös tyytymättömiä elämiinsä. NEET-statuksen ei nähty merkitsevän varmaa syrjäytymistä, mutta se oli suuri uhkatekijä sen suhteen. Etenkin toisen asteen koulutuksen puuttuessa, siis koulutuksen ollessa vain perusasteen varassa, koulutuksen ja työn ulkopuolelle sijoittuminen vaikutti ikävän todennäköiseltä myös pitemmällä aikavälillä. (Eduskunta 2020.)

7. Pohdinta

Tässä luvussa pohdin James Marcian (1966) identiteettiteorian avulla sitä, millaisissa rooleissa koulutus voi näyttäytyä nuorten aikuisten identiteettien muotoutumisessa. Luvun lopuksi avaan tutkimukseni eettisiä valintoja.

7.1. Koulutuksen vaikutukset identiteettiin syrjäytymistä ehkäisevällä tavalla

Tutkimukseni tulosten valossa James Marcian (1966) identiteettiteorian neljästä osa-alueesta näen kahdella identiteettityypillä olevan syrjäytymistä ehkäiseviä vaikutuksia. Nämä ovat etsivä ja saavutettu identiteetti. Etsivän identiteetin tasolla oleva nuori aikuinen voi olla tutkimukseni perusteella vaiheessa, jossa hän ponnistelee tulevaisuutensa eteen, nähden koulutuksen auttavan työpaikan ja elannon turvaamisessa. Marcian (1966) identiteettiteoriaan sovellettuna omaa koulutuspolkuaan ja alaansa pohtiva nuori aikuinen pohtii tällä tasolla valintojaan, eikä ole vielä sitoutunut niihin. Silti hänen tavoitteenaan on selkiyttää valintansa, sitoutua niihin ja tätä kautta löytää oma identiteettinsä (Marcia 1966). Nuoren aikuisen identiteetin rakentumisen kannalta koulutuksella nähdään usein siis olevan merkittävä rooli.

Nuoren aikuisen identiteetin kehityksen kannalta koulutuksen näkeminen välineenä, joka johtaa työllistymiseen, on määrätietoista toimintaa. Hänen identiteettinsä ei siis ole valmis, mutta hän tietää mitä haluaa ja on valmis työskentelemään näiden tavoitteiden eteen. Nuori aikuinen on tässä vaiheessa etsivän identiteetin tasolla, eli hän pyrkii sitoutumaan valintoihinsa ja tätä kautta löytämään oman identiteettinsä (Marcia 1966). Tärkeätä on myös halu kehittää itseään ja identiteettiään nyky-yhteiskunnan vaatimin tavoin. Edellisten seikkojen avulla nuorella aikuisella on mahdollista saavuttaa ehjä kokemus omasta minästä, eli omasta identiteetistään.

Saavutetun identiteetin tasolla olevan nuori aikuinen on tutkimukseni valossa aktiivinen toimija, joka haluaa vaikuttaa ympärillään oleviin asioihin. Hänen toimintansa on päämäärätietoista ja tavoitehakuista koulutuksensa ja tulevaisuutensa suhteen. Nuori aktiivinen aikuinen, joka tuntee olevansa osallisena yhteiskunnallisessa ja koulutukseen liittyvissä toiminnassa, on Marcian (1966) identiteettiteoriaan sovellettuna saavutetun identiteetin tasolla. Tällä tasolla olevan nuoren aikuisen identiteetti on vahva ja selkeä ja hän kykenee pohtimaan valintojaan sekä päätöksiään ja on sitoutunut niihin. Näiden pohjalta hänen itseluottamuksensa on vahva ja usko tulevaisuuteen on myönteinen.

Marcian (1966) mukaan saavutetun identiteetin tasolla oleva yksilö on käynyt itsenäisesti lävitse useita vaihtoehtoja oman tulevaisuutensa kannalta ja tämän pohjalta päätenyt omalta kannaltaan parhaaseen ratkaisuun. Hän on todella pohtinut omia valintojaan ja näin ollen myös sitoutuu niihin vankasti. Hänen identiteettinsä on vahva ja vankalla pohjalla. (Marcia 1966.) Kun nuoren aikuisen identiteetti on muodostunut selkeäksi ja se on vakaalla pohjalla, se nähdään ennalta ehkäisevänä, lieventävänä tai korjaavana toimintana syrjäytymisen suhteen (Lämsä 2009b).

Vahvaan ja selkeään identiteettiin kuuluu olennaisesti usko ja luottamus omiin kykyihin, toisin sanoen itseluottamus. Raatikaisen (2018) mukaan itseluottamuksen ominaispiirteitä ovat usko yksilön omiin kykyihinsä, yksilön luotto itseensä ja niiden riskien tunnistaminen, jotka liittyvät omiin päätöksiin sekä näiden päätösten mahdollisiin seurauksiin. Vahvan itseluottamuksen nähdään suojaavan yksilöä arjen ja elämän erilaisilta vastoinkäymisiltä. Vahvan itseluottamuksen omaava yksilö näkee itsensä ja toimintansa positiivisessa valossa, mutta on silti myös valmis ottamaan vastaan rakentavaa kritiikkiä itsensä ja valintojensa suhteen. (Raatikainen 2018.)

7.2. Koulutuksen vaikutukset identiteettiin syrjäytymistä edistävällä tavalla

Tutkimukseni tulosten pohjalta James Marcian (1966) identiteettiteorian neljästä osa-alueesta näen kahdella identiteettityypillä olevan syrjäytymistä edistäviä vaikutuksia. Nämä ovat selkiintymätön ja omaksuttu identiteetti. Selkiintymättömän identiteetin tasolla oleva nuori aikuinen ei tutkimukseni mukaan usko omaan toimijuutensa ja mahdollisuuksiinsa vaikuttaa, joten hän ajautuu usein passiiviseksi toiminnan kohteeksi. Juuri termi passiivinen leimasi tällaisia nuoria, jotka ajautuivat usein myös koulutuksen ulkopuolelle.

Esimerkiksi koulu yhteisöissä on tilanteita, joissa aikuiset tulevat ohittaneeksi joko tietoisesti tai tiedostamattaan mahdollisuuden tukea nuorta aikuista tai tilanteita, joissa aikuiset toimillaan tulevat haitanneeksi nuorten aikuisten toimijuuden näyttäytymistä. Nuorten aikuisten omaa toimijuutta haittaavat myös tilanteet, joissa heidän osallisuutensa tunnustaminen on joko näennäistä tai keinotekoista. (Korkiamäki 2015.) Tutkimukseni perusteella nuorten toimijuutta haittaavia tekijöitä oli myös nuoren aikuisen lähipiirissä. Näitä tekijöitä olivat esimerkiksi lähipiirin kielteinen suhtautuminen nuoren omiin koulutusvalintoihin sekä lähipiirin yleinen suhtautumistapa koulutusta kohtaan.

Passiivinen nuori aikuinen on Marcian (1966) identiteettiteoriaan sovellettuna selkiintymättömän identiteetin tasolla. Tällä tasolla nuori aikuinen ei ole sitoutunut valintoihinsa, tai valintojen tekemättömyyteen, joten hänen näkemyksensä voivat vaihdella voimakkaasti ja hänen valintansa ovat hyvin pintapuolisia. Tyypillistä tällä tasolla olevalle nuorelle on kuitenkin se, että hän ei näe tätä itselleen haitallisena toimintana, joten hän ei myöskään pyri korjaamaan tätä vallitsevaa tilannetta. (Marcia 1966.)

Esimerkkinä selkiintymättömän identiteetin omaavasta nuoresta aikuisesta on työn ja koulutuksen ulkopuolella oleva nuori, eli NEET-nuori. NEET-nuoren kohdalla identiteettiä usein määrittävät ja rakentavat koulutus sekä työ puuttuvat, joten tämä voi hyvin heijastua myös hänen identiteettiinsä. Identiteetin nähdään usein rakentuvan sosiaalisen vuorovaikutuksen kautta, jolloin yksilö muodostaa ja muokkaa kuvaa itsestään erilaisten tilanteiden mukaan (Mutanen & Siivonen 2016). NEET-nuoren osattomuus ja ulkopuolisuus kontakteista muiden ihmisten kanssa voivat täten muokata hänen identiteettiään negatiivisella tavalla. Hänen identiteetistään voi näin rakentua hauras, yrittämistä ja epäonnistumisia pelkäävä, joka ei tunne kuuluvansa oikein mihinkään. Tällä tavoin hänen identiteettinsä voi kallistaa häntä syrjäytymisen suuntaan. Raatikaisen (2018) mukaan itseluottamuksella on suuri rooli nuoren aikuisen elämänsä aikana. Hän näkee itseluottamuksen vaikuttavan nuoren aikuisen erilaisiin tapahtumiin liittyvän käsityskyvyn, tulkintojen ja havaintojen kautta myös siihen, kykeneekö hän luottamaan toisiin ihmisiin. Yksilön itseluottamuksen ollessa heikko hän voi olla epävarmempi myös omien motiivien ja kyvykkyytensä suhteen ja tämän myötä hänen ajattelunsa sekä kykynsä tehokkaan toimimisen suhteen voivat heiketä. (Raatikainen 2018).

Koulutuksen keskeyttämisen jälkeen nuoren aikuisen kannalta riskinä on se, että hän passivoituu ja tästä usein käynnistyy syrjäytymiseen johtava negatiivisten tapahtumien ketju. Koulutus nähdään syrjäytymistä parhaiten ehkäisevänä yksittäisenä tekijänä, joten koulutuksen keskeyttäminen on jokaiselle yksilölle suuri riski. Ammatillisen koulutuksen puuttuminen rajaa usein myös nuoren aikuisen vaihtoehtoja työmarkkinoiden suhteen. Yksilön vanhentuessa myös kynnys koulutuksen uudelleenaloittamisen suhteen nousee ja tätä myötä koulutuksellisen, että ammatillisen, syrjäytymisen riski kasvaa. (Leinonen 2020.)

Omaksutun identiteetin tasolla oleva nuori aikuinen on tutkimukseni perusteella omaksunut kielteisen suhtautumisen koulutusta kohtaan lähipiiriltään ja tämä johti usein matalaan koulutustasoon. Koulutuskielteisyys johti pahimmassa tapauksessa työttömyyteen, joka on yksi syrjäytymisen riskitekijöistä. Marcian (1966) mukaan omaksutun identiteetin tasolla oleva nuori aikuinen on mitä

luultavimmin omaksunut arvonsa, ja näkemyksenä muilta ja tehnyt valintansa myös näiden johdattamana. Omaksutun identiteetin omaava nuori aikuinen ei siis itse ole juurikaan rakentanut omaa identiteettiään, vaan se on muovautunut muiden, esimerkiksi hänen lähipiirinsä, kaltaiseksi. (Marcia 1966.)

Omaksutun identiteetin yhteydessä nostan esiin tutkimuksessani ilmenneen huono-osaisen identiteetin käsitteen (Ohisalo, Laihiala & Saari 2015). Tutkimuksessani Paananen ym. (2019) nostivat esiin nuorten aikuisten vanhempien huono-osaisuuden, jolla oli usein vaikutuksia nuorten aikuisten myöhempään elämään. Huono-osaisen identiteetin omaava yksilö kärsii resurssivajeista, hän on jäänyt yhteiskunnan kehityksen ulkopuolelle ja tätä myötä myös hänen yhteiskunnallinen asemansa on heikentynyt. Taloudellisten, sosiaalisten ja terveydellisten seikkojen heikentyminen leimaa huono-osaisen identiteetin omaavaa. Syrjäytyminen työ- ja asuntomarkkinoilta, koulutuksesta, vallankäytöstä ja osallistumisesta ovat myös huono-osaisuutta kuvaavia tekijöitä. (Ohisalo, Laihiala & Saari 2015.)

Omaksuttu identiteetti saattoi tutkimukseni perusteella viitata siis omaksuttuihin kielteisiin arvoihin ja näkemyksiin koulutuksen suhteen, jotka edistivät syrjäytymistä. Omaksuttu identiteetti saattoi viitata myös omaksuttuun huono-osaisen identiteettiin, jonka myötä nuoren aikuisen mahdollisuudet koulutuksen suhteen rajoittuivat, vaikka hänen suhtautumisensa koulutukseen ei olisikaan ollut kielteinen. Ne saattoivat ajoittain olla myös päällekkäisiä, mutta molemmissa tapauksissa sosiaalisella perimällä oli oma vaikutuksensa.

7.3. Tutkimuksen eettiset valinnat

Tieteellinen tutkimus voidaan nähdä eettiseksi hyväksyttäväksi ja luotettavaksi ja sen tulokset uskottaviksi vain, jos kyseessä oleva tutkimus on suoritettu hyvän tieteellisen käytännön edellyttämällä tavalla (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2012). Tutkimuksessani noudatin tiedeyhteisön yleisesti tunnustamia toimintatapoja sekä sovelsin tieteellisen tutkimuksen kriteerin mukaisia ja eettisesti kestäviä tiedonhankinta-, tutkimus- ja arviointimenetelmiä. Otin huomioon muiden tutkijoiden työt ja saavutukset kunnioittavasti käyttämällä asianmukaisia viittaustapoja heidän töihinsä viitatessa.

Tutkijan on tuotettava luotettavaa tietoa todellisuudesta ja välitettävä sitä muille. Tiedon nähdään olevan luotettavaa, kun se on kriittisesti perusteltua. Tiedon tuottamisessa etenkin tunnollisuus ja rehellisyys ovat tärkeitä tekijöitä. (Muukkonen 2010.) Perustelin tutkimukseni tulokset kriittisesti ja esittelin tulokseni tunnollisesti niitä vääristelemättä.

Tutkimukseni luotettavuuden ja toistettavuuden puolesta puhuvat aineistoni hakuprosessin tarkka avaaminen ja selittäminen, jotta tutkimukseni toistaminen olisi mahdollista. Tutkimukseni yleistettävyyttä edesauttavat aineistoni tieteellisyys sekä aineistonanalyysissä ilmenneiden teemojen toistuvuus.

Jatkotutkimuksen osalta tutkimukseni tuloksia voitaisiin hyödyntää koulutuksen syrjäytymistä ehkäisevien tekijöiden vahvistamisen ja niiden paremman hyödyntämisen kannalta. Taas koulutuksen syrjäytymistä edistäviä tekijöitä voitaisiin yrittää korjata, tai jopa kitkeä pois. Ainakin syrjäytymistä edistäviä tekijöitä voitaisiin huomata aiemmin, jotta niihin ehdittäisiin puuttua ja näin ollen mahdollisesti ehkäistä syrjäytymistä.

Lähteet

Aaltonen, Sanna & Kivijärvi, Antti & Myllylä, Martta. 2019. Työn ja koulutuksen ulkopuolella olevien nuorten aikuisten koettu hyvinvointi. *Yhteiskuntapolitiikka* 84 (2019):3. Saatavissa: https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/137076/YP1903_Aaltonenym.pdf?sequence=3&isAllowed=y. [Viitattu 25.7.2022]

Ahola, Sakari & Galli, Loretta. 2010. Nuorten koulupudokkaiden ja heidän ohjaajiensa syrjäytymispuheen ulottuvuudet. Teoksessa Anttila, Anu-Hanna & Kuussaari, Kristiina & Puhakka, Tiina. (toim.), *Ohipuhuttu nuoruus?* (s. 132–143). Yliopistopaino, Helsinki. Saatavissa: <https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/80119/6009360f-eeec-4da7-b1d0-1311124fed43.pdf?sequence=1&isAllowed=y>. [Viitattu 28.8.2022]

Ahola, Sakari & Galli, Loretta & Ikonen, Sari. 2009. Koulutuksesta syrjäytymisen ehkäisy Varsinais-Suomessa. Turun yliopisto. Saatavissa: <https://www.utupub.fi/bitstream/handle/10024/43498/ruse2009report01.pdf?sequence=1&isAllowed=y>. [Viitattu 23.2.2022]

Ahola, Sakari & Kivelä, Suvi. 2007. “Education is important but...” Young people outside of schooling and the Finnish policy of “education guarantee.”. *Educational Research*. [Viitattu 28.10.2022]

Anttalainen, Kati. 2022. Koulutus – ihmisoikeus ja edellytys kestäväälle tulevaisuudelle. Opetushallitus. Saatavissa: <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/koulutuksen-merkitys-kestavan-tulevaisuuden-saavuttamiseksi>. [Viitattu 3.2.2022]

Arbeiter, Jana & Bučar, Maja. 2021. Transformatiivinen koulutus. Koulutus muutoksen välineenä. Alkuperäinen julkaisu: Transformative education. Bridging education for change. Opetushallitus. Saatavissa: https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/Transformatiivinen_koulutus.pdf. [Viitattu 17.2.2022]

Asplund, Rita. 2001. Koulutus, palkkaerot ja syrjäytyminen. Elinkeinoelämän tutkimuslaitos. Saatavissa: <https://www.econstor.eu/bitstream/10419/63726/1/338407421.pdf>. [Viitattu 23.2.2022]

Bardy, Marjatta. 2010. Tavallisen hyvä elämä - ja hyvinvointitutkimus. Teoksessa Bardy, Marjatta & Parrukoski, Sanna. (toim.), *Hyvinvointivaltio ilmastonmuutoksen oloissa?* (s. 24–32). Yliopistopaino Helsinki. Saatavissa: <https://thl.fi/documents/890257/900280/Muut%202010%20279.pdf#page=32>. [Viitattu 20.4.2022]

Brunila, Kristiina. 2014. Hooked on a feeling: education, guidance and rehabilitation of youth at risk. *Critical Studies in Education*. [Viitattu 28.10.2022]

Bäckman, Olof & Nilsson, Anders. 2016. Long-term consequences of being not in employment, education, or training as a young adult. Stability and change in three Swedish birth cohorts. *European societies*. [Viitattu 18.9.2022]

Cameron, Claire & Jackson, Sonia & Hauari, Hanan & Hollingworth, Katie. 2012. Continuing educational participation among children in care in five countries: Some issues of social class. *Journal of Education Policy*. [Viitattu 18.9.2022]

Daniels, Harry & Cole, Ted & Sellman, Edward & Sutton, Jane & Visser, John & Bedward, Julie. 2003. Study of Young People Permanently Excluded From School. School of Education, University of Birmingham. Saatavissa: https://www.researchgate.net/publication/267306639_Study_of_Young_People_Permanently_Excluded_From_School. [Viitattu 11.5.2022]

DeClark, Robert D. 2007. Alienation and Marginalisation: A Case Study of the Social Experiences of Men in the Lifehouse Program, Ottawa, Ontario. Carleton University. Saatavissa: https://curve.carleton.ca/system/files/etd/be51ecc2-9f25-43f7-8908-c1a2e0e93a9c/etd_pdf/8c0723dca04f49a782209a3ecc4a8324/declark-alienationandmarginalisationacasestudyofthe.pdf. [Viitattu 19.4.2022]

Eduskunta. 2020. Hallituksen esitys HE 173/2020 vp. Eduskunta. Saatavissa: https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/HallituksenEsitys/Sivut/HE_173+2020.aspx. [Viitattu 5.1.2022]

Ehlers, Soren & Wärvik, Gun-Britt & Larson, Anne. 2014. Elinikäinen oppiminen – Pohjoismaiden tehokkaat strategiat. Pohjoismaiden ministerineuvosto. Saatavissa: <http://norden.diva-portal.org/smash/get/diva2:701671/FULLTEXT01.pdf>. [Viitattu 20.4.2022]

Enbuske, Anna. 2021. Koronapandemian vaikutus nuorten syrjäytymiseen. Allianssi. Saatavissa: <https://nuorisoala.fi/vaikuttaminen/nuorisotyö-ja-nuorten-hyvinvointi/koronapandemian-vaikutus-nuorten-syrjaytymiseen/>. [Viitattu 6.10.2022]

Gustafsson, Björn & Katz, Katarina & Österberg, Torun. 2017. Why do some young adults not graduate from upper-secondary school? On the importance of signals of labour market failure. *Scandinavian Journal of Educational Research*. [Viitattu 27.10.2022]

Haapakorva, Pasi & Ristikari, Tiina & Kiilakoski, Tomi. 2017. Toisen asteen opintojen keskeyttämisen taustatekijöitä. Teoksessa Elina Pekkarinen & Sami Myllyniemi (toim.), *Opin polut ja pientareet, Nuorisobarometri 17*. Valtion nuorisoneuvosto & Nuorisotutkimusseura. Saatavissa: https://tieto-anuorista.fi/wp-content/uploads/2018/03/Nuorisobarometri_2017_WEB.pdf. [Viitattu 28.7.2022]

Helne, Tuula & Hirvilammi, Tuuli. 2021. Puristuksissa? Nuoret ja kestävän hyvinvoinnin ehdot. Kela, Helsinki. Saatavissa: https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/331450/Puristuksissa_saavutettava.pdf?sequence=4&isAllowed=y. [Viitattu 10.5.2022]

Hiilamo, Heikki & Määttä, Anne & Koskenvuo, Karoliina & Pyykkönen, Jussi & Räsänen, Tapio & Aaltonen, Sanna. 2017. Nuorten osallisuuden edistäminen. Diakonia-ammattikorkeakoulu, Helsinki. [Viitattu 12.9.2022]

Hilli, Petri & Ståhl, Timo & Merikukka, Marko & Ristikari, Tiina. 2017. Syrjäytymisen hinta – case investoinnin kattavuuslaskelmasta. THL. Saatavissa: https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/135714/YP1706_Hilliym.pdf?sequence=2. [Viitattu 3.2.2022]

Huttunen, Kristiina & Pekkarinen, Tuomas. 2016. Koulutuksen nivelvaiheet ja nuorten syrjäytymisen. Nuorisotutkimusverkosto. Saatavissa: https://www.nuorisotutkimusseura.fi/images/tiedotot/nakokulma21_nuoruus_hallitusohjelmassa.pdf. [Viitattu 4.10.2022]

Incluso. (n.d.). Social Exclusion of Marginalised Youth. The Incluso Manual. Saatavissa: <http://www.incluso.org/manual/social-exclusion-marginalised-youth>. [Viitattu 19.4.2022]

Jokinen, Jyrki & Lähteenmäki, Lauri & Nokelainen, Petri. 2009. Työssäoppimisen lumo. Opetusministeriö. Saatavissa: <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/78867/opm10.pdf?sequence=1&isAllowed=y>. [Viitattu 15.9.2002]

Järvinen, Tero & Jahnukainen, Markku. 2001. Kuka meistä onkaan syrjäytynyt? Marginalisaation ja syrjäytymisen käsitteellistä tarkastelua. Teoksessa Minna Suutari (toim.), *Vallattomat marginaalit. Yhteisöllisyyksiä nuoruudessa ja yhteiskunnan reunoilla*. Nuorisotutkimusverkosto, Helsinki. Saatavissa: https://www.nuorisotutkimusseura.fi/images/julkaisuja/vallattomat_marginaalit.pdf. [Viitattu 13.8.2022]

Lehtonen, Olli & Kallunki, Valdemar. 2013. Nuorten aikuisten syrjäytymiskierre. *Janus* vol. 21, 128–143. Saatavissa: <https://journal.fi/janus/article/view/50693/15399>. [Viitattu 5.10.2022]

Leinonen, Tuomas. 2020. Nuorten koulutuksen keskeyttäminen ja sen hinta. Sosiaalikehitys Oy. Saatavissa: <https://www.koordinaatti.fi/system/files/2020-01/nuorten-koulutuksen-keskeyttaminen.pdf>. [Viitattu 27.7.2022]

Levitas, Ruth & Pantazis, Christina & Fahmy, Eldin & Gordon, David & Lloyd, Eva & Patsios, Demi. 2007. *The Multi-Dimensional Analysis of Social Exclusion*. University of Bristol. Saatavissa: <https://dera.ioe.ac.uk/6853/1/multidimensional.pdf>. [Viitattu 19.4.2022]

Lämsä, Anna-Liisa. 2009a. Nuorten koulutuksellisen syrjäytymisen ehkäisy. Ammattiopisto Luovi. Saatavissa: <http://aeofi.virtualserver25.hosting.fi/wordpress/wp-content/uploads/2009/11/nuorten-koulutuksellisen-syrjaytymisen-ehkaisy.pdf>. [Viitattu 10.5.2022]

Lämsä, Anna-Liisa. 2009b. Tuhat tarinaa lasten ja nuorten syrjäytymisestä. Oulun yliopisto. Saatavissa: <http://jultika.oulu.fi/files/isbn9789514290213.pdf>. [Viitattu 3.5.2022]

Kangasniemi, Mari & Utriainen, Kati & Ahonen, Sanna-Mari & Pietilä, Anna-Maija & Jääskeläinen, Petri & Liikanen, Eeva. 2013. Kuvaileva kirjallisuuskatsaus: eteneminen tutkimuskysymyksestä jäsenettyyn tietoon. *Hoitotiede* 25(4), 291–301. [Viitattu 21.9.2022]

- Korkiamäki, Riikka. 2015. Nuoren toimijuuden tukeminen arkiyhteisöissä. Academia. Saatavissa: https://www.academia.edu/26655008/Nuoren_toimijuuden_tukeminen_arkihteis%C3%B6iss%C3%A4. [Viitattu 23.6.2022]
- Marcia, James. 1966. Development and validation of ego-identity status. *Journal of Personality and Social Psychology*, 3(5), 551–558. [Viitattu 22.2.2022]
- Marttunen, Mauri & Haravuori, Henna. 2015. Mielenterveys- ja päihdesuunnitelma 2009–2015. Miten tästä eteenpäin? THL. Saatavissa: https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/136760/Nuori-son%20tilanne_artikkeli%20dokumentista%20THL_TY%C3%962015_20_WEB_sis.pdf?sequence=1&isAllowed=y. [Viitattu 16.2.2022]
- Marttunen, Mauri & Haravuori, Henna & Santalahti, Päivi. 2014. Lasten ja nuorten mielenterveys ja syrjäytyminen. Sosiaalilääketieteen yhdistys ry. [Viitattu 3.2.2022]
- Miettinen, Timo. 2010. Tuloerojen kasvu – kateellisten panettelua? Teoksessa Bardy, Marjatta & Parrukoski, Sanna. (toim.), *Hyvinvointivaltio ilmastonmuutoksen oloissa?* (s. 93–99). Yliopistopaino Helsinki. Saatavissa: <https://thl.fi/documents/890257/900280/Muut%202010%20279.pdf#page=32>. [Viitattu 20.4.2022]
- MLL. 2004. Mä oon jees! Aineisto itsetuntemuksesta tukioppilasohjaajalle. Mannerheimin Lastensuojeluliitto. Saatavissa: <http://www.mentalhealthpromotion.net/resources/m-oon-jees.pdf>. [Viitattu 29.4.2022]
- Mutanen, Heli & Siivonen, Päivi. 2016. Narratiivinen positiointianalyysi ja nuorten aikuisten toimijuus työpajaympäristössä. *Aikuiskasvatus* 2/2016. [Viitattu 7.9.2022]
- Muukkonen, Petri. 2010. Tieteen etiikan keskeiset ongelmat ja tutkimuseettiset periaatteet Suomessa. *Tieteessä tapahtuu* 2/2010. [Viitattu 1.11.2022]
- Myllyniemi, Sami & Kiilakoski, Tomi. 2017. Nuorten koulutuspolut. Mistä tietoa peruskoulun jälkeisistä vaihtoehdoista. Teoksessa Elina Pekkarinen & Sami Myllyniemi (toim.), *Opin polut ja pien-tareet, Nuorisobarometri 17*. Valtion nuorisoneuvosto & Nuorisotutkimusseura. Saatavissa:

https://tietoanuorista.fi/wp-content/uploads/2018/03/Nuorisobarometri_2017_WEB.pdf. [Viitattu 23.8.2022]

Mäki-Ketelä, Juha. 2012. Kiskot vievät elämään – ammatillisessa ja koulutuksellisessa marginaalissa elävien nuorten erilaisia elämänraiteita. Itä-Suomen yliopisto. Saatavissa: https://erepo.uef.fi/bitstream/handle/123456789/11546/urn_isbn_978-952-93-1388-4.pdf?sequence=1&isAllowed=y. [Viitattu 28.6.2022]

Mäkinen, Sanna. 2016. Nuorten toimijuuden tilat ja rajat koulutuksen katveista kerrottuna. Nuorisotutkimus 34 (2016):2. Saatavissa: <https://elektra.helsinki.fi/oa/0780-0886/2016/2/nuortent.pdf>. [Viitattu 7.9.2022]

Niemelä, Jorma. 2002. Identiteettityö, sosiaalinen pääoma ja marginaalista murtautuminen. Teoksessa Ruuskanen, Petri. (toim.), *Sosiaalinen pääoma ja hyvinvointi. Näkökulmia sosiaali- ja terveysaloille* (s. 76–93). Otavan kirjapaino Oy. [Viitattu 3.5.2022]

Ohisalo, Maria & Laihiala, Tuomo & Saari, Juho. 2015. Huono-osaisuuden ulottuvuudet ja kasautuminen leipäjonoissa. *Yhteiskuntapolitiikka* 80 (2015):5.

Opetusministeriö. 2004. Nuorten ohjauspalvelujen järjestäminen. Yliopistopaino. Saatavissa: <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/80420/tr29.pdf?sequence=1>. [Viitattu 18.7.2022]

Opetusministeriö. 2007. Nuorten ohjauspalvelujen tehostaminen. Yliopistopaino. Saatavissa: <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/79640/tr39.pdf?sequence=1&isAllowed=y>. [Viitattu 29.9.2022]

Opetus- ja kulttuuriministeriö. 2019. Koulutuksen ja työn ulkopuolella olevat (NEET) nuoret, katsaus tilanteeseen ja toimenpiteisiin. Saatavissa: [https://okm.fi/documents/1410845/4449678/Koulutuksen+ja+ty%c3%b6n+ulkopuolella+olevat+\(NEET\)+nuoret,+katsaus+tilanteeseen+ja+toimenpiteisiin/51231944-1fc0-ef0b-fc7a-afc6c975b010/Koulutuksen+ja+ty%c3%b6n+ulkopuolella+olevat+\(NEET\)+nuoret,+katsaus+tilanteeseen+ja+toimenpiteisiin.pdf](https://okm.fi/documents/1410845/4449678/Koulutuksen+ja+ty%c3%b6n+ulkopuolella+olevat+(NEET)+nuoret,+katsaus+tilanteeseen+ja+toimenpiteisiin/51231944-1fc0-ef0b-fc7a-afc6c975b010/Koulutuksen+ja+ty%c3%b6n+ulkopuolella+olevat+(NEET)+nuoret,+katsaus+tilanteeseen+ja+toimenpiteisiin.pdf). [Viitattu 17.2.2022]

Paananen, Reija & Surakka, Anne & Kainulainen, Sakari & Ristikari, Tiina & Gissler, Mika. 2019. Nuorten aikuisten syrjäytymiseen liittyvät tekijät ja sosiaali- ja terveystalouden sijoittuminen. *Sosiaalilääketieteellinen aikakauslehti* 2019:56: 114–128. [Viitattu 4.10.2022]

Piha, Eeva & Sarmia, Vesa. 2020. Nuorten talousvaikeudet koulupudokkuuden taustalla. Diakoniaslaitos. Saatavissa: <https://www.hdl.fi/blog/nuorten-talousvaikeudet-koulupudokkuuden-taustalla/>. [Viitattu 18.7.2022]

Planting, Riikka. 2022. Sosiaalityön asiantuntijuus oppilashuoltotyössä – kuvaileva kirjallisuuskatsaus. Lapin yliopisto. Saatavissa: https://lauda.ulapland.fi/bitstream/handle/10024/65085/Planting_Riikka.pdf?sequence=1&isAllowed=y. [Viitattu 29.9.2022]

Raatikainen, Eija. 2018. Nuoren identiteetin rakentaminen kohtaamisessa. Teoksessa Ala-Nikkola, Elina & Rautiola, Teija. (toim.), *Kohtaa nuori. Kompassi suuntaa hakevan nuorten kohtaamiseen*. Metropolia ammattikorkeakoulu, Helsinki. Saatavissa: <http://kohtaanuori.metropolia.fi/nuoren-identiteetin-rakentaminen-kohtaamisessa/>. [Viitattu 28.4.2022]

Ropo, Eero. 2015. Identiteetti tutkimuskohteena. Teoksessa Ropo, Eero & Sormunen, Eero & Heinström, Jannica. (toim.), *Identiteetistä informaatiolukutaitoon: tavoitteena itsenäinen ja yhteisöllinen oppija* (s. 26–47). Tampereen yliopistopaino Oy. Saatavissa: <https://library.oapen.org/bitstream/handle/20.500.12657/32889/594960.pdf?sequence=1#page=27>. [Viitattu 21.4.2022]

Saastamoinen, Mikko. 2006. Minuus ja identiteetti tutkimuksen haasteina. Teoksessa Rautio, Pertti & Saastamoinen, Mikko. (toim.), *Minuus ja identiteetti* (s. 168–178). Tampereen yliopistopaino Oy. Saatavissa: https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/95382/minuus_ja_identiteetti_2006.pdf?sequ#page=170. [Viitattu 22.2.2022]

Salminen, Ari. 2011. Mikä kirjallisuuskatsaus? Vaasan yliopisto. Saatavissa: https://www.univaasa.fi/materiaali/pdf/isbn_978-952-476-349-3.pdf. [Viitattu 24.2.2022]

Salo, Ulla-Maija. 2015. Simsalabim, sisällönanalyysi ja koodaamisen haasteet. Teoksessa Aaltonen, Sanna & Högbacka, Riitta. (toim.), *Umpikujasta oivallukseen* (s.166–190). Tampereen Yliopistopaino Oy. Saatavissa: https://tuhat.helsinki.fi/ws/portalfiles/portal/96911138/salo_simsalabim_umpikujasta_oivallukseen_sivut_166_190.pdf. [Viitattu 21.9.2022]

Sandberg, Erja & Jokinen, Sari & Kärkkäinen, Jukka & Lämsä, Riikka & Löfstedt, Jan & Nordlund-Spiiby, Rut & Pajunen, Marjaana & Raivio, Helka & Rouvinen, Johanna & Valkeinen, Heli. 2018. Toimintakyvyn arviointi 16–29-vuotiailla NEET-nuorilla. Kela. Saatavissa: https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/250244/Kuntoutustakehittamassa3_saavutettava.pdf?sequence=4&isAllowed=y. [Viitattu 17.2.2022]

Sandberg, Otso. 2015. Hallittu syrjäytyminen. Miten syrjäytymisestä muodostui lähes jokaiseen meistä ulottuva riski? Tampereen yliopisto. Saatavissa: <https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/96542/978-951-44-9677-6.pdf?sequence=1>. [Viitattu 16.2.2022]

Seitamaa-Hakkarainen, Piritta. 2014. Kvalitatiivinen sisällönanalyysi. Metodix, menetelmäartikkelit. Saatavissa: <https://metodix.fi/2014/05/19/seitamaa-hakkarainen-kvalitatiivinen-sisallon-analyysi/>. [Viitattu 21.9.2022]

Siljander, Pauli. 2014. Systemaattinen johdatus kasvatustieteeseen. Peruskäsitteet ja pääsuuntaukset. Tampere. [Viitattu 17.2.2022]

Silvennoinen, Piia. 2007. Ikä, identiteetti ja ohjaava koulutus. Ikääntyvät pitkäaikaistyöttömät oppimisyhteiskunnan haasteena. Jyväskylän yliopisto. Saatavissa: <https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/13361/9789513928490.pdf?sequence=1&isAllowed=y>. [Viitattu 11.5.2022]

Smith, Mark K. 2021. What is education? A definition and discussion. Infed. Saatavissa: <https://infed.org/mobi/what-is-education-a-definition-and-discussion/>. [Viitattu 19.4.2022]

Suurpää, Leena (toim.). 2009. Nuoria koskeva syrjäytymistieto. Avauksia tietämisen politiikkaan. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, verkkojulkaisuja 27. Saatavissa: <https://www.nuorisotutkimusseura.fi/images/julkaisuja/syrjaytymistieto.pdf>. [Viitattu 16.2.2022]

Teräs, Marianne & Toiviainen, Hanna. 2014. Kehittävä teema-analyysi kasvatustieteen tutkimusmenetelmänä. Aikuiskasvatus 2/2014. [Viitattu 21.9.2022]

THL. 2019. Koulutus. Saatavissa: <https://thl.fi/fi/web/hyvinvointi-ja-terveyserot/eriarvoisuus/hyvinvointi/koulutus>. [Viitattu 3.2.2022]

THL. 2022. Nuorten syrjäytymisen ehkäisy. Saatavissa: <https://thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/hyvinvointi-ja-terveys/nuorten-syrjaytymisen-ehkaisy#syrjaytymisen>. [Viitattu 21.4.2022]

Tilastokeskus. (n.d.). Opintojen kulku. Käsitteet ja määritelmät. Saatavissa: <https://www.tilastokeskus.fi/til/opku/kas.html>. [Viitattu 17.2.2022]

Tutkimuseettinen neuvottelukunta. 2012. Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa. TENK. Saatavissa: <https://tenk.fi/fi/ohjeet-ja-aineistot/HTK-ohje-2012>. [Viitattu 24.2.2022]

Tuuva-Hongisto, Sari. 2019. Nuorten syrjäytyminen ja alueellisen eriytymisen vähentäminen. Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu. Saatavissa: <https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/161809/URNISBN9789523441576.pdf?sequence=2&isAllowed=y>. [Viitattu 29.4.2022]

Valtioneuvosto. 2021. Lapset, nuoret ja koronakriisi. Sosiaali- ja terveysministeriö. Saatavissa: https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/162647/VN_2021_2.pdf?sequence=1&isAllowed=y. [Viitattu 6.10.2022]

Vehviläinen, Jukka. 2008. Kuvauksia koulutuksen keskeyttämisestä. Opetushallitus. Saatavissa: <https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/vehvilainen-j-kuvauksia-koulutuksen-keskeyttamisesta-2008.pdf>. [Viitattu 22.9.2022]